Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

Łajer Folksblat פרייז 30 גראשען

היינט 16 זייטען

לאדזשער פאלקסבלאט

Nr. 116/1411 | Łódź, Piątek 18 maja 1928 r | זעקסטער יאהרגאנג | לאדז, פרייטאג כח אייר תרפ"ח | Nr. 116/1411

אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאדז, פעטריקאווער 21, טעל. 24-71.

Adres redakcji i administracji: Łódź Piotrkowska 21, tel. 2471.

צו דער פערלאבונג פון מיין ליבען קוזין און קאלעגע

ה' יוסף פילאטער

מיט פרל. רעגינא באנד

ווינשען פיל גליק און עוויגעס צופרידענהייט

יצחק ארושענאווסקי, מענדל דונ-קעלמאן און מנחם האנעלדע

384

מאנטאג, דעם 21-טען ד. ח. 8.30 אין אווענד קומט פאר אין קינא „אימפעריאל" זאוואדזקא 16

א גרויסע פאלקס-פערזאמלונג

אויף דאס טעמא: „אונזערע אויפגאבען אין דעם איצטיגען מאמענט"

מיט רעדעס וועלען ארויסטרעטען:

דעפ. יצחק גרינבוים

און דער מיטגליד פונ'ם ציוניסטישען אקציאנס-קאמיטעט ד"ר נחום גאלדמאן (בערלין)

בילעטען צו בעקומען א גאנצען טאג אין לאקאל פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע (צעגעלנ. 4) און אין קאפע „צענטראל" (פעטריק. 48), ביי גורין, נאוואמיעסקא 15, ביי קאצבערג, פאמארסקא 3 (פארטער, אויף הויף), הערשקאוויטש פיעטריקאווער 70, זארעך, זשגאווסקא 18 און ביי אייזענבערג, גלובנא 60. — איינלאדונגען וועלען נישט ארויסגעשיקט ווערען.

בעזארגט אייך בעצייטענס מיט בילעטען. פינקטליך 9 א זייגער ווערט דער זאל געשלאסען.

צו דער פערלאבונג פון אונזער ליבע טאכטער

פרל. מאניא פעלדמאן

מיט ה' הארי שעראדזקי

ווינשען מיר א הערצליכען מזל טוב און א גליקליכע צוקונפט

פאמיליע פעלדמאן

882

Dr. WINCENTY ŁASKI

אינערע און קינדער-קראנק.

— נעמט אן —

פון ד. 1-טען יוני 1928

אין

CIECHOCINEK

וולאצלאווסקא-גאס

ווילא „VICTORIA"

פאהרט איהר אויף ערהאלונג געדענקט!

דאס איהר מוזט איינקויפען אייערע קאסמעטיק

ווי: פערפומען, זייפען, נעזיכטס-קרעמען, פודער

נור אין די ביליגסטע קוועלע — פון דער עקסטער — קאנקורענץ-פערפומעריע

S. BUCHWEITZ, PIOTRKOWSKA 22

Telefon Nr. 31-43.

צו דער פערלאבונג פון אונזער ליבע שוועסטער און שוועגערין

פרל. מאניא פעלדמאן

מיט ה' הארי שעראדזקי

ווינשען פיל גליק און צופרידענהייט און א גליקליכע צוקונפט

משה יצחק פעלדמאן און פרוי.

883

קאמוניקאט צו אלע יודישע האנדווערקער!

מיר פאדערן אויף אלע האנדווערקער, וואס האבען זיך רעגיסטרירט אין אונזער פערבאנד (אין צוזאמענהאנג מיט'ן צעכען-געזעץ) זיך צו מעלדען אין סעקרעטאריאט פון פערבאנד, טעגליך פון 10 ביז 2 מיטאג און פון 5 ביז 9 אווענד, כדי אפצונעהמען די האנדווערקער-קארטען. — מיר מאכען אויפמערקזאם, אז דער האנדווערקער, וואס וועט נאכ'ן 15 טשערוויעץ ה. י. נישט בעזיצען קיין האנדווערקער-קארטע וועט נישט האבען קיין רעכט צו פיהרען זיין ווערקשטעל.

האנדווערקער פערזוימט נישט! עס געהט אין אייער עגזיסטענץ!

די פערוואלטונג

פון צענטראלען יוד. האנדווערקער-פערבאנד, פאלודניאווא 4.

מעלדונג! שבת ד. 19 ד.ח. 9 אווענד ווערט אין לאקאל פון צענט. יוד. האנדווערקער-פערבאנד (פאלודניאווא 4) געעפענט א לעזע-זאל פון טעגליכע צייטונגען.

272

א דיפלאמירטער צושניידער

וועלכער בעזיצט אויך א לאנגיעהריגע פאכמענישע פראקטיק אין שניידעריי פון מענער-קאנפעקציע

זוכט א פאסטען

ווענדען זיך טעלעפ. 25-74.

קאפע-רעסטאראן „בריסטאל"

פיעטריקאווער 30, טעלעפאן 25-91

עמפפעהלט צום זומער-סעזאן די גוט-בעקאנטע שמאקהאפטע

מיטאגען און אווענד-ברויטען

ווי אויך מילכיגע פרישטיגען און אווענד-ברויטען.

מיט אכטונג אינהאבער ה. בערנהיים.

וויכטיג פאר שטיקערינס און וועש-נייהערינס!

די בעסטע קריטע-וועש מאכט נאר די לאנגיעהריגע פראצאווניע פון

R. L. LIPSZYC

Nowomiejska 24

רעלטע אפציונע 3 שטאק ו. 20.

בעמערקונג: דער קריטע-שטאך גאראנטירט פינקטליכע און רעיעלע בעהאנדלונג

ההסתדרות הציונית בלודז.

מחר בשבת, בשעה 5 אחה"צ תערך באולם ההסתדרות (צעגעלניאנע 4)

הרצאה עברית

על עבודתו הספרותית של מ. ד. בראנדשטטר ז"ל.

המרצה: ד"ר ירמיהו פרנקל. הכניסה חפשית.

ציוניסטישע ארגאניזאציע אין לאדז.

מארגען, מוצאי שבת, 8.30 אווענר, קומט פאר אין לאקאל פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע (צעגעלניאנע 4)

א פערזאמלונג

א. ד. ט.: „דער ציוניזם אלס מאסען-בעוועגונג".

רעפערירען וועט ה' אינזשיניער ג. פראשקער. איינגאנג פריי.

394

געזעלש. „הזמיר" זאל פילהארמאניע

נארוטאוויטש 20

מיטוואך, דעם 30-טען מאי, 8.30 אווענד קומט פאר דער לאנג-צוגעגרייטער

קאנצערט פון סינאגאגאלער מוזיק

מיט דער בעטייליגונג פון וועלט-בעריהמטען חזן, אויבער-קאנטאר פון דער טלאמאצקער סינאגאגע אין ווארשא

משה קוסעוויצקי

און מיט דעם אנטייל פון פערגרעסערטן

„הזמיר"-כאר אונטער דער לייטונג פון דעם דיריגענט ה' י. פיוווישים

אין פראגראם: די שענסטע סינאגאגאלע קאמפאזיציעס פון: זעלצער, לעוואנדאווסקי, בלומענטאל, בירנבוים, זילבעריך און אנד.

בילעטען שוין צו בעקומען ביי דער קאסע פון פילהארמאניע.

קוואליפיצירטע

וועש-נייהערינס

ווערען געזוכט ביי

מאנדעל

קילינסקי 17.

זונטאג דעם 20 מאי 7 א זייגער אווענד קומט פאר פון נייעם לאקאל אויף פעפער-גאס נומער 17 פון די

די פייערליכע ערעפנונג

תלמוד-תורה א"נ „מחזיקי אמונה"

אלע מיטגלידער און סימפאטיקער און יעדער, וואס דער כבוד התורה איז טייער, ווערען געבעטען צאלרייך צו ערשיינען. מיט אכטונג די פערוואלטונג.

קול קורא!

הזהרו בבני עניים שמהם תצא תורה!

די שול-קאמיסיע ביי דעם פעראיין „עזרת עולים" מאכט בעקאנט די לאדזער יודישע בעפעלקערונג דאס די

תלמוד-תורה פון רעליגיעזן חדר „עץ החיים"

ווי עס ווערט געלערנט אומזיסט מיט ארימע קינדער און יתומים רעליגיעזע למודים מיט עסען און קליידונג אונטער דער אויפזיכט פון פעראיין „עזרת עולים" נעמט נאך אן קינדער. עס קענען זיך נאך מעלדען קינדער צום איינשרייבען פון זונטאג דעם 20 מאי ביז דעם 25 מאי.

די קאנצעלאריע איז אפען טעגליך פון 10 פריה ביז 3 נאכמיטאג.

מיט אכטונג די פערוואלטונג.

א קוואליפיצירטער

בוכהאלטער-בילאנסיסט

זוכט א פאסטען אויף א גאנצען טאג עווענטועל אויף א פאר שעה. מעסיגע בעלאהנונג. אפערטען סוב. „SS"

די פערוואלטונג פון דער ישיבת „אהבת תורה" דריקט אויס דעם מיטלייד דעם געעהרטען פערוואלטונגס-מיטגליד ר' אהרן קלובסקי צוליב'ן טויט — פון זיין —

מוטער נ.ע.

המקום ינחם אותו בתוך שארי אבלי ציון וירושלים.

די פערוואלטונג.

375

קוואליפיצירטע

נייהערינס

צו מאגאזין-קליידלעך, אויך א לערן-מיידעל

ווערען געזוכט ביי

ניימאן, אלטשטאט

נומער 11 וו. 17

973

צום 1 מאל אין לאדז! — פון דינסטאג, דעם 15 ביז מאנטאג דעם 21 מאי — צום 1 מאל אין לאדז!

איבערלעבענישן פון א יונג ווייבעל

אין די הויפטראלן די בעוואוסטע קינא-שטערנס:

Xenia Desni i Livio Pavanelli

VIVIAN GIBSON אין דער הויפטראלע

אנאנס! דער קינפטיגער פראגראם: „לאמיר זיך גט׳ן"

קינא

ביים קאאפעראטיוו פון מלוכה קאמונאלע און געזעלשאפט-ליכע בעאמטע

40 שיענקעוויטשא 40

אנהויב אין געוו. טעג 4 א ז. לעצטער 9.30

שבת, זונטאג און יום-טוב 2.30 נאכמ.

1-ער סעאנס אלע פלעצער 75 און 50 גר.

ס׳איז אנגעקומען

א גרויסער טראנספארט

ספארט-פאנטאפעל

אויסלענדישע און אינלענדישע פון 4.50 ביז 8 זל.

סאנדאלען

(סקאראכאדען)

אייגענע

אויסארבייטונג

גריבישע

שוואמען

פאר פאבריקן, לי-טאגראפיעס, אוי-טאס און פאר יעדן איינציגן געברויך

הירשלעדערנע לאפען פאר פענס-טערשייבען מע-בעל, אויטאס א. אז. וו. הויז- און רייזע-פאנטאפעל

עמפפעהלט

J. TSAKUMAKIS

7. Piotrkowska 7.

מעסיגע פרייזען.

קוראטאריום פון די „בית-יעקב"-שולען אין לאדז.

7-קל. טעכטער-שולען

„בית יעקב"

ציגעל-גאס 24, טעל. 28-70

פיראמאוויטשא 2 „ 27-70

מיר מעלדען, אז צוליב דער פעראָרדנונג פון שול-אינספעקטאר, נעהמען מיר אן נייע שילערינס

נאר ביז דעם 1-טען טשערוויעץ.

גלייכצייטיג פאדערן מיר אויף די עלטערן, וואס זייערע קינדער לערנען אין אונזערע שולען, זיך צו דעקלארירען צום נייעם שול יאהר ביז צום אויבענדערמאהנטען טערמין. דאס קוראטאריום.

NARESZCIE ODETCHNĘ, BO ZNALAZŁEM JEDYNY SKUTECZNY ŚRODEK OD POTU

Ramaso

דער איינציגער ווירקזאמער מיטעל צו שוויס!

בעזייטיגט ראדיקאל דעם מיאוסען גערוך!!!

עס ווערט גאראנטירט, אז נאכ׳ן געברויך פון 8 טאג ווערט בעזייטיגט דער שוויים פון די הענד, פיס און אונטער די ארימס.

צו פערלאנגען אין אפטייקען, אפטייק-סקלאדעס און פערפומעריעס

הויפט - פערטרע-טער אויף לאדז: **Leon Dobrzyński, Narutowicza 31**

פרייז 250 זל.

צו דער פערלאבונג פון אונזער ליבען זוהן

י. ה. שעראצקי

מיט פרל. מ. פעלדמאן

ווינשען מיר א הערצליכען מזל טוב

די עלטערן: ישראל, ליבע שעראצקי.

צו דער פערלאבונג פון אונזער ליבען ברודער

האַרי שעראַדזקי

מיט פרל. מאַניא פעלדמאן

גראטולירען הערצליך און ווינשען צוויגעס גליק

געברידער מאַניעק און העניעק שעראַדזקי.

צו דער פערלאבונג פון אונזער פריינד

ה׳ האַרי שעראצקי

מיט פרל. מאניא פעלדמאן

גראטולירט הערצליך און ווינשט פיל גליק

עלטערן און יהושיע לייזעראוויטש.

א הערצליכען „מזל טוב"

ווינשען מיר אונזער פערוואלטונגס-מיטגליד און גבאי

אברהם אלי׳ גערשט

צו דער פערלאבונג פון זיין זוהן

שמחה בונם מיט פר״ל. שרה לאסעצקא

וואס איז פארגעקומען מוצש״ק דעם 14 מאי 1928.

מיר ווינשען דעם יונגען פאר, אז זייער וועג זאל מיט בלומען בעצירט זיין

די פערוואלטונג

פון „גמילת חסדים" גרינער מארק 7.

רעגינא ווינטער

בערעק ליססאַק

פערלאבט

לאדז, אין מאי 1928.

צו דער פערלאבונג פון אונזער ליבען ברודער

בערעק ליסאַק

מיט פרל. רעגינא ווינטער

גראטולירען הערצליך און ווינשען א גליקליכע צוקונפט

שוועסטער חנה אסתר,

ברידער: אברהם מענדעל און פרוי וואלה און פרוי

ליפאק

Z intencji zaręczyn

BERNARDA LISSAKA

z panną REGINĄ WINTERÓWNĄ

składają serdeczne życzenia

I. Benedykt z narzeczoną

צו דער פערלאבונג פון מיין שוועסטער

רעגינא ווינטער

מיט ה׳ בערעק ליסאַק

גראטולירען הערצליך און ווינשען א גליקליכע צוקונפט

מאקס ווינטער און פרוי

מיין פריינד

בערנאַרד ליסאַה

צו זייגע תנאים

מיט פרל. רעגינא ווינטער

ווינשט א הערצליכען מזל טוב

בנימין זילבערבערג

צו דער פערלאבונג פון אונזער פריינד

ה׳ בערעק ליסאק

מיט פרל. רעגינא ווינטער

ווינשען מיר א הארציגען מזל טוב

ח. כאינאוויטש און פרוי

א. י. קיוואלאַ

הנהלות הגמנסיות

של החברה ליסוד בתי ספר תיכונים עברים בלודז

מודיעות, כי בקשות הכניסה מתקבלות כדלקמן:

בלשכת הגמנסיה הראשונה לנערים, מגיסטרצקה 21

בלשכת הגמנסיה השניה לנערים, מגיסטרצקה 22

בלשכת הגמנסיה לנערות, פירמוביץ 7

לפני הצהרים בשעות העבודה.

בחינות הכניסה תחלנה ביום א׳ סיון ש. ז. (20/V 1928)

ביטשריפטען-ביורא

פאנסקא 1

ש. האכבערג טעל. 36-77

ערלעדיגט אלע ארט געריכטליכע און שטייער אנגעלעגענהייטען אויך אויף דער וואיעוואודטווע

בעמ.: ערקלערונגען וועגען פאדאטעק דאכאָ-דאָווי אויפ׳ן יאהר 1928.

314

וויכטיג פאר פריזיערקעס

די ריכטיגע פאריזער שרינדען ווערען אויס-געפערטיגט נור ביי פרוי צוקער קאנסטאנטינער 15

גמנסיה עברית של י. קאצענעלסאָן

Gimnazjum Humanistyczne

I. KACENELSONA

Cegielniana 28, tel. 51-79.

איינשרייבונגען פון נייע שילער טאג-טעגליך פון 9 ביז 2 און פון 4 ביז 6 נאכמיטאג.

258

די דירעקציע.

דער בעוואוסטער לאנג-עקזיסטירענדער

פענסיאנאט

פרידמאן אויף ווישניאווא-גורא

איז איבערגעטראגען געווארען אין א אייגענער ווילע ביים וואלד, אויף דאפעלט פערגרעסערט, הויכע זוניגע צימער. טעטיג פון 10. מאי.

אינפארמאציעס ווערט ערטיילט אויף דער שטעל.

שוין דערשינען דער נייער נומער פון

„דער רייץ"

א גרויסע סאטיריש - הומאריסטישע וואכענשריפט

אקטועלע וויצן, סאטירעס, קאריקאטורן!

פרייז 20 גראשען.

הויפט-פערטרעטער פאר לאדז און סביבה:

N. Winograd, Łódź, Piotrkowska 60.

אכטונג!

די לאנג-יעהריגע כעמישע רייניגונגס-אנשטאלט און פארבעריי

פון הערן- און דאמען-גארדעראבען מאכט בעקאנט, אז ס׳ווערען אנגענומען אלע ארט מענער- און דאמען-גארדעראבען צו רייניגען און פארבען צו ביליגע פרייזען און רעעלע אויספיהרונג.

אויך פאר שניידער א דעקאטעזיר-אנשטאלט פון פערשידענע וואַרען.

בעמערקונג! וויכטיג פאר מאגאזינערס! ס׳ווערט אנגענומען צו רייניגען אלע ארט פלעקען פון גארדעראבען און פון וואַרע. מיט אכטונג

י. מ. קאסרילעוויטש, זאכאדניא 26

ערשטע יודישע איינוואנדערער אנגעקומען קיין בירא-בידזשאן.

מאָסקווא 17 (י.ט.א.) טעלעגראַפיש) פון כאַביאראָווסק איז אָנגעקומען אַ טעלעגראַפישע מיטטיילונג, אַז דאָרט איז אָנגעקומען די ערשטע גרופּע פון 150 פאַמיליעס יודישע איבערוואַנדערער קיין בירא-בידזשאַן זיי זענען בעזעצט געוואָרען אויף דער סטאַציע טשוראָמקאַ און ביידלעך. פון דאָרט וועלען זיי אויף פערד גרופּענווייז אַריבער-. .. עקספּעדירט ווערען צו זייערע בעשטימטע זיץ-ערטער.

א קאמוניסט ווערט ארויסגעשיקט פון ארץ-ישראל.

ירושלים, 17 (י.ט.א. טעלעגראַפיש) דער תל-אביב'ער געריכט האָט פער'משפט פאַר קאָמוניסטישער טעטיגקייט יהודה וואולקאן אויף 100 טאָג אַרעסט און אַרויסגעשיקט צו ווערען פון לאַנד.

דער מאַי איז געקומען, מיט איהם אויך די אומגעווינשטע זומער-שפּרענקעלעך לאָזט אייך דעריבער די פריהלינגס-פּיידען נישט צושטערען

LESCHNITZER

קרעם און זייף

בעזייטיגען ערפאָלגרייך אויך די האַרטנעקיגסטע זומער-שפּרענקעלעך.

צו בעקומען אין אַפּטייקען און סקלאַ-... מאַגאַזינען.

קרעם 3.15, זייף 2.30

נעכטיגע זיצונג פון ציוניסטישען אויבער-ראַט.

וואַרשא, 17 (טעלעפאָניש) די נעכטיגע זיצונג פון ציוניסטישען אויבער-ראַט איז געפיהרט געוואָרען אונטערן פאָרזיץ פון ח' לעווייטע

ד"ר גאָטליב האָט אָנגעוויזען דערויף, אַז אין דער לופט פיהלט זיך שוין די 5. עליה, ער מיינט אַז די עליה זאָל זיין אַ פּירנערליכע, כדי אַזוי אַרום צו שאַפען אַנ'אינדוסטריע און האַנדעלס-צענטער, וואָס ליגט אין די אינטערעסען פון די אַרבייטער.

רעפּ. גרינבוים האָט קריטיקירט דעם צ. ק. און געפאָדערט זיין רימיסיע.

ח' לעווייטע רופט אויס: איך וועל נאָך נישט דימיסיאָנירען, אויב איהר וועט מיך אַרונטער-וואַרפען דאַן וועל איך אַוועק.

די דיסקוסיעס האָבען זיך פערצויגען ביז שפּעט ביינאַכט. צו קיין אויסגלייך איז נישט געקומען.

פּראָצעס פאַר דעמאָנסטרירען דעם 1 מאַי אין תל-אביב.

תל אביב, 17 (י.ט.א. טעלעגראַפיש) ראָ איז פאָרגעקומען דער פּראָצעס פון אַ גרופּע עקסטרעם לינקע פאַר בעטייליגען זיך אין אַ דעמאָנסטראַציע דעם 1 מאַי, 4 פון די אָנגעקלאָגטע זענען פריי-געשפּראָכען געוואָרען. קאָנעווסקי איז פער'משפט געוואָרען צו 50 טאָג אַרעסט און אַרויסגעשיקט ווערען פון לאַנד; לוקאַן וואָלקאָווסקי — צו 30 טאָג אַרעסט און אַרויסגעשיקט ווערען פון לאַנד, און די ברידער ליקערט — צו 30 טאָג אַרעסט.

שטורמישע זיצונג פון בודזשעט-קאמיסיע ביי דער לאדזער קהלה.

מען העכערט די שכירות פאר'ן ראבינאט. — מען בעשטימט שוין א פענסיע פאר א לאדזער רב.

נעכטען איז פאָרגעקומען אַ ווייטערדיגע זיצונג פון דער בודזשעט-קאָמיסיע ביי דער קהלה.

אין אָנהויב איז אָנגענומען געוואָרען דער פאָרשלאַג פון ראָזאָר ציטרינאָווסקי, אַז די קאַנצעלאַריע, וואָס ערלעדיגט פערש. פאָרמאַליטעטען און מעלדונגען זאָל פון ראַבינאַט איבערגעהן צו דער קהלה-פערוואַלטונג.

ביים בעהאַנדלען די ווייטערדיגע פאָזיציעס פון בודזשעט, האָט פּרעזעס מינצבערג פאָרגעשלאָגען פאָלגענדען בודזשעט פון ראַבינאַט: פאַר די איצטיגע 8 מורא הוראות זאָל די שכירות געהעכערט ווערען פון 470 אויף 800 זל. אַ חודש; ס'זאָלען אָנגאַזשירט ווערען 6 נייע מורה הוראות מיט אַ געהאַלט פון 600 זל. אַ חודש; אַ רב, מיט אַ געהאַלט פון 1,500 זל. אַ חודש; 15,000 זל. זאָל בעשטימט ווערען פאַר די נאמנים אויף כשרות, אַ חוץ דעם צו 2 מאָל אין יאָהר צו חודש'דיגע גראַטיפיקאַציעס. אין איינקונפט ווערט פאָרגעזעהען 10.000 זל. פון די שוחטים פאַר די נאמנים.

ראָזאָר ציטרינאָווסקי, האַלט, אַ לענגערע רעדע און בעגרינדעט זיין פּרינציפּיעלע שטעלונג, ער האָט אָנגעוויזען, אַז דער פאָרגעשלאָגענער בודזשעט וועהט פאַר אויף די הצטרכות'ן פון ראַבינאַט 176 טויזענט זל. אַנשטאָט די 55 טויזענד זל. אין פאָריגען יאָהר און געפרעגט צי וועלען די אַנר. פאָזיציעס אויך פערדרייפאַכט ווערען? צי וועלען בעריקזיכטיגט ווערען די דרינגענדסטע נויטען פון דער אָרימער יודישער בעפעלקערונג?

איבערגעהענדיג צו איינצעלנע פאָזיציעס, ווייזט דער רעדנער אָן, אַז פאַר'ן פּראָיעקטירטען רב ווערט פאָראויסגעזעהען אַ גרעסערע גאַזשע ווי פאַר אַ פּוילישען מיניסטער, אָדער פאַר'ן לאָדזער שטאָט-פּרעזידענט. די אַלע פאָרגעשלאָגענע פאָזיציעס האַלט ער פאַר אַנ'אַרויספאָדערונג בנוגע די יודישע אַרבייטער און אָרימע מאַסען און זאָגט אָן אַ שאַרפען קאַמף.

געגען די פאָרגעשלאָגענע בודזשעט-פאָזיציעס איז אויך אַרויסגעטרעטען ראָזאָר רוס. ער ווייזט אָן, אַז דער „אגודה" געהט נישט אין בעפרידיגען די רעליגיעזע הצטרכות'ן, נאָר צו בעפרידיגען „אייגענע מענשען". ער וואַרפט פאָר דער „אגודה", אַז ערשט מיט עטליכע חדשים צוריק זענען זיי אַרויסגעטרעטען געגען דעם, וואָס די כשרות-קאָמיסיע האָט בעצאָהלט די אַגענטען פון ראַבינאַט וועגען כשרות-ענינים. ער האַלט שטימען פאַר אייניגע פאָרגעשלאָגענע פאָזיציעס, אָבער מיט געוויסע בעוואָרענישען.

ד"ר הערשפינקעל האַלט, אַז די מלוכה האָט אונז געגעבען אַ רעליגיעזע קהלה, מוז מען אין ערהרליך צו דער מלוכה און זאָרגען פאַר'ן רעליגיעזען כאַראַקטער פון דער קהלה, נאָר אַזוי ווי ער האָט זיך נישט אָריענטירט אין דער הייך פון די פאָזיציעס האָט ער זיך אָפּגעהאַלטען פון שטימען.

אונערוואַרטעט האָט זיך פאַר אייניגע פון די פאָרגעשלאָגענע בודזשעט-פאָזיציעס אַרויסגעזאָגט ראָזאָר י. בושעווינסקי אַזוי אַז ס'האָט זיך גע-שאַפען דער איינדרוק, אַז צווישען די ציוניסטען מיט דער „אגודה" איז געקומען צו אַ פערשטענדיגונגס-אָפּמאַך.

נאָכדעם ווי פּרעזעס מינצבערג האָט געענטפערט די אָפּאָנענטען, זענען אָפּגעשטימט געוואָרען די בודזשעט-פאָזיציעס.

דער פאָרשלאַג צו העכערען דעם ראַבינאַט ביז 800 זל. אַ חודש, האָט בעקומען צו 3 שטימען פאַר און געגען און איז דערווייל געבליבען נישט ערלעדיגט. די פאָזיציע פון 6 נייע מורה-הוראות צו 600 זל. אַ חודש און פאַר'ן רב 1500 זל. אַ חודש — זענען אָנגענומען געוואָרען. די פאָזיציע פון 15.000 זל. פאַר די נאמנים, איז אָפּגעוואָרפען געוואָרען.

ביי האַפּשמערצען, קאָפּשווינדעל,

גערויש אין די אויערען, שלאָפלאָזיגקייט, שלעכטע און געררייצטע שטימונג, זאָל מען גלייך נעהמען דאָס אַלט-בעוואוסטע ביטער-וואַסער

Franciszka Józefa

בעריכטען פון דאָקטוירים און הייל-אַנשטאַלטען פאַר מאָגען- און דאַרם-קראַנקהייטען בעמאָנען, אַז דאָס ביטער-וואַסער פון פראַנץ יאָזעף איז אַ גאַנץ פאָרציגליך און נאַטירליך אָבפיהר-מיטעל.

די ווענדונג פון לואי ליפסקי צו די אמעריקאנער ציוניסטען צוליב די מעשים פון דער אפאזיציע.

ניו-יאָרק. (י.ט.א.) דער פּרעזידענט פון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע אין אַמעריקאַ, לואי ליפסקי, האָט פערעפענטליכט אינ'ם ציוניסטישען אָפיציעלען אָרגאַן „דאָס יודישע פאָלק", אַנ'אויפרוף צו די אַמעריקאַנער ציוניסטען. אינ'ם אויפרוף בעקלאָגט זיך ה' ליפסקי, וואָס אין דער ביז איצטיגער רוהיגער אַטמאָספערע פון אַמעריקאַנער ציוניזם איז אַריינגעטרעטען אַנ'אונרוהיגקייט און דאָס דערצו איז גראָד אויסגעקליבען געוואָרען די צייט, ווען ד"ר ווייצמאַן וויילט אין אַמעריקאַ. אַנ'אונאַנגענעהמע ערשיינונג יאָגט נאָך די צווייטע. עס שיט זיך אַ האָגעל פון רימיסיעס, ערקלערונגען און געגענער-ערקלערונגען. די אַקטיווע, רוהיגע און איבערגעגעבענע ציוניסטען ווערען געשטערט אין זייער אַרבייט דורך דער קינסטליך-אַרויסגערופענער אויפגערעגטע שטימונג. מיר האָבען איבערגענומען אויף זיך די פערפליכטונג — שרייבט ווייטער ליפּסקי — איבערצושיקען דער ציוניסטישער עקזעקוטיווע אין ארץ-ישראל רעכטצייטיג אונזער טייל אינ'ם בודזשעט; פון דער ערפילונג פון דער דאָזיגער התחייבות העננט אָפּ די נאָרמאַלע און ערפאָלגרייכע ענטוויקלונג פון ארץ-ישראל. די פערייניגטע ארץ-ישראל-קאַמפּאַניע האָט אומעטום געגעבען גינסטיגע רעזולטאַטען. די צאָהל פון די ביטראַג-צאָהלער האָט זיך פערגרעסערט. מיר האָבען שוין געהאַלטען דערביי, אַז אונזער ביטראַג זאָל מעגליך מאַכען פּולקאָם צו ליקווידירען די אַרבייטסלאָזיגקייט אין ארץ-ישראל נאָך אין חודש מאַי.

פונקט אין דאָזיגען גינסטיגען מאָמענט זענען געקומען די שטערונגען.

שוין דעם 19-טען מאַי, דעם שבת

הויבט זיך אָן די ציהונג

פון דער 1-טער קלאַס פון דער גרויסער 17-טער מלוכה-לאָטעריע

הויפּט-געווינס 700.000 זל.

מיר רעדען נישט צו! נור מיר איבערצייגען!!!

די זאַך איז איבעראַל בעוואוסט און בעקאַנט, אַז אונזער קאָלעקטור

E. LICHTENSTEIN

Łódź, ul. Piotrkowska Nr. 72

(Gmach Grand Hotelu)

אַ דאַנק זיינע אָפטע און גרויסע געווינסען, שט'ט אַלס באמת גליקליכסטע און בעריהמטעסטע קאָלעקטור אין פּוילען.

דעריבער

דו, ער, זי און איהר אַלע

אין געשלאָסענע רייהען, מעלדעט אייך צו אונזער בעריהמטער לאָטעריע-קאָלעקטור און פערזעהט אייך מיט

„ליכטענשטיינ'ס" א לאָס.

כדי אייך צו איבערצייגען, געבען מיר אַנ'אויסצוג פון די געוואונענע נומערען, וועלכע זענען געפאַלען ביי אונז ביי די לעצטע ציהונגען און זענען געוואָרען אויסגעצאָהלט דורך אונזער גליקליכסטע קאָלעקטור.

זל.	אויף נ'	זל.	אויף נ'	זל.	אויף נ'	זל.	אויף נ'
275.000	40223	50.000	26338	10.000	16725	10.000	30722
250.000	18690	50.000	72883	10.000	46052	10.000	102981
200.000	57918	50.000	61282	10.000	45027	5.000	22952
150.000	19602	35.000	33368	10.000	44350	5.000	18415
100.000	28583	25.000	37235	10.000	39582	5.000	26470
100.000	16436	25.000	27700	10.000	6876	5.000	23812
100.000	13994	25.000	20045	10.000	3342	5.000	70050
75.000	10551	25.000	19223	10.000	46101	5.000	44199
50.000	40947	25.000	90882	10.000	15056	–	–
50.000	47908	15.000	75071	10.000	95709	–	–

אַרבייטער (רינס)

וועלכע קענען דרוק-שפּריץ קענען זיך מעלדען ביי

שאַטאַן

3 קאָנסטאַנטינער 3

אַ קאַסע-שראַנק

נעפּאַנצערט, געלעגענהייטליך ביליג צו פערקויפען. צו ערפאַהרען אין אַדמיג.

אַ לעהרערין

אַ גוטע פּעדאַגאָגין ערטיילט אונטערריכט אין יודישער, פּוילישער און דייטשער, שפּראַכען פאַר ערוואַקסענע צו ביליגע פּרייזען 697

לאַסמאַן בושעזשינר 15

צו פערמיטען

אַ לאָקאַל

בעשטעהענד פון 1 צימער, אַ קיך און אַ געוועלב צו ערפאַהרען ביים ווירט 20 אַנראַדאַוואַ 20

אַ ריטוּנירטער בוכהאַלטער (בילאַנסיסט)

מיט פּראַקטיק עווענטועל אַלס געהילפס-בוכהאַלטער זוכט אַ פּאָסטען פאַר אַ קליינעם געהאַלט. אָפערטען אונטער „Z" אין אַדמיג. 939

די לייטונג פון לעהר-אַנשטאַלט און גן-ילדים

„דרכי נעם"

לאָדז, קילינסקי 50, טעלעפאָן 26-35.

מאַכט דערמיט בעקאַנט די ג' עלטערן, אַז אין הסכם מיט דער פאָראָרדנונג פון דער שול-מאַכט נומר 1202/28 דאַרפען די עלטערן, וועלכע ווינשען זיך, אַז זייערע קינדער זאָלען זיך לערנען אין פּריוואַטע לעהר-אַנשטאַלטען איינשרייבען זיי שפּעטעסטענס ביז'ן 31-טען מאַי ד. י.: אין געגענפאַל דראָהט די קינדער איינגעשריבען צו ווערן אין די פאָלקס-שולען. די דאָזיגע פאָראָרדנונג איז חל סיי אויף די ביז-איצטיגע תלמידים און סיי אויף די ניי-איינגעשריבענע און נעמט אַרום היי-יאָהר אויך די קינדער געבוירענע אין יאָהר 1921.

איינשרייבונגען ווערען אָנגענומען טעגליך פון 8–1 און פון 4–8 אָוו.

די לייטונג.

קאָמוניקאַט.

וויכטיג פאַר מחותנים

פון די בעוואוסטע מוזיק-קינסטלער געבר. טויבע

מיר האָבען זיך דערוויסט פון פאַקטען, אַז די ג' מחותנים, וואָס האָבען דורכאויס געוואָלט בעשיינען זייערע שמחות מיט אונזער קונסט-מוזיק, האָבען דאָך דאָס נישט ערררייכט צוליב דעם, וואָס זיי האָבען זיך נישט פערשטענדיגט דירעקט מיט אונז אַליין און דורכדעם האָבען זיי געהאַט פיל ערגערונג און פערדרוס. מיר מעלדען דעריבער די ג' ה"ה מחותנים אַז זיי דאַרפען זיך גיטיגסט ווענדען צו אונז אַליין דירעקט אַהן יעדע פערמיטלונג. נור דאַן גאַראַנטירען מיר צו פערשאַפען גרויס פערגעניגען די מחותנים און געסט דורך אונזער קונסט-מוזיק, וועלכע בעצויבערט און בעגייסטערט אַלע אַנוועזענדע.

גלייכצייטיג מעלדען מיר, אַז מיר נעהמען אָן נור אַזעלכע פערוויילונגען און חתונות, וואָס זענען נישט פערבונדען מיט חלול שבת חלילה. דעריבער האָפען מיר, אַז מיר פערדינען דעם פולען צוטרוי. מיט האַכאַכטונג

מוזיק-קינסטלער געברידער טויבע.

די ג' בעלי שמחות ווערען געבעטען זיך צו ווענדען אויף פאָלגענדע אַדרעסען:

ק. טויבע, נייע ציגעל-גאַס 22 | י. טויבע, אַלעע 1. מאַי 18

בעמערקונג: מעסיגע פּרייזען! פאַר אונבעמיטעלטע—אויסנאַהם-פּרייזען!

„איטאליא" אריבערגעפלויגן דעם צפון־פאל

קיין שום שפורען פון ערד האט די לופט־שיף ניש'ט געפונען.

אָסלאָ, 17. (ספ. טעל.) פון איטאַליענישע לופט שיף „איטאַליא" איז דערהאַלטען געוואָרען אַ ראַדיאָ־דעפעשע, אַז די שיף האָט גליקליך אַדורכ־געמאַכט די רייזע צום צפון־פאָל די לעצטע דע־פעשע גיבט אָן, אַז זייט 2 שעה איז „איטאַליאַ" אַרומגערינגעלט מיט אַ געדיכטען נעבעל און זי האָט זיך געמוזט אַריינטערלאָזען דעריבער אויף 150 מעטער איבער דער אייז־פלעכע פון צפון־אָקעאַן אַרום און אַרום איז — אייז, אויף דער לופט־שיף הערשט די בעסטע אָרדנונג. די רייזע דאַרף דויערן דריי טעג, האַלב דריי איז „איטאַליאַ" איבערגעפלויגען די אינזעל־גרופּע פראַנץ־יאָזעף. אַ חוץ די שוי: בעוואוסטע אינזלען האָט גענעראַל נאָבילע אונטער'ן צפון־פאָל נישט אָנגעטראָפען קיין שום שפורען פון ערד.

די טראגעדיע פון די יודישע סאָל־דאטען אין דער רומענישע אַרמעע

איז אויפגעדעקט געוואָרען בעת א פראָצעס פון א יודישען זעלנער

פאַר'ן טשערנאָוויצער קריגס-געריכט איז די טעג פאָרגעקומען דער פּראָצעס פון אַ יודישען סאָלדאַט, וועלכער איז מיט 5 יאָהר צוריק פער'-משפּט געוואָרען דורכ'ן יאַסער קריגס-געריכט צו 5 יאָהר צוואַנגס-אַרבייט פאַר דעזערציע. די צווייטע אינסטאַנץ האָט דעם פער'משפט'ן רעהאַביליטירט און איהם פאָלקאָם פרייגעשפּראָכען. בעת די איצ-טיגע געריכטס פערהאַנדלונגען איז ענטדעקט גע-וואָרען, וואָס אַ טראַגעדיע עס האָבען דורכגעמאַכט די יודישע סאָלדאַטען אין רומעניען בעת דער לעצטער וועלט-מלחמה.

אין יאָהר 1916 האָט געדינט אין דער רומע-נישער אַרמעע אַלס איינפאַכער סאָלדאַט דער יוּד לונגו אַוראַט. ער האָט דורכגעמאַכט אייניגע היי-סע קאַמפען און איז ענדליך אַריינגעפאַלען אין דייטשען געפאַנגענשאַפט. נאָכ'ן שליסען דעם שלום איז ער צוריק אַהיימגעקומען האָט זיך געמאָלדען אין זיין רעגימענט און האָט ווייטער געקעמפט אין דער מלחמה געגען די באָלשעוויקעס. פונקט ווי אַ סך אַנדערע יודען. וואָס זענען צוריקגעקומען פון דער געפאַנגענשאַפט, איז אויך אַבראַם שפּעטער אָנגעקלאָגט געוואָרען, וואָס ער האָט זיך פרייוויליג איבערגעגעבען אין דייטשער געפאַנגענשאַפט. זיין פּראָצעס איז מיט 5 יאָהר צוריק פאָרגעקומען אין יאַסער קריגס-געריכט, וועלכער האָט איהם פער'-אורטיילט צו 5 יאָהר צוואַנגס-אַרבייט. דער פער'-אורטיילטער האָט פערלאַנגט אַ קאַסאַציע געגען דעם אורטייל און זיין פּראָצעס איז איצט פאָרגע-קומען אין טשערנאָוויצער קריגס-געריכט.

דער אָנגעקלאָגטער האָט אין געריכט ערקלערט: איך בין געווען אַ מיטגליד פון אַ „יודישען פלוטאָן", וועלכער איז געווען געשטימט, פונקט ווי די אַנדערע „יודישע פלוטאָנען" צו שיצען די רומענישע אַרמיי אין פאַל פון אַ ריקצוג, פון שונא'ס קוילען און פייער. מיר האָבען געמוזט שיסען צום שונא שטעהענדיגערהייט. בעת כמעט אַלע אַנדערע יודי-שע סאָלדאַטען זענען געפאַלען פון שונא'ס קוילען, בין איך פלוצלינג אַרומגערינגעלט געוואָרען דורך דייטשע סאָלדאַטען און גענומען געוואָרען אין גע-פאַנגענשאַפט. נאָכ'ן אָפּזיצען 2 יאָהר אין קריגס-גע-פאַנגענשאַפט בין איך בעפרייט געוואָרען. איך האָב זיך גלייך געמאָלדען אין מיין רעגימענט. איך בין אויפסניי געוואָרען סאָלדאַט און האָב זיך בעטייליגט אין די קאַמפען געגען די באָלשעוויקעס. ווען איך וואָלט געווען אַ דעזערטיר, וואָלט איך געוויס נישט צוריקאָנגעשלאָסען געוואָרען אין דער אַרמיי.

די מיליטערישע עלטסטע פון אָנגעקלאָגטען האָבען וועגען איהם געגעבען די בעסטע צייגנישן. ער איז געווען אַנ'אַרבייטזאַמער און פליכט-טרייער סאָלדאַט, וואָס האָט אויסגעפיהרט יעדען בעפעהל.

דער פערטיידיגער פון אָנגעקלאָגטען האָט פאַר-געוואָרפען דעם מאַיאָר דימיטרי, אַז מיט 5 יאָהר צוריק האָט ער צוליב זיינע אונגינסטיגע ערקלע-רונגען וועגען אָנגעקלאָגטען פעראורזאַכט זיין פער-אורטיילונג. דימיטרי האָט שטאַרקע אַנטי-יודישע נייגונגען. עס איז אָבער אויך אַ פאַקט, אַז אַלע אָנגעהעריגע פון די יודישע פלוטאָנען, וועלכע זע-נען בענוצט געוואָרען אויף די געפעהרליכסטע פאָ-זיציעס, זענען ביי יעדער מינדעסטער אָבוועזענ-הייט תיכף בעטראַכט און בעהאַנדעלט געוואָרען אַלס דעזערטירען.

דאָס טשערנאָוויצער קריגס געריכט, האָט דעם אָנגעקלאָגטען פאָלקאָם פרייגעשפּראָכען.

צום ערשטען מאָל זענען פאַר'ן געריכט אָפי-ציעל פעסטגעשטעלט געוואָרען די פאַקטען, וואָס זענען ביז איצט דורך די רומענישע אַמטליכע פער-זאָנען ערקלערט געוואָרען פאַר שקרים, אַז בעת דער וועלט-מלחמה האָבען עקזיסטירט אַזויגערופענע „יודישע פלוטאָנען", וועמענס בעזונדערע אויפגאַבע עס איז געווען צו שיצען דעם ריקצוג פון דער רו-מענישער אַרמעי. ווי בעקאַנט, איז מיט אַ קורצער צייט צוריק אויך ענטשטאַנען אַ פּלאַן אין רומע-נישען קריגס-מיניסטעריום צו שאַפען „יודישע באַ-טאַליאָנען" איננערהאַלב דער רומענישער אַרמעי. דער דאָזיגער פּראָיעקט האָט אַרויסגערופען אַ פּראָ-טעסט מצד דעם גאַנצען רומענישען יודענטום.

(יט"אַ).

גענעראַל-דירעקטאָר פון „אָרט"

וועגען דער קאַטאַסטראָפאַלער לאַגע פון די יודישע קאָלאָניעס אין רוסלאַנד.

מאָסקווע, (י.ט.א.) דער גענעראַל-דירעק-טאָר פון „אָרט"-פערבאַנד אין סאָוויעט-רוסלאַנד אַגראָנאָם זעגעלניצקי האָט אין אַ געשפּרעך מיט'ן י.ט.א.-פאָרשטעהער ערקלערט:

די קנאַפּע רעגענס און די טרוקענישען אין לעצטען יאָהר האָבען אונמעגליך געמאַכט פיל קאָ-לאָניסטען צוצוטרעטען צו די ווינטער-זריעות. פון די שוין דורכגעפיהרטע זריעות זענען 50 פּראָצענט פערניכטעט געוואָרען צוליב פרעסט און 40 פּראָצ. האָבען געליטען פון די לעצטע שטורם-ווינדען, אַזוי, אַז פון די געמאַכטע זריעות זענען פערבליבען סך הכל 10 פּראָצ. דער דאָזיגער צושטאַנד האָט פער'-אורזאַכט אַ זעהר געדריקטע שטימונג צווישען די קאָלאָניסטען.

מיט'ן צוועק צו פערלייכטערן די קריטישע לאַגע פון די יודישע קאָלאָניסטען האָט דער „אָרט" אַרויסגעשיקט 12 וואַגאָן קוקורוזע און פּאַשע, כדי וועניגסטענס אָבצוראַטעווען דעם לעבעדיגען אינ-ווענטאַר פון הונגער-טויט. אין דער צוקונפט וועט דער „אָרט" אָנגעהמען מיטלען, כדי צו פערגרע-סערן אין די נייע קאָלאָניעס די ענטוויקלונג פון דער מילך-ווירטשאַפט, גערטנעריי, עופות-צוכט, ויין-גערטנעריי.

דער פּאָרזיצער פון מאָסקווער סאָוויעט סמי-דאָוויטש, וועלכער געפינט זיך איצט אויף אַ בעזוך אין די יודישע קאָלאָניעס, פאָרשט אויס פּערזענליך די לאַגע.

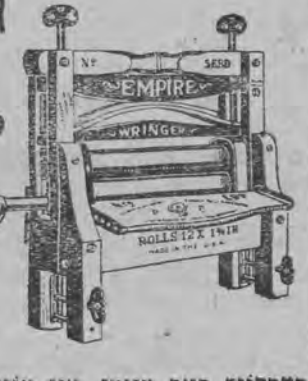

פערקויף פאַר מזומן און אויף ראַטעס פון אַמערי-קאַנער ווייזמאַשטקעס "Empire" ווי אויך פון היזליכע וואַש-מאַשינען "Marysia".
אומזיסטע דעמאָנסטראַציעס פון 5 ביז 6 אָוועגד

א ווענדונג פון אנסקי-קאָמיטעט צום דענישען טעאַטער

וועגען אויסצאַהלען די טאַנטיעמע פאַר שפּילען דעם „דבוק".

וואַרשאַ, (י.ט.א.) ווי בעוואוסט, שפּילט איצט דאָס דענישע טעאַטער אויפ'ן נאָמען פון פאָעט באַלקאָנען אין אָסלאָ ש. אַנסקי'ס „דבוק". אויף דער ווענדונג פון אַנסקי-קאָמיטעט צו דער דירעקציע פון טעאַטער אָפּצוצאָהלען די געהעריגע טאַנטיעמע, האָט די טעאַטער-דירעקציע זיך אויסגע-דרעהט מיט'ן תירוץ, דאָס אַנסקי איז געווען אַ רו-סישער בירגער און אויף רוסלאַנד איז נישט חל די קאָנווענץ וועגען אויטאָרען-רעכט.

אין צוזאַמענהאַנג דערמיט, האָט דעפּ. יצחק גרינבוים אַוועקגעשיקט דעם דערמאָנטען טע-אַטער אין נאָמען פון דער צוואה-פערוואַלטונג פון אַנסקי ירושה פאָלגענדע דעפּעשע:

„מיט צופרידענהייט האָבען מיר אָנגענומען די ידיעה, וועגען דעם, אַז איהר שפּילט די איבער-זעצונג פון ש. אַנסקי-„דבוק". עס וואונדערט אונז אָבער, אַז איהר האָט נישט געזאָרגט דערפאַר איהר זאָלט בעקומען די געהעריגע רעכט דערויף מצד די פאָרשטעהער פון אַנסקי'ס ירושה.

דער אומשטאַנד, וואָס אַנסקי איז געווען אַ רוסישער בירגער, דאַרף נישט דינען אַלס אַ מיטעל, צונעהמען ביי אַנסקי'ס יורשים די טאַנטיעמע, וועל-כע עס קומט לויט די אָנגענומענע כללים דעם מחבר פאַר אויסשטעלען זיינע ווערק, בפרט נאָך, ווען אַ העלפט פון דער הכנסה געהט אויף קולטור-צוועקען. קיין שום טעאַטער, וואָס אַכטעט זיך האָט נאָך ביז-איצט נישט אויסגעמיטען צו דעקען זיין חוב לגבי אַנסקי'ן. מיר האָפען, אַז אויך איהר וועט נישט זיין אין דער היגזיכט קיין אויסנאַהם און בעטען אייער ענטפער.

די אמעריקאַנער בני־ברית לאָזשע

לטובת די געליטענע פון ערד־ציטערנישען.

ניו-יאָרק, (י. ט. א.) דער פּרעזידענט פון „אונאָפּהענגיגען בני-ברית", ה' אַלפרעד קאָהען האָט ערקלערט, אַז דער אָרדען האָט אונטערגענומען אַנ'-אַקציע צוהעלפען די יודישע קהלות אין פיליפּאָפּאָל, טשירפּאַן און בולגאַריען און די קהלות אין קליין-אַזיען, וואָס האָבען שטאַרק געליטען דורך די לעצ-טע ערד-ציטערנישען.

„אררט"
זאַכאַדניאַ 43.
אַרטיסטישער רעווי און קאַמער-טעאַטער
אונטער דער לייטונג מ. בראָדערזאָן
לעצטע וואָך!
היינט, פרייטאג – 1 פאָרשטעלונג:
אָנהויב 9.45, סוף 11.50 אָוו.
שבת – 2 פאָרשטעלונגען: 4 נאָכמ.
(פרייזען פון 75 גר. ביז 2.50 זל.)
און 9.30 אָוועגד
שושנת יעקב
זונטאג, ד. 20-טען – 1 פאָרשטעלונג:
אָנהויב 9.30, סוף 11.40 אָוו.
די קאַסע איז אָפען טעגליך פון 6 אָוו.
שבת – פון 1.30 נאָכמ.

Dr. H. Wołkowyski
זאַכאַדניאַ 57 (צעגעלניאַנאַ 19),
טעלעפאָן 37-70
ספּעציאַל אַרצט פאַר הויט- און ווענערישע קראַנקה.,
ענער-שוועכע, בעהאַנדעלט מיט קוואַרץ-שטראַהלען.
נעהמט אָן פון 1—2 און פון 4 - 8 אָוענד. פאַר פרויען פון 4—5 אין אַ ספּעציעלען וואַרטע-זאַל.

Dr. med. St. Heinrich
POMORSKA 10, tel. 47-67.
ספּעציאַליסט פאַר קינדער- און אינערע קראַנקה.
בעהאַנדלונג מיט קינסטליכע בערגזון-בעשטראַהלונגען
קוואַרץ-לאַמפּען). נעהמט אָן פון 4—6 נאָכמיטאָג.

דער אונטערגאַנג פון יודישען שטעדטעל אין סאָוו.-רוסלאַנד

(קאָרעספּאָנדענץ צום „נייעם פאָלקסבלאַט").

דאָס יודישע שטעטעל אין ראַטען־פערבאַנד געהט אונטער, און מען קען נישט זאָגען, אַז אין די סאָוויעטישע רעגירונגס־קרייזען שווייגט מען וועגען דעם.

אָט בין איך נאָר וואָס געקומען פון אַ זי־צונג פון „ציק", אַ זיצונג פון דעם סאָוויעטישען פּאַרלאַמענט. אַ פאָרשטעהער פון ווייס־רוסלאַנד, ב. ביילין האָט דאָרט אָפּגעגעבען אַ בעריכט וועגען דער לאַגע פון די יודען אין ווייס־רוסלאַנד. און וואָס איז דאָ פערהאַן צו דערצעהלען, דער בעריכט איז געווען אַ גאַנץ טרויעריגער.

נאָך קיינמאָל איז דאָס פּראָבלעם פון יודישען שטעטעל נישט געשטאַנען אַזוי שאַרף פאַר דער סאָוויעטישער רעגירונג ווי איצט, ווען די נייע פּאָ־ליטיק אויסצוואָרצלען דעם פּריוואַטען אונטער־נעהמער ווערט דורכגעפיהרט מיט דער פ:ל סטער שטרענגקייט.

שטעלט אייך פאָר אַזאַ לאַגע: אַ יוד האָט געהאַט אַ קליינע דרוקעריי ערגעץ אין אַ שטעטעל פון מינסקער גובערניע. די דרוקעריי האָט די רע־גירונג ביי איהם צוגענומען אָבער פאַר אַ פּריוואַטען אונטערנעהמער רעכענט מען איהם נאָך. ער צאָהלט קודם כל פינף מאָל אַזוי פיל שטייערן ווי אַ דורכשניטליכער בירגער. ער האָט נישט קיין רעכט צו וואוינען אין קיין הויז, ווייל יעדעס הויז איז דאָס איינענטום פון דער רעגירונג, וואָס וועט זיכער נישט לאָזען ביי זיך וואוינען קיין נישט־אַרבייטענדע עלעמענטען. זיינע קינדער קענען נישט אָנקומען אויף קיינע שטעלעס. זיי ווערען אויך נישט אָנגענומען אין קיין בילדונגס־אַנשטאַלטען און אויב זיי זענען מינדער פון מיליטערישען עלטער, נעהמט מען זיי אפילו נישט אַריין אין דער אַרמעע.

דער דאָזיגער יוד, קיין דרוקעריי האָט ער איצט נישט און צו קיין אַנדער געשעפט קען ער זיך אויך נישט נעהמען, ווייל דאָס איז נישט ערלויבט. האָט בלויז איין אויסוועג. ער קען בלויז ווערען אַנ'־אַרבייטער, אָבער ערשט דאַ הויבט זיך אָן דער פּלאָנטער, ער קומט אויף דער אַרבייטס־בירושע זיך פערשרייבען אַלס אַרבייטער, זאָגט מען איהם דאָרט, אַז מען קען איהם נישט פערשרייבען. ער איז נישט קיין אַרבייטער און צו פיל אַרבייטסלאָזע קוואַליפיצירטע אַרבייטער זענען אָהן אַרבייט.

וואָס זאָל אַזאַ יוד טון? ער וואָלט שוין אַפילו געגעבען זיין ווילען און געגעבען זיינע אַלע אַלטע טראַ־דיציעס געוואָרען אַנ'אַרבייטער, ער וויל זיך פּראָ־לעטאַריזירען, זענען אָבער די עקאָנאָמישע אומשטענ־דען פון לאַנד אַזעלכע, אַז מען קען איהם קיין אַרבייט נישט געבען און ער מוז בלייבען העגגען אין דער לופטען, צאָהלען הויכע שטייערן פאַר יע־דע קלייניגקייט, וואַלגערן זיך מיט זיין גאַנצער פאַ־מיליע אין אַ קליין צימערל און זיין צופרידען, אַז מען לאָזט איהם נאָך אין דעם דאָזיגען צימערל צורוּה.

פון וואַנען נעמט לעבט אַזאַ יוד?

אַזאַ יוד לעבט נישט, ער מוטשעט זיך, אויב זיין ווייב האָט נאָך צירונג פון אַמאָל פערוועצט ער דאָס אין די רעגירונגס־לאָמבאַרדען און עסט עס אויף. אויב דעם ווייב'ס צירונג האָט זיך שוין אויסגעלאָזט, איז טאַקי שלעכט, קומט איהם טאַקע אויס צו שטאַרבען פון הונגער.

און אָט אַזעלכע יודען, וואָס שטאַרבען איצט פון הונגער אין די פערשידענע שטעדט און שטעדט־לעך פון אוקראַינע און ווייס־רוסלאַנד זענען פער־האַן אין די צעהנדליגער טויזענדער. עס איז נישט די שולד פון דער רעגירונג, וואָס די דאָזיגע יודען נעהען אונטער. די רעגירונג וויל נישט זייער אונ־טערגאַנג, אָבער די עקאָנאָמישע אומשטענדען פון דעם יודישע שטעדטעל זענען אַזעלכע, אַז דער דאָזיגער טיפּ יוד, דער יודישער קליינער סוחר, וואָס איז געווען דער יחוס פון שטעדטעל מוז פאַ־לען אַ קרבן.

וואָלט דאָס יודישע שטעדטעל פערמאָגט פאַ־בריקען און וואַרשטאַטען, וואָלט דאָן די יודישע לאַגע נישט געווען אַזאַ שאַרפע. ווילענדיג אָדער נישט ווילענדיג וואָלט דער יוד פון דעם קליינעם שטעדטעל געמוזט אָנקומען אויף פשוטער אַרבייט אין אַ פאַבריק אָדער וואַרשטאַט, זענען אָבער קיין פאַבריקען אַרום דעם יודישען שטעדטעל קיינמאָל נישט געווען און איצט אודאי נישטאָ. איז דער יוד פון שטעדטעל איצט אַ מענש, וואָס האָט זיך נישט וואו אַהינצוטון.

ווען אייניגע סאָוויעטישע עקאָנאָמיסטען: זאָל ער ווערען אַ האַנדווערקער, זאָל ער זיך אויסלערנען אַ מלאכה און צוזאַמען מיט אַנדערע אַזעלכע יודען, וואָס ווילען זיך אויך אויסלערנען די זעלבע מלאכה עפענען אַנ'אַרטעל אויף קאָאָפּעראַטיווע יסודות.

איז אָבער די צרה מיט דער דאָזיגער עצה, וואָס דאָס קליינע שטעדטעל האָט נאָך איהרע האַנדווערקער פון אַמאָל. זי האָט נאָך איהרע אַלטע שוס־טער, שניידער בלעכער, סטאָליאַרעס און קיין נייע דאַרף מען דערווייל נישט.

אין פאַרוואָס די סאָוויעטישע רעגירונג האָט זיך איצט מיט אַזאַ אינטערעס אָנגעכאַפּט אין דעם פּלאַן צו קאָלאָניזירען יודען אין בירא־בירושאַן. אין דעם ווייטען געגענד בירא־בירושאַן ליגט איצט די לעזונג פון דעם שווערען פּראָבלעם פון די קליינשטעדטלדיגע יודען, לאַנד איז דאָרט פערהאַן גענוג. מעגליכקייטען, אויך, טאַ פאַרוואָס זאָל דער יוד פון דעם קליינעם שטעדטעל אין ווייס־רוסלאַנד און אוקראַינע אַהין נישט אויסוואַנדערן? וואָס האַלט איהם צו אין דעם קליינעם שטעדטעל?

און זיי וועלען טאַקע אַהין אויסוואַנדערן, די יודען פון די גרעסערע שטעדטעל, זיי וועלען אַהיי וואַנדערן נישט דערפאַר, ווייל זיי ווילען, נאָר ווייל זיי מוזען. נישטאָ פאַר זיי קיין שום האָפענונג אין זייער אַלטען שטעדטעל, נישט פאַר זיי און אויך נישט פאַר זייערע קינדער, ווייל כל־זמן זיי זענען נישט קיין אַרבייטער, אָדער כאָטש האַנדווערקער זענען זייערע קינדער אויסער אַלע רעכט און פרוי־ווי עגיפּטען פון לאַגד. (י.ט.א.)

ב. סמאָלאַר.

דער נייער שטייער
און וואס ער ברענגט מיט זיך.

דער מיניסטארען-ראט האט אויף איינער פון זיינע לעצטע זיצונגען אנגענומען דעם פראיעקט וועגען א שטענדיגען פערמעגען-שטייער, וועלכער דארף שוין גאר אינגיכען ארייגעטראגען ווערען אין סיים. לויט דעם פראיעקט וועט אנשטאט דעם פערמעגען-שטייער, וואס איז פארויסגעזעהן אין געזעץ פון יאהר 1923, איינגעפיהרט ווערען א שטענדיגען אפצאהל פון פערמעגען. דער נייער שטייער וועט גענומען ווערען פון 1-טען יאנואר 1929, אויפ'ן סמך פון פערמעגענס-אפשאצונגען, וואס וועלען געמאכט ווערען אויף 3 יאהר. די אפשאצונג פון די פערמעגענס, וואס דארפען בע-שטייערט ווערען, און די אויסמעסטונג פונ'ם שטיי-ער וועט אנבעלאנגט זיין אויסשליסליך פון די פי-נאנץ-אמטען און נישט פון די בירגערליכע שא-צונגס-קאמיסיעס.

ווען מען וואלט דורכגעפיהרט אין לעבען דעם פערמעגענס-שטייער לויט די פרינציפען פון יאהר 1923, דאן וואלט אויסגעקומען, אז די שטיי-ער-צאהלער וואלטען דארפען צאהלען ביז'ן היינ-טיגען טאג אומגעפעהר 10 מאל אזוי פיל וויפיל זיי צאהלען אויפ'ן אומזאץ - שטייער. די רע-גירונג זעהט בעשיינפערליך, אז דאס איז נישט דורכפיהרבאר און זי זוכט מיטלען, ווי אזוי צו מאכען רעאל די פערווירקליכונג פון פערמעגענס-שטייער. און דא הויבט זיך אן די אלטע צרה: לויט וועלכען מאדוס קען מען דעם פערמעגענס-שטייער איינפיהרען? און די רעגירונג געהט שוין אויף איהר אויסגעטראטענעם וועג, אזוי ווי זי האט עס געטון ביים הכנסה-שטייער. ביי דעם הכנסה-שטייער האט זי פעסטגעשטעלט די „פרנסות" אויף יעדער בראנזשע פון מסחר, מלאכה און אינ-דוסטריע. דאן האט זי דורך די שאצונגס-קאמיסיעס פעסטגעשטעלט די אומזאצען און במילא האט זיך בעקומען בולט, וויפיל יעטוועדער בירגער האט הכנסה.

ווי איז אבער, אז דער גרעסטער טייל סוחרים און קליינהענדלער פערדינען פארט נישט לויט די פעסטגעשטעלטע נארמען, אדער אנדערע לייגען גאר צו צו זייערע טראנזאקציעס? אבער אויך אויף דעם איז דא „פארמעלער" אויסוועג. דהיינו: יע-דער בירגער קען דורך ריכטיג געפיהרטע ביכער בעווייזען, צי זיין אונטערנעמונג האט געגעבען ריווח אדער היזק. איז דאך אבער ווידער די קשיא, וועלכער דורכשניטליכער סוחר אדער קליינהענד-לער האט דאס כוח צו פיהרען „ריכטיגע" ביכער און אויסצוהאלטען דעם ריכטיגען ביורא-בוכהאל-טער. עס איז דאך קלאר ווי דער טאג, אז אויס-האלטען אזא אפאראט קענען העכסטענס 10 פרא-צענט פון די סוחרים און קליינהענדלער, טא וואס זאל זיין מיט די „איבעריגע" ניינציג פראצענט?

איז טאקע נישטא קיין עצה און ניינציג פרא-צענט פון די סוחרים, ד"ה אלע קליינהענדלער, וועלכע זענען נישט ביכולת צו פיהרען ביכער, צאהלען טאקע הכנסה-שטייער, צי זיי האבען גע-האט הכנסה אדער נישט, דאגעגען-זשע די גרויסע אונטערנעמונגען, וועלכע פיהרען יא ביכער, צאה-לען צום מייסטענס נישט קיין הכנסה-שטייער, ווייל לויט די אמת'ע חשבונות גיבען זייערע אונטערנע-מונגען קיין הכנסות נישט.

און אזוי משמעות וועט טאקע זיין מיט'ן פערמעגענס-שטייער. די שטייער - אינספעקטארען רופען ארויס זאכקענער פון אלע בראנזשעס אין זייערע ראיאנען און שטעלען פעסט דורך זיי דעם גרונט-קאפיטאל פון יעטוועדער בראנזשע, ד"ה וויפיל דארף האבען א סוחר גרונט-קאפיטאל ביי יעדער בראנזשע צו קענען מאכען דעם אדער יע-נעם אומזאץ.

און דא שאפט זיך, בעזונדערס פאר'ן יודי-שען סוחר אדער קליינהענדלער, וועלכע פיהרען נישט קיין ביכער, א נייע געפאהר פון אויסשע-פונג און פולשטענדיגען חורבן. די אומזאצען ווע-רען אויפגעשרויפטע, אויפ'ן סמך פון אט די אויפ-געשרויפטע אומזאצען ווערען געשטעלט הכנסות, וואס קיינער פון זיי האט נישט און אויפ'ן זעלבען יסוד ווערט אויך אויסגעמאסטען דער „אייגענס" פון יעדען אונטערנעהמער.

איי די אומזאצען זענען פאלשע, די הכנסות נישט בנמצא און קיין פערמעגען איז אוודאי נישטא? אבער עס מאכט נישט אויס, וויבאלד אז איהר האט נישט קיין ביכער, וועט איהר שוין צאהלען אי פאר'ן אומזאץ, אי פאר דער „הכנסה", אי פאר'ן „פערמעגען" און געזונט שריי חי וקים!

דער פערמעגענס-שטייער איז אין פלוג א גאנץ מילדער, סך הכל 8 צעהנטעל פראצענט פון פער-מעגען. ווען ער וועט אבער דורכגיין דורך די אמטען לויט די דערמאנטע מאדוסען וועט שוין דער עולם האבען צו צאהלען און צו צאהלען.

דער יודישער מסחר בעזיצט ווייניג גרונט-קאפיטאל אדער אמאל גאר קיין גרונט - קאפיטאל נישט און איז טאקע מהאי טעמא געצוואונגען צו טרייבען א גרעסערן אומזאץ. קען מען זיך שוין פארשטעלען, ווי אונזערע יודישע סוחרים וועלען אויסזעהען ביי דער אויסמעסטונג פון פערמעגען-שטייער, אויב דער באזיס פון פערמעגען וועט זיין דער אומזאץ.

ט.

דייטשלאנד אטאג פאר די וואהלען

די וואהל-אגיטאציע אין פולען ברען. — גראמאפאנען און מעגאפאנען. — די פערשוואונדענע קאמוניסטען און זייערע פערטרעטער. — דרייסיג ליסטעס. — בלאק פון די נאציאנאלע מינדערהייטען. — לאזונגען און פראגנאזען.

(קארעספאנדענץ פון בערלין)

איבערמארגען, זונטאג קומען פאר אין רייטש-לאנד די וואהלען צום רייכסטאג. ס'איז דערציבער פערשטענדליך, וואס די וואהל-קאמפאניע איז אריין אין לעצטען, שארפסטען, ענטשיידענסטען פעריאד. אלע פארטייען זענען איבערציינט, אז דער קומענ-דיגער פארלאמענט וועט האבען צו ערפילען בע-זונדערס וויכטיגע אויפגאבען סיי אויפ'ן געביט פון דער אויסערן-פאליטיק, סיי אויפ'ן סאציאלען און געזעלשאפטליכען געביט.

די גרויסע פארטייען, וועלכע בעזיצען בעדייי-טענדע וואהל-פאנדען, פיהרען די קאמפאניע אין א גראנדיעזען מאסשטאב, בענוצענדיג זיך אין וואהל-קאמף מיט די מאדערנסטע טעכנישע מיטלען. מעכ-טיגע ליכט-טראנספאראנטען רופען פון די העכס-טע געביידעס די וועהלער צו שטימען פאר די קאנדידאטען פון דער פארטיי, וועלכע זאגט צו צום מייסטען. אויטאס, פערזעהענע און גרויסע גראמאפאנען מיט מעגאפאנען, פאהרען ארום אי-בער די שטעטלעך און רעדפער און רעדען ארויס די רעדעס פון די פארטיי-לידערס. די גראמאפאן-רעדעס ווערען בעזונדערס ברייט אויסגענוצט דורך די קאמוניסטען. ווי בעקאנט, זענען עטליכע גע-וועזענע קאמוניסטישע רעפוטאטען פערשוואונדען היכף, ווי ס'האט זיך געענדיגט די קאדענץ פונ'ם אלטען רייכסטאג, זיי האבען מורא געהאט ארעס-טירט צו ווערען און זענען בעצייטענס נעלם געווא-רען. זיי האבען אבער בעצייטענס אריינגערעדט זייערע רעדעס אין די גראמאפאן-פליטעס, און איצט קאן מען אויף שריט און טריט הערען די רעדעס פון די פערשוואונדענע, הגם קיינער ווייסט נישט, וואו זיי גופא געפינען זיך. נעגען דער מאכט פון גראמאפאן האט די פאליציי קיין שום מיטלען נישט: דער מאשין איז אונמעגליך צו פערמאכען דאס מויל, און אויב עס ווערט אפילו „פערהאלטען" א מעכאנישער רעדנער אויף איין ארט, בעוויזט זיך תיכף זיינס א קאפיע אויף אנ'אנדער ארט.

וואהל-בלעטער, אילוסטרירטע אויפרופען און פלוג-בלעטלעך ווערען פונאנדערגעווארפען אין די מיליאנען. אויף פראוויזארישע עקראנען, וואס ווע-נען אויפגעשטעלט אויף די גאסען און פלעצער ווערען רעמאנסטרירט פראפאגאנדע-פילמען, אזוי אז דער וועהלער נישט נאר ער לייענט און הערט, נאר ער וועהט אויך „מיט זיינע אייגענע אויגען" דאס פראגראם פון דער פארטיי.

קיין ברייטע און שטארקע לאזונגען לאזען זיך אין דער וואהל-קאמפאניע נישט בעמערקען. עס לאזט זיך אין אלגעמיין בעמערקען א געוויסע אפ-שוואכונג פון די עקסטרעם ראדיקאלע שטרעבונגען און א בענייאונג פון די מעסיגע. דאגעגען האט די פארטיי-צושפליטערונג דערפיהרט דערצו, אז עס זענען אריינגעטראגען געווארען אזש 30 ליס-טעס, וואס דאס גיט א פאראקסאל בילד פון דער כלומר'שטער דייטשער איינהייטליכקייט.

נעבען די פארטייען, וואס זענען געווען פער-טראטען אין אלטען רייכסטאג, האבען אריינגעטרא-גען אייגענע ליסטעס צ. א. פאלגענדע פארטייען: די אונאפהענגיגע סאציאליסטען, לינקע קאמוניסטען (טראצקיסטען), דאן א רייה פאליטישע ארגאני-זאציעס, ווי: נעליטענע פון קריג און אינפלאציע, וואלאריזאציאנס-פארטיי, פארטיי פון לאקאטארען-שוץ, עוואנגעלישע פארטיי א. אז. וו. די אלע ליס-טעס וועלען נאטירליך ברענגען צו א צושפליטערונג פון דער בירגערליכע כוחות, פון וואס עס וועלען געווינען די עקסט-לינקע און עקסט-רעכטע.

א נייער שטריך פאר די איצטיגע וואהלען איז די שטעלונג פון די נאציאנאלע מינדערהייטען, זיי האבען געבילדעט א בלאק, אין וועלכען עס געהען אריין: פאליאקען, דענער, סערבען און ליטווינער. ביי די פריהערדיגע וואהלען האט קיינער פון די מינדערהייטען נישט בעקומען קיין מאנדאט. איצט, ווען זיי געהען צוזאמען, האבען בלויז די פאליאקען אליין אויסזיכטען צו בעקומען איינעם אדער צוויי מאנדאטען אין רייכסטאג.

קיין בעדייטענדע אונטערשידען צווישען די פראגראמען פון די פארטייען זענען נישט פארהאן. אלע א חוץ די קאמוניסטען זאגען אן א קאמף פאר ענדערען דעם ווערסאלער טראקטאט. זיי פאדערען ווייטער, אז דאס אקופאציאנס-מיליטער פון רהיינ-לאנד זאל עוואקואירט ווערען; אויך די רעוויזיע פון דייוויס-פלאן און פון די מזרח-גרעניצען געהט אריין אין פראגראם פון אלע פארטייען. די ווייטערדיגע פאסטולאטען פון די רעכטע פארטייען זענען: פער-איינינונג פון עסטרייך מיט דייטשלאנד, צוריקקעהר פון עלזאס-לאטרינגען, צוריקקעהר פון די דייטשע קאלאניעס. די מאנארכיסטען, וועלכע האבען נאך א שפארען איינפלוס פארערען די צוריקשטעלונג פון דער גנוו. ווילהעלמישער מאנארכיע.

מ'רעכענט, אז די וואהלען וועלען קיין בעזונ-דערס גרויסע איבערראשונגען סיי פאר רייטש-לאנד, סיי פאר דער וועלט נישט ברענגען. א שאר-פע ווענדונג אויף לינקס, ווי מ'האט פריהער גע-האלטען, איז ווייניג וואהרשיינליך. מ'רעכענט, אז קיין בעדייטענדע שינוים אין דער ביז־איצטיגער כוחות-פערהעלטעניש וועלען נישט זיין. די פראג-נאזען זענען אזעלכע: די עקסטרעם-רעכטע וועלען פערלירען א טייל פון זייערע מאנדאטען לטובת די רייטש-נאציאנאלע; אויך די דעמאקראטען וואלען נישט זיין בכוח איינצוהאלטען זייער בעזיץ. מ'ער-ווארט, אז פערשטארקט וואלען ארויס פון די וואה-לע וקודם כל די סאציאליסטען, עווענטועל דער צענטער און די דייטשע פאלקס-פארטיי. וואס אנ-בעלאנגט די קאמוניסטען — וואלען זיי אדער בליי-בען ביי דער ביזאיצטיגער צאהל מאנדאטען, עווענ-טועל די צאהל אביסעל פערגרעסערען.

דער אלגעמיינער פראגנאז רעדט דערפאר, אז ס'איז ווייניג וואהרשיינליך די שאפונג פון א נייער רעגירונג אויפ'ן סמך פון א קאאליציע. די נייע רעגירונג וועט מסתם קנאפ זיך אונטערשיידען פון דער איצטיגער, און דערפאר רעכענט מען, אז די אויסערן-פאליטיק, ספעציעל בנוגע פוילען, זאל זיך ווייניג וואס ענדערען. און ווען אפילו די וואהלען וואלען ברענגען אנ'ענטשירענעם זיג פאר די לינקע, וועט דאס אויך נישט ווירקען אויף דער פאליטיק לגבי פוילען: אזוי קאן מען דרינגען לויט די ביזאיצטיגע ערקלערונגען פון די סאציאליס-טישע לידערס.

נאר, ווי תמיד, ווען מ'שטעהט א טאג פאר וואהלען, מוז מען צוגעבען: צומארגענס, נאך די וואהלען וועט מען זיין קליגער, ווי מיט א טאג פריהער.

ג. וו—ל—ר.

—:0:—

דער קעניג אין גלות

פרינץ קארל פון רומעניען און זיין מיטהעלפער דער זשורנאליסט

(א בריף פון לאנדאן)

איי לאנדאן איז פארגעקומען אנ'עפיזאר, וואס דערמאהנט א קאפיטעל פונ'ם נישט אנגעשריבענעם ראמאן „די קעניגען אין גלות". דער ראמאניסט, וואס זיין נאמען איז „דאס לעבען", האט אנגעשרי-בען א טראגעדיע מיט קאמישע וואריאציעס.

פרייטאג, דעם 4 מאי האט די אויסערגע-וועהנליך רייכע צייטונג „סענדעי עקספרעס" פאר-קאנטראקטירט צוויי אעראפלאנען אפצופיהרען 3 פאסאזשירען קיין רומעניען. זיי האבען געוואלט מיט-נעהמען מיט זיך א באגאזש פון 27 מיט א האלבען פוד. ווי די צייטונג האט ערקלערט, האט זיך עס גערהאנדעלט וועגען א פליה פון ספעציעלע רעפאר-טערען. דער פליה איז בעשטימט געווארען אויף שבת 5 אין אווענד. נאר אין דער בעשטימטער שעה האט „סענדעי עקספרעס" מודיע געווען די פליהער, אז דער באגאזש איז נאכנישט פערטיג, און אז מ'דארף ווארטען ביז אויף מארגען פריה. און זונטאג 8 אינדערפריה, האבען די פליהער בע-קומען א שטרענגען בעפעהל פון דער רעגירונג „צו זיצען אין דער היים". די אעראפלאנען האבען מאקע געדראפט אוועקפיהרען דעם קארעספאנ-דענט פון „עקספרעס" קיין רומעניען, אבער מיט איהם האבען זיי געוואלט מיטפיהרען דעם רומעני-שען פרינץ קאראל און זיין פריינדין, וועלכע גע-פינען זיך איצט צוזאמען אין ענגלאנד. ווי אזוי איז דער עניין פארגעקומען?

ערנ ניי יאהר פון 1875 איז קיין פאריז דערגרייכט א קלאנג, אז אין שפאניען גרייט מען זיך מאכען אנ'איבערקעהרעניש און ארויפזעצען אויפ'ן טראהן דעם פרינץ פון אסטוריען, (דעם שפעטערדיגען אלפאנס דעם 12.) אלע זשורנא-ליסטען האבען זיך א לאז געטון צום הויף, וואו ס'האט געוואוינט דער פרעטענדענט, זיי האבען אבער דארט געטראפען נאר א געשלאסענעם טויער און פאליציי, וועלכע האט אלעמען געטריבען אין קארק. א פיפיגער זשורנאליסט האט אפילו געפרובט זיך אריבערכאפען איבערן פלויט, מ'האט איהם אגע-געכאפט פאר'ן פוס און צוריקגעצויגען און נאר איין בלאטייזן, דעם קעניג פון די זשורנאליס-טען, איז ער געלונגען אריינצוקריגען זיך אין הויף און אפיל. צו בעקומען אנ'אינטערוויאו. און דאן האבען זיך אויף דער גאנצער וועלט בעריהמט גע-מאכט בלאוויץ און די „טיימס".

רעם 5-טען מאי 1928 האבען זיך אין לאנדאן פערשפרייט קלאנגען וועגען אנ'איבערקעהרעניש אין רומעניען, וואס ווערט דארט צוגעגרייט. די קארעס-פאנדענטען פון אלע עקען וועלט זענען ארומגעלאפען מיט ארויסגעלאזטע צונגען, מ'האט זיך א לאז געטון צום רייכען רומענער יאנעסקו, ביי וועלכען ס'איז געווען צוגאסט פרינץ קאראל מיט זיין פרוי. די רעפארטערען האבען געפינען א פערשלאסענעם טויער און ביים טויער — בייזע פאליציאנטען, וועלכע האבען אלעמען פונאנדערגעטריבען. אין הויף זענען ארומגעגאנגען בייזע הינט, וואס מ'האט אראפגעלאזט פון די קייטען. און נאר דעם רעפאר-טער פון „סענדעי עקספרעס" איז געלונגען אריינ-צוקריגען זיך אין הויף און אפילו צו האבען א גע-שפרעך מיט קאראל'ן.

דאס איז געווען אין דער נאכט פון שבת אויף זונטאג. די צייטונג „סענדעי עקספרעס" האט זיך געקליבען צו שלאגען א רעקארד אפילו איבער בלאוויצ'ן. יענער האט זיך נאר דערוואוסט וועגען דער איבערקעהרעניש, „סענדעי עקספרעס" האט געוואלט אין איהר אנטיילנעהמען, און דער זשור-נאליסט, וואס האט בעקומען די אינטערוויאו ביי קאראל'ן איז געבליבען אין דער לאגע פון פויסט'ן. ער האט אויך געקענט זאגען: „צוויי זעלען וואוינען אין מיין ברוסט" — איינע די נשמה פונ'ם אנ-טיילנעהמער אינ'ם אטענטאט האט געפאדערט אפ-צוהיטען די שטרענגסטע געהיימניש, די צווייטע — די זשורנאליסטישע — האט געפאדערט באלד צו דערצעהלען אלץ, וואס ער ווייסט און מיט וואס מעה' פאמפע און רעקלאמע פאר דער אייגענער צייטונג.

דער זשורנאליסט האט אויסגעוועהלט דעם מיטעל-וועג. ער האט אנגעשריבען אנ'ארטיקעל אין דער צייטונג. פון 6-טען מאי, אין וועלכען ער האט נאר געגעבען א רמז: „אהא, איך וויים עפעס!" אין רומעניען גרייטען זיך פאר געשעהענישען, וואס וועלען זיך ענטוויקלען אין די נאהענטסטע 24 שעה.

Dr. Z. Rakowski
ספעצ. פאר אוירען, נאז-, האלז- און לונגען-קראנקה.
קאנסטאנטינער 9, טעלעפאן 27-81.
פארעכשטונגען פון: 12—2 און פון 5—7. יעמט אויך אין
אין לעמשניצע, זגערושער 17 פון 10—11 און פון 2—3

ער האט זיך געריהמט, אז ער האט פערבראכט מיט'ן פרינץ אין א געשפרעך ביז אינדערפריה און האט עפעס אנגעדייט וועגען א וויכטיגען דאקומענט, וועלכען ער אליין האט געהאלפען צוזאמענצושטעלען. און כדי מ'זאל איהם גלויבען, האט ער געבראכט א פאקסימילע פונ'ם דאקומענט (מאניפעסט צום רומענישען פאלק מיט פערשירענסטע צוזאגען און פערשפרעכונגען).

„סענדעי עקספרעס" איז ערשינען 4 פארטאג דעם 6 מאי און 8 אינדערפריה האט די ענגלישע רעגירונג פערבאטען די פארקאנטראקטירטע אעראפלאנען צו פליהען. פרינץ קאראל'ס פרוב איז נישט געלונגען, ווייל א זשורנאליסט, וואס איז פערטריט געווען, האט זיך געפלאנט איבער דער פראגע, צי דארף מען שווייגען, אבער וואס שנעלער און מיט מעהר פאמפע צו דערצעהלען וועגען דעם.

דער פאלקאנישער האלב-אינזעל איז א וואר-קאר-קעסעל, וואס קען פערגיסען גאנץ אייראפע. און דערפאר היט ענגלאנד שוין זייט 100 יאהר דארט „די ארדנונג". ווילען שוין די דארטיגע מלו-כות דורכאויס קעמפען צווישען זיך און מאכען רעוואלוציעס, זאלען זיי עס טון לויט דער רייה און זאל קיינער פון די פרעמדע זיך נישט אריינמישען אין זייערע ענינים. און קודם כל לוינט עס נישט אריינצומישען זיך פאר ענגלאנד: איהר איז עס בע-סער שפעטער זיך בעטיילינען אי זדער חלוקה. דערפאר האט זיך טאקע די גאנצע ענגלישע פרעסע אזוי הארב בעצויגען צו קאראל'ס פרוב אנצופיהרען מיט דער רומענישער איבערקעהרעניש פון ענגלאנד אויס. „די אינערליכע לאגע אין רומעניען איז אנ'-עניין פון די רומענער גופא און א פרעמדע אריינ-מישונג קען נאר שאדען ברענגען, שוין אפגערעדט דערפון, וואס ס'איז נישט רעכטליך", אזוי שאצט אפ דעם עניין די „טיימס". די צייטונג איז זעהר אונ-צופרידען מיט קאראל'ן און זאגט אפען, אז די בריטישע רעגירונג דארף הייסען דעם פרינץ מיט זיין בעגלייטערין, צו וועקסלען דעם ענגלישען קלי-מאט אויף אנ'אנדערען. ענגלאנד איז די לעצטע, וואס דארף זיך אריינמישען אין דעם ענין.

אנדערע צייטונגען ווייזען נאך ארויס א צו-פרידענהייט, וואס זייער קאלעגע, וועלכער האט זיי שיער שיער נישט איבערגעיאגט, האט זיך קאמ-פראמיטירט. אינטערעסאנט איז דערביי א פרט: „דיילי עקספרעס" און „סענדעי עקספרעס" ווע-רען ארויסגעגעבען דורכ'ן זעלבען פערלעגער. דער-ווייל איז „דיילי עקספרעס" ארוים מיט רעוועלא-ציעס וועגען קאראל'ן. ס'קומט אויס, אז די צייטונג האט ספעציעל איינגעארדענט אנ'אינטערוויאו, כדי איהם שפעטער צו שערינגען: וועגען די צוויי פארקאנטראקטירטע אעראפלאנען שווייגט די צייטונג אינגאנצען. פון דעם אלעם איז דער אויס-פיהר: אויב א טראן-פרעטענדענט וויל פארבערייטען אנ'אטענטאט זאל ער נעהמען פאר מיטהעלפער וועמען ער וויל, נאר נישט קיין... זשורנאליסט.

דיאנעא.

וואַהלען מיט רעוואָלווער־ן און באָמבעס

(קאָרעספּאָנדענץ פון טשיקאַגאָ)

מיט אַ קורצער צייט צוריק זענען אין טשיקאַגאָ פאָרגעקומען וואַהלען. די שטאָט, די צווייטע לויט דער גרויס אין די פעראייניגטע שטאַטען, האָט אויסגעזעהן ווי אַ מיליטער־לאַגער, איבער די גאַסען האָבען פּאַטרולירט געפּאַנצערטע האַרמאַטען, די פּאָליציאַנטען האָבען בעקומען גאַז־באָמבעס, ביי די וואַהל־לאָקאַלען זענען געשטאַנען קוילען־וואַרפערס. 5,000 פּאָליציסטען און 20 טויזענט בעוואָפענטע פרייוויליגע האָבען אָפּגעהיט די אָרדנונג, וועלכע איז נישט געשטערט געוואָרען. ווייל אין די טשיקאַגאָ'ער פערהעלטנישען זענען דאָך אַ פּאָר שיסערייען, אַ צעהנדלינג פערוואונדעטע און אַ פּאָר פאַלשע וואַהל־בילעטען אין איניגע וואַהל־בעצירקען נישט קיין שטערונג פון דער רוה און אָרדנונג. אמת — מ'האָט דערביי דערמאָרדעט אַן אַד־וואָקאַט, אַ נעגער, אָבער נעגערען ווערען דאָך נישט גערעכענט. די וואַהלען אין טשיקאַגאָ האָבען אין דער ענגליש־סאַקסישער וועלט אַרויסגערופען אַ גרויסען אינטערעס. ווי די וואַהלען אין פראַנקרייך, וואָס זענען אַזוי וויכטיג פאַר'ן נאָהנטען גורל פון אייראָפּע.

אָבער דאָס אינטערעסאַנטסטע דערביי איז, אַז אין טשיקאַגאָ זענען נישט פאָרגעקומען נישט קיין וואַהלען צום פּאַרלאַמענט, נישט צום סענאַט, און נישט אפילו צו דער שטאָט־פערוואַלטונג. דאָס זענען אפילו נישט געווען קיין אַלגעמיינע, נאָר פּאַרטייאישע וואַהלען — די רעפּובליקאַנער וועהלער האָבען אָנגעצייכענט קאַנדידאַטען, וואָס וועלען אין נאָוועמבער קאַנדידירען צום קאָנגרעס, אויף גובערנאַטאָר אין שטאָט, פּראָקוראָר און נאָך אַ פּאָר הונדערט אַמטען. די לעצטע וואַהלען אין טשיקאַגאָ האָבען די בעדייטונג, וואָס די גוטמוטיגע טשיקאַגאָער האָבען דורכגעוואָרפען זייער מער וויליאַם טאָמפּסאָן, דעם „גרויסען ביל".

דער אַנטי־אַלקאָהאָל־געזעץ אין אַמעריקאַ און די אַקטיוויטעט פון מער טאָמפּסאָן האָבען פערוואַנדעלט טשיקאַגאָ אין דער פערברעכערישסטער שטאָט פון דער גאַנצער וועלט. די הויפּט־אינדוסטריע־צווייג פון טשיקאַגאָ איז די קאָנטראַבאַנדע פון אַלקאָהאָל, וואָס ווערט אַריבערגעפיהרט איבער די קאַנאַדישער אויערעס. טשיקאַגאָ געפינט זיך פּאַקטיש אין רשות פון אונצעהליגע גוט־אָרגאַניזירטע קאָנטראַבאַנדיסטען־באַנדעס, וואָס האָבען פערטיילט די שטאָט אויף בעזונדערע ראַיאָנען, און יעדע באַנדע איז אין איהר ראַיאָן די הערשערין איבערן לעבען און טויט פון די בירגער, אַ מענשליך לעבען אין טשיקאַגאָ שאַצט זיך נישט טייער. פאַר אַ הונדערט דאָלאַר קענט איהר דינגען אַ „ביקסען־מענש", וועלכער וועט אָפּשיקען וועמען איהר ווילט אויף יענער וועלט. צווישען די באַנדעס הערשט אַ „דושענטעלמענישע פערשטענדיגונג" וועגען דער פאַנאַנדערטיילונג פון די „איינפלוס ספערען", און זאָל די גלייכגעוויכט צושטערט ווערען, דאַן פליהען פון איין צד צום צווייטען „אַנאַנאַסען" — קליינע באָמבעס, וואָס ווערען פון זיי אַליין געמאַכט, מיט די דאָזיגע אַנאַנאַסען אָפּערירען די מענשען פון ביקס גאַנץ געמיטליך.

בעת די לעצטע וואַהלען אָדער ריכטיגער פאַר די וואַהלען זענען געוואָרפען געוואָרען אַן ערך 60 אַזעלכע „אַנאַנאַסען" אויף יענעם פּאָליטישע טיער, וואָס האָבען געהאַט די דרייסטקייט זיך אַנטקעגענצושטעלען דעם קאָנטראַבאַנדיסטען - פריינד, מער טאָמפּסאָן.

אין קיין מלוכה אויף דער וועלט איז נישטאָ אַזוי פיל אַמטען לויט וואַהלען, ווי אין די פעראייניגטע שטאַטען. דאָ ווערען געוועהלט דעפּוטאַטען אין פּאַרלאַמענט, פערטרעטער אין די זעלבסט־פערוואַלטונגען, גובערנאַטאָרען אין די בעזונדערע שטאַטען, פּראָקוראָרען, ריכטער, פּאָליציי־לייטער און אַן אונגעהויערע צאָהל בעאַמטע, פון שטאַנדפּונקט פון דער אייראָפּעאישע דעמאָקראַטיע איז אַזאַ אָרדנונג אַן אידעאַל, די סקעפּטישע אַמעריקאַנער בעהויפּטען אָבער, אַז די אָרדנונג טויג אויף כפּרות פאַר אַ דורכשניטליכען בירגער איז שווער זיך צו אָריענטירען, בפרט אין טשיקאַגאָ זענען דאָ זעהר פיל עמיגראַנטען, וואָס קענען אפילו נישט גוט ענגליש און זיי פערוואַנדלען זיך אין „וואַהל־פלייש", וואָס שטימט לויט די אָנווייזונגען פון דער גוט אָרגאַניזירטער פּאַרטיי־מאַשין, מיט דער בירנער מאַשין פיהרען אָן מענשען, וואָס האָבען זיך געמאַכט אַ פּראָפעסיע פון זייער פּאָליטיק, אַ פּראָפעסיע וואָס ברענגט ריוח. אַזוי איז עס אין טשיקאַגאָ, וואו אַלע אַמטען זענען בעזעצט פון „אייגענע מענשען" פאַר'ן מער טאָמפּסאָן, מענשען וואָס זענען מיט איהם פעסט פערבונדען וויפיל זיי בעקומען בעצאָהלט פון די קאָנטראַבאַנדיסטען און פון די „ביקסען־מענשען" ווייסט מען נישט, אָבער ס'איז קלאָר, אַז די בעטראַגען גרייכען אין די מיליאָנען דאָלאַר, דערפאַר האָבען זיי די שטיצע פון דער זעלבסט־פערוואַלטונג, פון גובערנאַטאָר, פון גענעראַל־פּראָקוראָר, פון אַלע פּאָליציסטען און בעוואָפענטע כוחות פון איליגאָיס־שטאַט.

ווען די פעדעראַל פּאָליציי, וואָס דאַרף בעקעמפען די אַלקאָהאָל־קאָנטראַבאַנדע האָט אָנגעהויבען אַביסעל צו שטאַרק צו פערפאָלגען די „מענשען פון ביקס", האָט טאָמפּסאָ דערזעהן אין דעם אַן אַטענטאַט אויף דער פרייהייט פון דער פרייער שטאָט טשיקאַגאָ. ער האָט צוזאַמענגעקליבען די מוניציפּאַל־פּאָליציי און אַרעסטירט די פעדעראַל־אַגענטען. ס'איז פאָרגעקומען אַ שיסעריי, מיט פערוואונדעטע און גע'הרג'עטע.... טאָמפּסאָן האָט געיובעלט....

אויף פּאָליטישע פערזאַמלונגען טרעט ער טאָמפּסאָן אויף אין אַ ברייטען סאָמבערעראָ, אַ סימבאָל פונ'ם „אַלטען גוטען מערב", זיינע אַנהענגער זינגען דאָס ליד פון „גרויסען ביל", מיט דריי יאָהר צוריק האָט מען טאָמפּסאָנען אָפּגעשטעלט פון זיין אַמט פאַר פערשווענדען אַ מיליאָן דאָלאַר שול־געלד. אין 1927: איז דער „גרויסער ביל" ווידער אויסגעוועהלט געוואָרען, נאַטירליך נישט אָן דער הילף פון „אַנאַנאַסען". זיין פריינד, דער גובערנאַטאָר פון אילינאָיס־שטאַט, סמאָל האַלט זיך פאַר אַ „בויער פון וועגען". ערשט נישט לאַנג האָט דאָס הויפּט־געריכט פון אילינאָיס פערלאַנגט, אַז דער „בויער פון וועגען" זאָל צוריקצאָהלען 800,000 דאָלאַר, וואָס ער האָט זיך צוגעאייגענט, ווען ער איז געווען קאָמיסאַר פון דער שטאָט אילינאָיס. ער האָט זיך אַביסעל געהאַנדעלט און האָט צוריקגעצאָהלט 520,000.

איצט הויבט אָן דער שטערן פונ'ם „גרויסען ביל" אַרונטערגעהן, דער סענאַט פון די פעראייניגטע שטאַטען האָט ערשט קאַסירט די וואַהלען פונ'ם סענאַטאָר סמיט, אַ ממונה פון טאָמפּסאָן, און בעת די לעצטע וואַהלען פון רעפּובליקאַנישע קאַנדידאַטען האָט געזיגט דעניגס גרופּע, וועלכע איז אַ שונא פונ'ם „גרויסען ביל". דערביי איז טאָמפּסאָן מיט אַלע זיינע אַנהענגער פערבאַלאָטירט געוואָרען, אָבער טאָמפּסאָן האָט נאָך פּאָלמאַכטען גאַנצע 3 יאָהר!..

ב. ר.

Dr. med. I. WAJNBERG
CEGIELNIANA 47, Tel. 26-02.
אינערליכע קראַנקהייטען. ספּעציעל פאַר לונגען־ און האַרץ־קראַנקהייטען, בעשטראַהלונגען־ און קינסטליכע בערג־זון. נעמט אָן אין דער לעטשניצע זגערזשער 17 פון 6—7. אין דערהיים פון 3—5 נאָכמיטאָג.

צוליב אַלימענטען

שווערע פערברעכענס פון מענער געגען פרויען

די מלחמה און די רעוואָלוציע אין רוסלאַנד האָבען אויפגעטרייסעלט נישט נאָר די פּאָליטישע און סאָציאַלע יסודות פון דער געזעלשאַפט, נאָר האָבען אַריינגעבראַכט שניידענדע, טיפע שינויים אויך אין לעבענס־שטייגער, און די זיטען פון דער בעפעלקערונג, אין די פאַמיליען־בעציהונגען, אין די פערהעלטענישען צווישען מאַן און פרוי, די פערבינדונג איז געוואָרען אַ לויזע, דאָס צוזאַמענטרעפען זיך איז געוואָרען לייכט. די געזעצגעבונג איז געגאַנגען אַקעגען די פאָדערונגען פון נייעם לעבענס־אַרט און האָט פערלייכטערט ביז גאָר דאָס צונויפפאָרען פון מאַן און ווייב און צוגלייך אויך דאָס שיידען זיך איינס פונ'ם אַנדערען.

גלייכצייטיג מיט די נייע זיטען־פאָרמען און מיט די פעסטשטעלונגען פון דער געזעצגעבונג איז געשאַפען געוואָרען די אַזוי צו זאָגען טעאָרעטישע באַזיס פאַר די בעציהונגען צווישען מאַן און פרוי, עס האָבען זיך בעוויזען נישט ווייניג אַפּאָסטאָלען, וועלכע האָבען טעאָרעטיש פון דער טריבונע, אין שריפט און פּראַקטיש אין לעבען געפּרעדיגט די פולע פרייהייט אין די בעציהונגען, אַראָפּגעריסען פון די פערהעלטענישען צווישען „ער" און „זי" דעם ראָמאַנטישען שלייער, וועלכען ס'האָט אַרומגעוויקעלט אַרום דער געהיימניש פון די געשלעכטער דאָס פריהעריגע לעבען און פּאָעזיע, ליבע אַכטונג, ריטערליכקייט — דאָס איז אַ בורזשואַזער פּאָראורטייל, איבער וועלכען מ'קאָן מיט אַ לייכט האַרץ אַריבערגעהן צו דער טאָג־אָרדנונג, די געשלעכטס־פערהעלטעניש איז נישט מעהר ווי אַ פיזיאָלאָגישער אַקט, וועלכער איז נויטיג, כדי צו דערהאַלטען און דערהאָלען דעם אָרגאַניזם. עס איז געוואָרען אַ שם דבר דאָס ווערטעל וועגען אַ „גלאָז וואַסער", מיט וועלכען אַ העלד פון אַן ערצעהלונג האָט פערגליכען די פיזיאָלאָגישע געשלעכטליכע געברויכען.

עס בעמערקט זיך איצט אַן אויסניכטערונג אין דעם שכרות פון געשלעכטליכער פרייהייט, אָדער ריכטיגער געזאָגט פון געשלעכטליכער הפקרות, וועלכע האָט גענומען הערשען אין סאָוויעט־רוסלאַנד, ספּעציעל צווישען דער יוגענד, די אויסניכטערונג געפינט אַן אָפּקלאַנג אין דער ליטעראַטור, וועלכע שילדערט די טראַגעדיעס, וואָס וואַקסען אויס פון דער סעקסועלער הפקרות. די געזעלשאַפטליכע מיינונג, די מאַכט און ערציהונגס־אָרגאַנען, די אַמטען פאַר געזונדהייטס־שוץ האָבען געמוזט אויפהויבען אַן אַלאַרם, צוריק אַוועקשטעלען דעם פּאָסטולאַט פון געשלעכטליכער איינגעהאַלטענקייט.

אין די בעציהונגען צווישען די געשלעכטער איז די פרוי דער ליידענדער צד, דער, וועלכער מוז טראָגען אַליין פיזישע און פּסיכאָלאָגישע קאָנסעקווענצען פון דער ענטשטאַנענער פערהעלטעניש, [illegible] די היים פון צונויפקומען און שייד'ן זיך, האָט די סאָוויעטישע געזעצגעבונג געמוזט זיך פערטראַכטען וועגען שוץ פון אָט דעם ליידענדען צד, וועגען פערזיכערען די פרוי פאַר די פּועלי־יוצא'ס, וועלכע ס'ברענגט מיט זיך דאָס לייכטע צונויפקומען זיך און דאָס לייכטע שיידען זיך מיט'ן מאַן. דאָס געזעץ האָט געמוזט נעהמען אין שוץ די פרוכטען פון די רעגיסטרירטע און נישט־רעגיסטרירטע ליבע־פערהעלטענישען — די קינדער, און אַזוי אַרום איז ענטשטאַנען דער ברייט־פערשפרייטער אינסטיטוט פון אַלימענטען.

אַלימענטען — דאָס זענען די שכירות, וועלכע דער מאַן איז מחויב צו געבען דער פרוי אויף אויסצוהאַלטען דאָס קינד, וואָס איז געבוירען געוואָרען פון זייער פערהעלטעניש, דערביי ווערט אַלס פאָטער פון קינד אַנערקענט דער מאַן, אויף וועלכען עס ווייזט אָן די מוטער. אַ מאַנספּערשוין, וועלכער קומט זיך צונויף מיט אַ פרוי, מוז זיך אַלזאָ רעכענען מיט דער עווענטואַליטעט, אַז איהם וועט אויסקומען אויסצוהאַלטען די קינדער, וועלכע וועלען געבוירען ווערען פון דער פערהעלטעניש.

און אָט אויף דעם באָדען פון צאָהלען די אַלימענטען איז אויסגעוואַקסען אַ נייער אַרט פון פערברעכענס, די פערברעכענס זענען פון צוויי מינים: ערשטענס, אין אַ לייכטערער פאָרם — שאַנטאַזש מצד פרויען, עס טרעפט זעהר אָפט, אַז אַ פרוי וואַרפט אַן אויג אויף אַ מאַן, וועלכער קאָן, לויט איהר מיינונג, ווערען אַ קוואַל פון איינקונפט פאַר איהר, דאַן נעהמט זי איהם שאַנטאַזשירען, אָדער דראָהענדיג צו ערקלערען איהם פאַר'ן פאָטער פון איהר קינד, אָדער פּאַקטיש אָנגעבענדיג איהם אין געריכט מיט'ן צוועק אַרויסצובעקומען פון איהם אַלימענטען. דער צווייטער מין פערברעכען איז דער, וואו דער סוביעקט איז דער מאַן. אַ מאַן, וואָס פיהלט זיך בעדראָהט פון אַ פרוי, מיט וועלכער ער האָט געהאַט אַ פערהעלטעניש, פרובט פון איהר פּטור צו ווערען, פון איהר און פון דעם קינד, אין וועמענס נאָמען זי קאָן און וועט געגען איהם אַרויסטרעטען. אויף דעם באָדען האָט די סאָוועטישע קרימינאַליסטיק פערצייכענט אַ רייהע אונגעהויערע פערברעכענס, וועלכע איבעראַשען און מאַכען שוידערען מיט דער קאַלטקייט, ניכטערנקייט און ריקזיכטסלאָזער אכזריות, וואָס די מערדער האָבען אַרויסגעוויזען. עס זענען ביים בעגעהן די דאָזיגע פערברעכענס פאַרהאַן פערשידענע מאָטיוען: שאַנדע פאַר די אַרומיגע, אויפגערעגטקייט צוליב דער אויפדרינגליכקייט פון דער פרוי, אָבער דער עיקר האָט מען דאָ צו טון מיט געוועהנליכען גירינגען עגאָיזם: עס ווערט בעגאַנגען דאָס שוידערליכסטע פערברעכען בלויז צוליב דעם איינציגען צוועק בעפרייט צו ווערען פון דער נויטווענדיגקייט צו צאָהלען די פינף רובעל אַ חודש אויף אַלימענטען פאַר דעם קינד.

אין מאָסקווע איז איצט ערשינען אַ גרויסע אַרבייט פון פּראָפעסאָר ס. וו. פּאָזנישעוו א. נ. „פערברעכער צוליב אַלימענטען", אין דעם בוך זענען געזאַמעלט אַ רייהע מערדער־ און פערברעכער־פּראָצעסען צוליב דער אַלימענטען־פראַגע, און די פּאַקטען, וועלכע עס ברענגט פּראָפ. פּאָזנישעוו בעווייזען נאָכאַמאָל, וויפיל חיה'שקייט, בלוטדורשט, רויהער עגאָיזם, אַלטע אויסרעכענונג און גרייטקייט יענעם דאָס לעבען צוצונעהמען צוליב דער אייגענער קליינליכער בעקוועמליכקייט עס ליגט בעהאַלטען אין דעם שטאָלצען מין, וואָס ווערט אָנגערופען מיט דעם נאָמען מענש. מיר וועלען דאָ איבערגעבען איניגע פון פּראָפ. פּאָזנישעוו'ס געזאַמעלטע פּאַקטען.

ביים ברעג פון מאָסקווע־טייך, אין דער געגענד פון די וואָראָביאָווי גאָרי, נישט ווייט פון אַ גרויסער סאַנאַטאָריע האָט מען בעמערקט אַ האַנד, וואָס האָט אַרויסגעשטאַרט פון וואַסער, עס האָט זיך אַרויסגעוויזען, אַז אין דעם אָרט איז שוין זייט אַ לענגערער צייט געלעגען דער טויטער קערפּער פון אַ יונגער פרוי, דער קערפּער איז געווען אַרומגעוויקעלט מיט אַ ריינעם דראָט און אין עק פון דראָט איז געווען צוגעבונדען אַן אייזען ראָד פון אַ וואַגאָנעטקע, פון אַן ערך אַ פוד געוויכט. אין דער דערטרונקענער האָט מען דערקענט די 17־יעהריגע אַננאַ גאָרשקאָוואַ.

מיט אַ פּאָר חדשים פאַר איהר טראַגישען טויט איז זי זיך צונויפגעקומען מיט איינעם וולאַדימיר ז. זי איז פון איהם שוואַנגער געוואָרען און אין אַ נאָוועמבער־אָוונט איז זי אַוועק אין שטאָט אַריין, כדי דאָרט איבערצוקומען די קינפּעט. אין שטאָט האָט איהר געזאָלט בעגלייטען איהר געליבטער. ער האָט זיך מיט איהר בעגעגענט נעבען אַ פערלעגט שטעגעל נישט ווייט פון אָרט, וואו מ'פאָהרט אַריבער דעם טייך. ער האָט איהר פערנאַרט צום טייך צו און האָט איהר דערטרונקען. געטון האָט ער דאָס, כדי זיך צו בעפרייען פון דער פליכט צו צאָהלען דעם מיידעל אַלימענטען פאַר'ן קינד, וואָס האָט געדאַרפט געבוירען ווערען.

אַ צווייטער פאַל. דער העלד איז אַ 22־יעהריגער פּויער יאַקאָוו נ. פון האָמלער גובערניע. אַ מיטעל־רייכער מוזשיק, גוט איינגעאָרדענט. ער איז נישט קיין שעהנער, אָבער דאָך האָט ער „בעצויבערט" דאָס מיידעל פּראַסקאָוויאַ גאָרדיעיעוויטש־טשיקאָוואַ פונ'ם זעלבען דאָרף, וואו ער האָט געוואוינט. זיי האָבען גענומען פערקעהרען איינער מיט'ן אַנדערען. חתונה האָבען מיט'ן מיידעל האָט ער נישט געוואָלט און האָט זיך בעמיהט צו בעהאַלטען זייער פערהעלטעניש.

איינמאָל, סוף זומער, איז ער מיט פּראַסקאָוויאַ'ן געווען אויף אַ פערוויילונג אין דאָרף, אַ היים זענען זיי געגאַנגען צוזאַמען, ס'איז שוין געווען אַרום 11 אַ זייגער. נעבען פּראַסקאָוויאַס שטוב האָבען זיי זיך אַוועקגעזעצט און פערפיהרט אַ שמועס. גערעדט האָבען זיי שטיל, אָהן שטרייט און צאָרן, קיין קריגעריי איז נישט געווען, נאָר פּראַסקאָוויאַ האָט אָנגעהויבען רעדען וועגען דעם, אַז זיי דאַרפען חתונה האָבען. יאַקאָוו האָט געענטפערט, אַז ער וויל דאָס נישט טון, דאַן האָט פּראַסקאָוויאַ דערמאָנט וועגען אַלימענטען, דאָס האָט איהם צורודערט, ווי ער דערצעהלט, האָט ער זיך „שטאַרק דערשראָקען" און מיט אַמאָל זיך ענטשלאָסען: מיט דער זעלבער האַנד, מיט וועלכער ער האָט נאָר וואָס די פרוי אַרומגענומען, האָט ער איהר פון הינטען אַ כאַפּ געטון פאַר'ן האַלז און האָט איהר דערשטיקט, און דערנאָך, סימולירענדיג זעלבסטמאָרד, האָט ער אויפגעהאָנגען זיין געליבטע אויפ'ן טויער פון איהר שטיבעל.

ווען אינדערפריה האָט זיך אַ המון פערזאַמעלט פאַר דעם שטיבעל און געגאַפט אויף דער געהאָנגענער, איז אויך איינעם מיט אַנדערע געקומען אויך יאַנקאָוו. דאַן זענען זיך אַלע צוגאַנגען, אויך דער מערדער איז אַוועק אַ היים, מיינענדיג, אַז איהם דראָהט גאָרנישט, ווען מ'האָט איהם אַרעסטירט, האָט ער אַ לאַנגע צייט אַלצדינג געלייקענט: דעם מאָרד, די פערהעלטעניש מיט דער געליבטער; ער האָט שיער נישט געלייקענט, אַז זיי זענען בכלל געווען בעקאַנט.

(ווייטער קומט)

ע. נ—אַן.

יודיש טעאַטער אין זאַל פילהאַרמאָניע, נאַרוטאָוויטשאַ 20

גאַסטראָלען פון דער בעריהמטער סוברעטין פון אַמעריקאַ בעטטי קעניג.

שבת 3.30 נאָכמיטאָג צו ביליגע פרייזען
מאָלי־דאָלי
אָפּערעטע אין 3 אַקטען פון י. קאָהן, מוזיק אַראַנזשירט פון ל. זעלמאַן. די הויפּט ראָלע: „מאָלי"—בעטטי קעניג.

שבת ד. 19־טען, 9 אָוו. די בעל. שענע אָפּערעטע
די סיבירער חתונה
אָפּערעטע אין 3 אַקטען פון מ. כליווגער. הויפּט־ראָל: „וואַרקע"—בעטי קעניג.

זונטאָג, ד. 20־טען, ווערט ניט געשפּילט.
מאָנטאָג, דעם 21־טען, 9 אָווענד—גרויסע פּאָפּול. פאָרשטעל. פון 1 ביז 2.50
דער תלמיד חכם
לעבענסבילד אין 4 אַקטען פון ראַקאָוו.

דינסטאָג, דעם 22־טען, 9 אַ זייגער אָווענד צו ביליגע פרייזען
חנה'טשע אין אַמעריקאַ
אָפּערעטע אין 4 אַקטען מיט שעהנע געזאַנג און טענץ פון ראַקאָוו. ראָל „חנה'טשע"—זעווקינאַ.

ס'נעהמען אַנטייל פרויען: בעזמאַן, זעווקינאַ, מאַכאַראָווסקאַ, פּאָדערמאַן. מענער: אַריעל, אייזענבערג, בירנבוים, באַלבירסקי, האַמבורגער, מאַכאַראָווסקי, נייהויז, פּאָליאַנסקי, צווייליך. מוזיקאַלישע לייטונג: ל. זעלמאַן. טענץ איינשטודירט פון טאַנץ־מייסטער ב. לייבאָוויטש. אַדמינ.: א. בעזמאַן. ביהנע־לייטער: מאַכאַראָווסקי. בילעטען אין פילהאַרמ.־קאַסע.

אַנאָנס! די נאָהנסטע פּרעמיערע דער פריילִיכער מאַטראָז

לאָדז, 18-טען מאַי 1928

נייער פאָלקסבלאַט

לאָדז, 18-טען מאַי 1928

לופט-פליהעריי און די יודישע שפּראַך

פון צביון

די וואָך האָב איך געלעבּט מעהר אין דער לופט ווי אויף דער ערד. יעדען אין דער פריה ווען איך האָב אַריינגענומען די צייטונגען אין האַנד איז די ערשטע פאָרציע לייענונג, וואָס איך האָב אין זיך אַריינגענומען, געווען וועגן פליהען און וועגן לופט. און אין די צייטונגען איז די וואָך בעווען אַזוי פיל אָנגעשריבּען וועגן פליהען און וועגן לופט, אַז איך האָב מעהר קיין צייט נישט געהאַט עטוואָס אַנדערש צו לייענען. און אַז מען לייענט כסדר וועגן פליהען און וועגן לופט, איז עס נישט מעהר ווי נאַטירליך, אַז מען זאָל כסדר וועגן דעם טראַכטען.

און פאַר אַ יודישען שרייבּער איז עס אין אַלגעמיין לייכטער און נאַטירליכער צו טראַכטען וועגן פליהען און וועגן לופט, איידער וועגען געהען און וועגן ערד.

און דער אמת איז יעדער שרייבּער, נישט בלוי אַ יודישער, איז אַ שטיקעל לופט - מענש. די מייסטע טעמעס, וואָס אַ שרייבּער בענוצט פאַר זיינע אַרטיקלען. זענען נעכאַפּט פון דער לופט. עס זענען פאַרהאַן וועניג שרייבּער, וואָס שטעהען פעסט מיט בּיידע פיס אויף דער ערד. די מייסטע שוועבּען מעהר אין דער לופט און ציהען כמעט זייער גאַנצע ליטעראַרישע יניקה פון דער לופט. און אויבּ דאָס איז אַזוי בּיי שרייבּער אין אַלגעמיין איז עס נאָך מעהר בּיי יודישע שרייבּער, די קינדער פון דעם לופט־פאָלק.

נאָר נישט דאָס אייגענטליך בּין איך אויסען. ווען איך זאָג, אַז איך האָבּ די וואָך אַ סך געלייענט און אַ סך געטראַכט וועגן פליהען און וועגן לופט, מיין איך נישט יודישע לופט און שרייבּערישע פליהעריי, נאָר אמת׳ע לופט און אמת׳ע פליהעריי, פון פון וועלכע מען קען האָבּען אַ סך כבוד און גדולה, ווען מען פאַלט נאָר פריהער נישט אַראָבּ און מען בּרעכט נישט האַלז און נאַקען.

מיך האָט אַלע מאָל מעהר ווי אַלץ פּעראינטערעסירט די פראַגע ווי שנעל אַנ׳אעראָפּלאַן קען פליהען. בּיז איצט האָט שוין דער אַעראָפּלאַן דערגרייכט אַ שנעלקייט פון דריי הונדערט מייל אַ שעה. דאָס איז דער לעצטער רעקאָרד וואָס איז דערגרייכט געוואָרען. ווען מען וואָלט קענען אָנהאַלטען אַזאַ שנעלקייט אַ לענגערע צייט, וואָלט מען מיט אַזאַ אַעראָפּלאַן קענען פליהען פון ניו־יאָרק אין פּאַריז אין עלף אָדער צוועלף שעה צייט. מען וואָלט אַרויספליהען פון ניו־יאָרק גאַנץ פריה נאָכ׳ן אָנבּייסען און אָנקומען אין פּאַריז צו וועטשערע, נעהמענדיג אין אַנבּעטראַכט די 6 שעה אין דער צייט אונטערשייד צווישען ניו־יאָרק און פּאַריז (אין פּאַריז עסט מען שפּעט וועטשערע). אָבּער פאָרלויפיג קען מען נאָך אַ לענגערען מהלך נישט פליהען מיט דער געשווינדקייט פון 300 מייל אַ שעה. מען וועט עס ערשט קענען שפּעטער, ווען דער אעראָפּלאַן וועט נאָך מעהר פּערפאָלקאָמט ווערען, ווי ער איז היינט.

אָבּער 300 מייל אין אַ שעה שוין דער גרעניץ פון דער געשווינדקייט פון פליהען מיט אַנ׳אַעראָפּלאַן?

מיט אַ קורצער צייט צוריק האָט גענעראַל מעקבּראַיען פון קאַנאַדאַ, אַנ׳עקספּערט אין פליהען, דערקלערט אין אַ רעדע, וואָס ער האָט געהאַלטען אין ניו־יאָרק, אַז אין דער נאָהענטער צוקונפט וועט מען קענען פליהען מיט אַנ׳עראָפּלאַן טויזענד מייל אַ שעה. נו, דאָס זאָגט שוין עטוואָס. דאָס מיינט, אַז אין קנאַפּע פינף שעה וועט מען קענען פליהען פון ניו־יאָרק אין ווילנא.

נו, עס קען היינט אפשר קלינגען אַ ביסעל פאַנטאַסטיש, ווען מען רעדט וועגען אַ געשווינדקייט פון טויזענד מייל אַ שעה. אָבּער עס וואָלט מיט צוואַנציג יאָהר צוריק געקלונגען נאָך פאַנטאַסטישער, ווען מען וואָלט געזאָגט, אַז מ׳וועט קענען פליהען צוויי הונדערט מייל אַ שעה. מען האָט עס טאַקע אויך נישט געזאָגט, ווייל עס וואָלט געקלונגען צו פאַנטאַסטיש. היינט אָבּער איז 200 מייל אַ שעה מיט אַנ׳אַעראָפּלאַן אַ גאַנץ געוועהנליכע געשווינדקייט. אין דער ווירקליכקייט האָט מען שוין, ווי פריהער בּעמערקט ,דערגרייכט אַ געשווינדקייט פון 300 מייל אַ שעה.

נאָר איז 1000 מייל אַ שעה שוין די גרעניץ פון געשווינדקייט פאַר אַנ׳אַעראָפּלאַן?—ניין. מאַנכע ערפינדער אין אייראָפּאַ זענען מיט דער מיינונג, אַז דער אַעראָפּלאַן קען דערגרייכען אַ געשווינדקייט פון 3,000 מייל אַ שעה, און מאַקס וואַליער פון דייטשלאַנד גלויבּט, אַז 4,000 מייל איז נישט צופיל.

מילא פון דריי טויזענט מייל בּיז פיער טויזענד איז שוין נישט קיין ווייטער מהלך. וואָרים אפילו פאַר אַ געשווינדקייט פון דריי טויזענט מייל וועט דער פליהער מיט זיין אַעראָפּלאַן זיך מוזען דערהויבּען בּיז אַ הויך פון אַ פּאָר צעהנדליג מייל, וואו די לופט איז זעהר שיטער. וואָרים נעהענטער צו דער ערד, וואו די לופט איז נעדיכטער, קען מען אַזוי שנעל מיט אַנ׳אַעראָפּלאַן נישט פליהען, ווייל דער ווידערשטאַנד פון דער לופט איז צו גרויס.

עס איז פאַרהאַן אַ גאַנצער אינזשעניערישער חשבון וועגן דעם ווידערשטאַנד פון דער לופט, וואָס אַנ׳אעראָפּלאַן האָט בּייצוקומען. אויף דער אינזשעניערען ־שפּראַך הייסט עס, אַז דער ווידערשטאַנד פון דער לופט וואַקסט אין קוואַדראַט מיט דער געשווינדקייט פון דעם אַעראָפּלאַן. איז עס דעריבּער דער בּעסטער וועג, אַז דער אַעראָפּלאַן זאָל פליהען גאַנץ הויך, וואו די לופט איז גאַנץ שיטער און ממילא איז איהר ווידערשטאַנד דאָרטען גאַנץ קליין. מאַקס וואַליער מאַכט דעריבּער אַ חשבון, אַז 30 מייל הויך פון דער ערד איז פאַר אַנ׳אַעראָפּלאַן די בּעסטע הויכקייט צו פליהען. אין אַזאַ הויך איז די לופט אַזוי שיטער, אַז זי פיהלט זיך כמעט נישט. אין אַזאַ הויך, גלויבּט מאַקס וואַליער, קען אַנ׳אַעראָפּלאַן גאַנץ לייכט דערגרייכען אַ געשווינדקייט פון 4 טויזענד מייל. דער ווידערשטאַנד פון דער לופט איז אין אַזאַ הויך מינימאַל קליין.

נאָר אויבּ אין אַ הויך פון דרייסיג מייל איז פאַר אַנ׳אַעראָפּלאַן לייכט צו פליהען, ווייל דאָרטען איז כמעט נישטאָ קיין לופט און ממילא איז כמעט נישטאָ קיין ווידערשטאַנד פון דער לופט, איז עס אָבּער פערהאַן אַנ׳אַנדער שווערינקייט. ערשטענס, ווען עס איז קיין לופט נישטאָ, האָט דער פליהער נישט מיט וואָס צו אָטעמען. צווייטענס, איז עס אַזוי הויך זעהר קאַלט. דריטענס, קען דער איצטיגער גאַזאָלין־מאָטאָר פון דעם אַעראָפּלאַן נישט אַרבּייטען, ווען ער האָט קיין לופט נישט. דאָס גאַזאָלין, וואָס טרייבּט דעם מאָטאָר פון אַעראָפּלאַן, מוז געמישט ווערען מיט לופט, ווען עס קומט אַריין אין דעם צילינדער פון דעם מאָטאָר. אַז נישט עקספּלאָדירט עס נישט און שאַפט נישט די קראַפט, וואָס טרייבּט דעם מאָטאָר. פירטענס, איז אויך נויטיג לופט פאַר דער טרייבּ־שרויף (פּראָפּעלער) פון דעם אַעראָפּלאַן. עס איז די לופט מיט איהר ווידערשטאַנד ,אין וועלכע די טרייבּ־שרויף בּויערט און טרייבּט אויף אַזאַ אופן דעם אַעראָפּלאַן. ווען עס איז אָבּער נישטאָ קיין לופט, איז דאָך נישטאָ פאַר דעם טרייבּ־שרויף אין וואָס צו בּויערען.

נאָך פאַר די ערשטע צוויי זאַכען איז פערהאַן אַ מיטעל. דער פליהער קען מיטנעהמען צונויפּגעפּרעסטע זויער שטאָף צו אָטעמען. דאָס טוען שוין אויך איצט די פליהער, וואָס פערנעהמען זיך צו פליהען הויך. און וואָס איז שייך צו קעלט, קען מען זיך אויך העלפען. מען קען דעם אַעראָפּלאַן וואַרימען מיט עלעקטריציטעט. אָבּער וואָס טוט מען מיט לופט פאַר׳ן מאָטאָר און פאַר דער טרייבּ־שרויף? איז מאַקס וואַליער׳ס עצה, אַז מען זאָל נעבּרויכען אַנ׳אַנדער מאָטאָר, נישט קיין גאַזאָלין מאָטאָר. עס איז דאָ נישט וויכטיג וואָס פאַר אַ מין מאָטאָר דאָס איז, ווייל איך האָבּ נישט בּרעה אויסצולערנען די לעזער ווי צו מאַכען מאָטאָרס, וואָס קענען געטריבּען ווערען אָהן גאַזאָלין. און אויבּ איך וועל אַמאָל בּעשליסען עס צו טון, וועל איך וועגען דעם שרייבּען אַ בּעזונדערען אַרטיקעל. דער עיקר פאַר מיר דאָ איז נישט ווי מען מאַכט אַ נייעם אַעראָפּלאַן־מאָטאָר, נאָר ווי שנעל מען קען פליהען מיט אַנ׳אַעראָפּלאַן.

אויבּ עס זאָל, אַלוא, זיין מעגליך צו פליהען 4 טויזענד מייל אַ שעה מיט אַנ׳אַעראָפּלאַן, וועט מען אין אַנ׳ערך צוויי שעה צייט קענען פליהען פון ניו־יאָרק קיין ווילנא. איך נעהם דאָ אין בּעטראַכט די צייט ,וואָס דאַרף דויערען אַרויפצופליהען 30 מייל הויך און זיך אַראָפּלאָזען פון אַזאַ הויך.

נאר וואָרום האָבּ איך עפּעס אויסגעקליבּען ווילנא? — דאָס איז זעהר וויכטיג, איך וויל בּעווייזען, אַז די ענטוויקלונג פון לופט־פליהעריי קען שפּילען זעהר אַ וויכטיגע ראָלע אין אויסהאַלטען די יודישע שפּראַך אין אמעריקאַ.

מען האָט מיך די לעצטע צייט גאַנץ שטאַרק איינגעשראָקען, אַז יודיש געהט אונטער אין אמעריקאַ, און מוז אונטערגעהן. די אַרגומענטען, וואָס מען האָט מיר געגעבּען, זענען זעהר שטאַרקע, און איך האָבּ אַ צייט געטראַכט וועגן זיי. עס פערשטעהט זיך, אַז איך האָבּ אַרויסגעשטעלט געגען־אַרגומענטען און איך האָבּ גאַנץ שטאַרק געקעמפט און בּעוויזען, אַז יודיש געהט נישט אונטער. אָבּער איך האָבּ געפיהלט בּיי זיך, אַז די אַרגומענטען געגען יודיש זענען שטאַרקער און איבּערצייגענדער. נאָר איצט איז מיר צוגעקומען אַ גאַנץ נייער און אַ גאַנץ שטאַרקער אַרגומענט פאַר דער ווייטערדיגער עקזיסטענץ פון יודיש אין אַמעריקאַ, מיין אַרגומענט איז דער אַעראָפּלאַן.

ווען דער אַעראָפּלאַן וועט דערגרייכען אַ געשווינדקייט פון פיר טויזענד מייל אַ שעה, און מען וועט אין אַ פּאָר שעה צייט קענען אַ פליה טון פון ניו־יאָרק קיין ווילנאַ, קיין וואַרשאַ, קיין מינסק און קיין בּערדיטשעוו, טאָ וועלען דאָך אָט די אַלע יודישע שטעט קענען גערעכנט ווערען ווי טיילען פון ניו־יאָרק, ווענינסטענס ווי פאָר־שטעט פון ניו־יאָרק, און עס איז זעלבּסטפערשטענדליך, אַז דאָס יודיש פון ווילנא און פון וואַרשאַ, פון מינסק און בּערדיטשעוו וועט דאַן נישט לאָזען אונטערגעהן דאָס יודיש אין אַמעריקאַ.

אייגענטליך איז אויך דער טעלעפאָן אַ שטאַרקער אַרגומענט פאַר יודיש. פאָרלויפיג רעדט מען מיט דעם טעלעפאָן פון ניו־יאָרק בּלויז אין לאָנדאָן, פּאַריז און בּערלין. אָבּער עס וועט דאָך לאַנג נישט דויערען און מען וועט רעדען מיט דעם טעלעפאָן פון ניו־יאָרק קיין ווילנאָ, מינסק און בּערדיטשעוו. און אַז מען וועט רעדען פון ניו־יאָרק קיין ווילנא אָדער בּערדיטשעוו, וועט מען דאָך מוזען רעדען אויף יודיש. וואָרום אויף וואָס פאַר אַנ׳אַנדער שפּראַך קען מען רעדען אין ווילנא און בּערדיטשעוו?

נאָר דער טעלעפאָן האָט אַ חסרון, וואָס מען קען אויף איהם נישט רעדען בּציבּור. עס רעדט בּלויז איינער צו איינעם, און דעריבּער קען זיין ווירקונג אויף דער אויפהאַלטונג פון יודיש נישט זיין אַזאַ גרויסע. דער אַעראָפּלאַן אָבּער, וועלכער וועט מיט דער צייט קענען פיהרען הונדערטער פּאַסאַזשירען פון ניו־יאָרק קיין ווילנא און צוריק, וועט איינפאַך פערייניגען ניו־יאָרק מיט אַלע יודישע שטעט אין אייראָפּאַ אין איין גרויסער יודישער שטאָט, וואו יודיש וועט נישט קענען אונטערגעהן. און ווען יודיש וועט נישט אונטערגעהן אין ניו־יאָרק, וועט עס שוין אויך נישט אונטערגעהן אין די אַנדערע שטעט פון אַמעריקאַ.

ראַדיאָ ־איז אויך אַ שטאַרקער אַרגומענט פאַר יודיש. יעדער פון אונז וועט נאָך מיט דער צייט האָבּען אַ ראַדיאָ אין הויז, וואָס וועט אונז „געבּען" לייכט און קלאָר ווילנא און מינסק, און די ראַדיאָס וועלען מיט דער צייט אויך אויפהערען כאַרכלען. נישטקשה, מען וועט אויך געפינען מיט דער צייט אַ מיטעל געגען דער סטאַטיק, וואָס פערכאַרכעלט אַזוי אונזערע ראַדיאָס. אז [ווע]ט מיר וועלען „קריגען" ווילנא און מינסק, בּערדיטשעוו און ושיטאָמיר אויף ראַדיאָ. וועלען מיר שוין קיין יודיש נישט פערגעסען.

נאָר וועגען ראַדיאָ און יודיש קלייבּ איך זיך צו שרייבּען אַנ׳אַנדערש מאָל. היינט האָבּ איך בּלויז געוואָלט ווייזען וואָס פאַר אַ שייכות עס האָט די ענטוויקלונג פון אַעראָפּלאַן ־אויף דער אויפהאַלטונג פון דער יודישער שפּראַך אי ןאַמעריקאַ, און איך גלויבּ, אַז איך האָבּ עס פולשטענדיג בּעוויזען.

———:0:———

דער פּרינץ פון דער פראַנצויזישער ליטעראַטור

אַ בעזוך ביי מאַריס דעקאָבּראַ

מאַריס דעקאבּרא געהערט איצט צו די פּאָפּולערסטע און צומייסטענס געלעזענע שריפטשטעלער אין פראַנקרייך, אַ זשורנאַליסט, וועלכער האָט איהם נישט לאַנג בּעזוכט, בּרענגט איינינע אינטערעסאַנטע שטריכען פון׳ם בּעריהמטען שרייבּער.

דעקאבּרא׳ן האַלט מען פאַר אַ „קענער" פון פרויען־געשלעכט: אינטערוויאוערען בּעלאַגערען איהם:

— שער מעטר, וואָסערע איינגעשאַפטען דאַרף בּעזיצען אַנאינטערעסאַנטע פרוי?

— וואָס וועט איהר, שער מעטר, זאָגען וועגען דער נאָך־מלחמה׳דיגער פרוי פון אונזער צייט?

און דעקאבּרא וואַרפט אָן גלענצענדע, ווי שאַמפּאַניער שפּילענדינע בּילדער.

דעקאבּרא האָט אַזאַ פּנים: ווען ער וואָלט נישט געווען קיין בּעריהמטער שריפטשטעלער, וואָלט ער געווען אַנ׳אָנגעזעהענער קינאָ־אַרטיסט. אַ מערקווירדיג בּעוועגליכע מאַסקע און רייכער אויסדרוק, ווען ער רעדט, לייענט, שמייכעלט.

ער איז שלאַנק, בּויגעוודיג, מוסקולער, אַזעלכע פיגורען האָבּען די איטאַליענישע פעכט־מייסטערס. דעקאבּרא אַליין איז אַ וואונדערבּאַרער פעכטער אויף שפּאַנעס און עספּאַדראָנען.

אַ ספּאָרטסמאַן.

פאָהרט רייטענדיג. גלייך ווי ער וואָלט דאָס גאַנצע לעבּען געווען אַ קאַוואַלעריסט, לענקט מיט אַ מאָטאָר־לודקע אַזוי געשיקט און מיט אַזאַ דרייסטקייט, אַז אויפ׳ן אָפּענעם ים האָבּען איהם אַמאָל אַפּלאָדירט אַ גרופּע אַמעריקאַנער קינאָ־אָפּעראַטאָרען.

בּיי זיין געזונדקייט, בּיי זיינע אייזערנע מוסקולען און אין זיינע פערציג יאָהר, האָט ער מיט אַ זעלטענער לייכטקייט, מיט אַ דרייסטקייט פון אַ ספּאָרטסמאַן דערגרייכט זעהר אַ הויכע מדרגה אויפ׳ן אלימפּ פון דער מאָדערנער וועלט־ליטעראַטור

אין אַזעלכע דריי־פיר יאָהר האָט מאָריס דעקאבּרא איבּערגעיאָגט דעם 50־יאָהריגען טיראַזש פון עמיל זאָלא.

יעדער ראָמאַן זיינער געהט זיך פונאַנדער אין אַ גרעסערער צאָהל עקזעמפּלאַרען, ווי די בּיכער פון קלאָד פאַרער, פּיער בּענוא און וויקטאָר מאַרגעריט אינאיינעם גענומען.

דער געשוואוירענער פערלעגער פון מאַריס דעקאבּרא, דער ענערגישער אונערמידליכער באַרי־ניער בעקלאָגט זיך, אַז אפילו זיין מעכטיגע דרוקעריי בּעוויזט קוים אַרויסצוואַרפען די הונדערטער טויזענדער בּיכער פון דעקאבּרא׳ן.

מאַריס דעקאבּרא איז איבּערזעצט אין 26 שפּראַכען, אַ רעקאָרד, וועלכען קיין שרייבּער האָט נאָך נישט דערגרייכט.

פערשטעהט זיך, דעקאבּרא איז אַ מיליאָנער, ווען ער וואָלט שוין אפילו מעהר גאָרנישט געשריבּען אין משך פון פיל יאָהרען, וואָלט אויך דאַן זיך געשיט אויף איהם אַ גאָלדענער רעגען — האָנאָ־ראַר פאַר איבּערזעצונגען און סצענאַרייסען.

די אַמעריקאַנער קינאָ־אונטערנעהמער צאָה־לען איהם אַזעלכע סומען, וועלכע ס׳האָט נישט בּעקומען אפילו דער פערשטאָרבּענער בּלאַסקא איבּאַניעס. פאַר זיין לעצטען סצענאַריוס האָט דע־קאבּרא בּעקומען פון אַמעריקאַ 800 טויזענד פראַנק.

שוין דער פערטער חודש, ווי אין 5—6 פּאַ־ריזער קינאָס ווערען געוויזען זיינע ראָמאַנען.

דעקאבּראס וואוינונג אויף פּרעסינג־גאַס, צוויי שריט פון אַלמאַ־פּלאַץ איז אַ מוסטער פון קינסט־לערישער איינריכטונג.

אַ קליינע בּילדער־קאָלעקציע, צונויפגעשטעלט מיט גרויס געשמאַק, אַ מיטאלאגישע געמין פון טיציאַנס שולע און אַ האַלבּ־פינסטער שענקעל פון וואַן — אָסטאַדע, אַ קליינטשינער שורעוור פון מייסאָניע און אַ נאַקעטע שעהנקייט פון פּעלים־יען ראָפּס.

פּרובּט נישט בּיי דעקאבּראַ׳ן געוואויר ווערען וועמען ער שעצט און ליבּט פון די מאָדערנע שריי־בּער.

ער וועט אייך ענטפערען:

— איך האָבּ דערפון גרויס ענמת נפש, אָבּער אויף צו לייענען בּעלעטריסטיק האָבּ איך ממש קיין צייט נישט. די גאַנצע פרייע צייט מיינע פערשלינגט דאָס לייענען פון וויסענשאַפּטליכע, געאָגראַפישע און פילאָזאָפישע ווערק. שוין צעהן יאָהר אַ שטיינער, ווי איך אינטערעסיר זיך שטאַרק מיט אינדיען.

און פאַקטיש — בּיי דעקאבּרא׳ן קאָן מען געפינען אַ גאַנצע בּיבּליאָטעק וועגען אינדיען.

— אין דער צייט פון קריג, — דערצעהלט ער, — בּין זאיך געווען אַבּינדונגס־אָפיציר צווי־שען פראַנצויזישען שטאַבּ און דעם ענגלישע קאָלאָ־ניאַל־מיליטער, דער קאָנטאַקט מיט׳ן אינדישען מי־ליטער אין פערלויף פון עטליכע יאָהר האָט מיר געשאַפען אַ גרויסען מענשליכען מאַטעריאַל און האָט בּיי מיר דערוועקט דעם לעבּעדיגסטען אינ־טערעס צו זייער ווייטען לעגענדאַרישען לאַנד.

דעקאָבּראַ נעהמט אין האַנד אַריין אַ שווער, קרום מעסער — דאָס נאַציאָנאַלע געוועהר פון הורקאַסען־שבט.

— אַ מתּנה, — ערקלערט ער, — די הור־קאַסען זענען קינסטלער אין בּעגעהן זיך מיט אָט דעם מעסער. זיי נעהמען איין אין זייערע רייהען נאָר אַזעלכע, וועלכע זענען פעהיג מיט איין קלאַפּ אָפּצוהאַקען דעם קאָפּ בּיי אַ ציג,, וואָס מיט דעם פלייש דערנעהרען זיי זיך. אין דער צייט פון קריג האָבּען זיך די הורקאַסען געאיבּט נישט אויף ציגען, נאָר אויף דייטשען. פיל פּרייסישע און בּייערישע קעפּ זענען אַראָפּגענומען געוואָרען מיט די דאָזי־גע מעסערס. אַ פּאַניק פלעגט אַרומנעהמען די בּעסטע גוואַרדיע־אָפּטיילונגען פון די דייטשען, ווען זיי פלעגען געוואויר ווערען, אַז נעגען זיך האָבּען זיי אין די אָקאָפּען די הורקאַסען.

כאָטש אין דער ווניגער בּיבּליאָטעק זענען נישט געווען נישט קיין הורקאַסען און נישט קיין דייטשען, האָט דאָך אַרומגענומען אַ פּחד, ווען דעקאבּרא האָט אַ מאַך געטון מיט דעם מעסער אין דער לופט.

רעקאבּרא האָט ליבּ צו רייזען. ער קאָן נישט איינזיצען אויף אַנ׳אָרט. ער קאָן אָנהויבּען אַ ראָמאַן אין פּאַריז, אָבּער ענדיגען מוז ער איהם שוין ערגעץ אַנדערש, אָט איצט אַ שטיינער פאָהרט ער אויף עטליכע טעג קיין ניצא, כּדי דאָרט צו פערענדיגען אַ ראָמאַן.

ער איז געווען אין רוסלאַנד. שוין לאַנג, מיט אַ צוואַנציג יאָהר צוריק. ער טרוימט נאָכ־אַמאָל דאָרט צו זיין, ווען די בּאָלשעוויקעס וועלען פאַלען.

פון די אייראָפּעאישע לענדער איז דעקאבּרא ענטציקט פון שפּאַניען. דאָס לאַנד פון מאַטאדאָ־רען און קאַסטאַניעטען איז זיין שוואַכקייט. וועגען שפּאַניען קאָן ער רעדען לאַנג און מיט התלהבות...

ער וואָלט אויך דאָסמאָל נערעדט, ווען עס וואָלט נישט געקומען אַנ׳אָנגעזעהענער איטאַליענישער פערלעגער. מיט איהם איז שוין אַוועק אַנ׳־אַנדער שמועס, אַ געשפּרעך פון ציפערען, קאָנט־ראַקטען און צאָהל עקזעמפּלאַרען.—

———:0:———

די הינדוסען
זייער לעבען און מנהגים

דאָס געדיכטסטע לאַנד אין דער וועלט איז אינדיע. דאָס לאַנד איז האַלב אַזוי גרויס ווי די טעריטאָריע פון די פעראייניגטע שטאַאַטען, און מענשען זענען דאָרטען פערהאַן כמעט דריי מאָל אַזוי פיל ווי אין אַמעריקאַ. אינדיע פערמאָגט אַ בעפעלקערונג פון אַרום 300 מיליאָן נפשות.

די מענשען, וואָס וואוינען אין אינדיע רופען מיר מיט דעם אַלגעמיינעם נאָמען הינדוסען און דאָס מאַכט דעם פאַלשען איינדרוק, אַז גאַנץ אינדיע פערמאָגט איין איינציג פאָלק, אַ שטייגער ווי אַלע מענשען אין דייטשלאַנד זענען דייטשען, און אַלע מענשען אין פראַנקרייך זענען פראַנצויזען. אין דער אמת'ן אָבער איז נישטאָ נאָך אַזאַ לאַנד אין דער וועלט, וואו עס זאָל זיין אַזאַ געמיש פון פעלקער און ראַסען און וואו עס זאָלען הערשען אַזוי פיל פערשידענע שפּראַכען און דיאַלעקטען און אַזוי פיל פערשידענע בעזונדערע רעליגיעס, ווי אין אינדיע.

אַפילו ווען גאַנץ אייראָפּאַ, אַ חוץ רוסלאַנד, זאָל זיין איין לאַנד אונטער איין אַלגעמיינער הערשאַפט, וואָלט דאָרטען אויך נישט געווען אַזאַ געמיש פון פעלקער, נאַציאָנאַליטעטען, רעליגיעס, שפּראַכען און מנהגים, ווי דאָס איז אין אינדיע. אין דער הינזיכט האָט אינדיע צו זיך קיין גלייכען נישט.

די מענשען דאָרטען בעלאַנגען נישט נאָר צו פערשידענע פעלקער, נאָר אַפילו צו גאַנץ פערשידענע ראַסען. דאָ און דאָרטען קען מען נאָך בעגעגענען מעהר אָדער ווייניגער ריינע פאָרשטעהער פון אַ ראַסע אָדער פאָלק; אָבער אין אַלגעמיין זענען דאָ פעלקער און ראַסען אַזוי אויסגעמישט, אַז מען קען נישט דערקענען, וואו עס הויבט זיך אָן איינס, און וואו עס ענדיגט זיך דאָס צווייטע.

די הערשענדע רעליגיע איז בראַהמאַניזם, אָדער הינדואיזם. דאָס רוב הינדוסען געהערען צו אָט דער רעליגיע. אָבער די רעליגיע אַליין איז נישט קיין איינאַרטיגע. בראַהמאַניזם איז אַ רעליגיע פון צעהנדליגער טויזענדער בעזונדערע געטער, און די רעליגיע איז צושפּאָלטען אין אָהן אַ צאָהל בעזונדערע סעקטען: עס ווענדט זיך וועלכער פון די געטער איז דער הערשענדער ביי אָט דער גרופּע אָנהענגער. אויף דעם זענען דאָרטען נאָך פערהאַן אַ 60 מיליאָן מאַהמעדאַנער, אַ 10 מיליאָן בודיסטען און מיליאָנען מענשען, וואָס בעלאַנגען צו אַנדערע רעליגיעס. אינדיע איז דאָס איינציג לאַנד, וואו עס זענען נאָך פערהאַן אַ 100 טויזענד פּאַרסים, — אָנהענגער פון רעליגיע, וואו פייער איז די הויפּט־געטליכקייט.

און דערפאַר, ווייל די פעלקער זענען פערשידענע, די רעליגיעס זענען פערשידען און פערשידען זענען אויך די שפּראַכען — דעריבער זענען דאָרטען אויך זעהר פערשידען די מנהגים. דאָך זענען דאָרטען פערהאַן אַזעלכע שטריכען און אַזעלכע מנהגים, וואָס בעציהען זיך צו די הינדוסען אין אַלגעמיין.

דער כאַראַקטעריסטישסטער שטריך אין לעבען פון די הינדוסען איז זעהר פאַנאַנדערטיילונג אויף קאַסטען. יעדע גרופּע מענשען, וואָס פערנעהמט זיך מיט דער זעלבער בעשעפטיגונג און פערנעהמט די זעלבע לאַגע אין געזעלשאַפט, בעלאַנגט צו דער זעלבער קאַסטע, און מיט פאָרשטעהער פון אַנדערע גרופּען, אָדער קאַסטען, ווילען זיי קיין פערבינדונג נישט האָבען. די בעשעפטיגונג פון פאָטער געהט, געוועהנליך, איבער בירושה צו זיינע קינדער. אויב דער פאָטער איז געווען אַ גייסטליכער — וועט דער זוהן אויך זיין אַ גייסטליכער; און אויב דער פאָטער איז געווען אַ שמיד, וועט דער זוהן אויך זיין אַ שמיד. און אַלע שמידען פון דער זעלבער קאַלאָניע וועלען דאַן זיין אַ בעזונדער קאַסטע, און מיט פאָרשטעהער פון אַנדערע קאַסטען — מיט שניידער, ערד־אַרבייטער, אָדער סוחרים — וועלען זיי זיך נישט וועלען פערבינדען.

קאַסטען זענען פערהאַן העכערע און נידעריגערע. די העכסטע קאַסטע איז די, צו וועלכער עס בעלאַנגען די בראַהמינער, אָדער גייסטליכע; און די נידעריגסטע קאַסטע זענען די פּאַריער. זיי זענען די פערשאָלטענסטע מענשען אין לאַנד און אַלע מיידען זיי אויס, צווישען די צוויי עקסטרעמען זענען פערהאַן הונדערטער אַנדערע קאַסטען. דאָס רוב שטעהען זיי פּאַקטיש אויף דער זעלבער געזעלשאַפטליכער הויך; און דאָך ווילען זיי זיך נישט צווישען זיך משדך זיין. זיי וועלען נישט עסען ביים זעלבען טיש; און ווען איינער עסט און אויף'ן שפּייז פאַלט דער שאָטען פון אַ פאָרשטעהער פון אַן אַנדער קאַסטע — איז דאָס עסען טריפה.

דאָס לאַנד, ווי קליין עס איז געאָגראַפיש — איז עס פול מיט עקסטרעמע ווידערשפּרעכונגען. דאָס לאַנד איז די טרעגערין פון איינער פון די עלטסטע ציוויליזאַציעס, און איצטער זענען שוין דאָרטען פערהאַן בעריהמטע אַרכיטעקטען, פּרעדיגער, פילאָזאָפען, פּאָעטען און וויסענשאַפטסלייט אין דעם מאָדערנסטען זין פון וואָרט. און אין זעלבען לאַנד זענען נאָך איצטער פערהאַן פעלקער, וואָס שטעהען אויף דער נידריגסטער שטופע פון ציוויליזאַציע. זיי געהען אַרום כמעט אינגאַנצען נאַקעט, און זייערע כלים און געוועהר זענען פון די פּרימיטיווסטע; פון די זעלבע, וואָס אַנדערע פעלקער האָבען בענוצט מיט טויזענדער יאָהרען צוריק.

ביז די לעצטע צייטען, ווען אין אַמעריקאַ זענען אַנטשטאַנען מענשען, וואָס האָבען אָנגעזאַמעלט הונדערטער מיליאָנען און אַפילו מיליאַרדען דאָלערס איז אינדיע געווען דאָס לאַנד, וואָס האָט געהאַט די רייכסטע מענשען אויף דער וועלט. אין אינדיע זענען נאָך איצטער פערהאַן צעהנדליגער ראַדזשאַס און מאַהאַראַדזשאַס, דאָס זענען קעניגלעך און פירשטען, זיי זענען אַלע אונטערטעניג צו דער ענגלישער קרוין, אָבער ביי זיך אין לאַנד איז יעדער פון זיי אַ זעלבסטהערשער. און אין משך פון אַ סך דורות האָט זיך ביי אָט די ראַדזשאַס אָנגעקליבען קאַפּיטאַלען פון הונדערטער מיליאָנען דאָלאַר און פּאַלאַצען, לאַנד, גאָלד און איידעלשטיינער. אין אינדיען זענען פערהאַן טעמפּלען, פּאַלאַצען און מאָנומענטען, וואָס האָבען אָפּגעקאָסט צעהנדליגער און הונדערטער מיליאָנען דאָלאַר, ווען מען האָט זיי געבויט מיט אַ סך צעהנדליגער יאָהרען צוריק, ווען אַרבייט און מאַטעריאַל האָבען געקאָסט שפּאָט ביליג. אַזאַ אויסדרוק פון רייכטום און לוקסוס אָנגעזאַמעלט אויף איין אָרט איז אויף דער וועלט נישטאָ. און אין דערזעלבער צייט איז אויף דער וועלט נישטאָ אַזאַ לאַנד, וואו עס זאָל הערשען אַזאַ שרעקליכע אָרימקייט, ווי אין אינדיע. צענדליגער מיליאָנען מענשען בעגנוגענען זיך מיט אַ הייפעל רייז אַ טאָג; און ווען אויף די פעלדער איז אַמאָל נישטאָ קיין גערעטעניש, שטאַרבען מיליאָנען מענשען אויס פון הונגער.

איין פּאָזיטיווען שטריך האָבען אַלע הינדוסען, און דאָס איז זייער שטאָלץ. זיי האַלטען שטאַרק פון יחוס. ווי נידעריג עס זאָל נישט זיין קאַסטע, צו וועלכער אַ הינדוס בעלאַנגט, איז ער דאָך שטאָלץ מיט זיין יחוס. אַן אָרימער הינדוס קען זיך דערנידעריגען ביז צו דעם מיסט פון דער ערד; אָבער זיין שטאָלץ, זיין פאַמיליען־יחוס טאָר מען נישט אָנריהרען.

דער שטאָלץ זייערער בענעהמט זיך זיי זעהר טייער. אַ צו הויכען פרייז צאָהלען זיי פאַר איהם. אַן אָרימער הינדוס דאַרף חתונה מאַכען אַ טאָכטער, און דאָס איז אַ געלעגענהייט, ווען ער דאַרף זיך אויספיינען פאַר זיינע קרובים און פריינד. ווי רייך ער זאָל נישט זיין — האָט ער קיינמאָל נישט גענוג געלד אויף צו פּראַווען אַ גענוג גלענצענדע חתונה. און חתונה מאַכען אַ טאָכטער קאָסט געלד. מען דאַרף אָנקאָכען און צוגרייטען גענוג שפּייז און געטראַנקען פאַר אַ גרויסען עולם אויף עטליכע טעג; מען דאַרף דינגען קלעזמער און טענצערינס; מען דאַרף געבען רייכע מתנות, און מען דאַרף אַ גלאַנץ טון מיט גענוג זייד, גאָלד און איידעלשטיינער. קיין געלד איז נישטאָ. מוז מען אָנקומען צום פּראָצענטניק און מען פערזעצט ביי איהם וואָס מען האָט, אַפילו די קומענדיגע גערעטענישען אויף די פעלדער. און פּראָצענטען צאָהלט מען דאָרטען אַזוי הויך ווי 25 און 50 און אַפילו מעהר. איז מען פער'משכנ'ט און פערזעצט ביים פּראָצענטניק אויף יאָהרען און יאָהרען, אָבער דערפאַר איז די חתונה רייך און ברייט, און די קרובים און פריינד לאָזען זיך וואוילגעהן עטליכע טעג נאָכאַנאַנד.

אַלס אַ כלל האָט יעדער מאַן איין פרוי, און יעדע פרוי האָט איין מאַן, עס זענען אָבער אויך פערהאַן ערטער, וואו פּאָליגאַמיע ווערט פּראַקטיצירט: איין מאַן האָט עטליכע ווייבער. עס זענען אויך פערהאַן פאַלען, וואו פּאָליאַנדריע ווערט פּראַקטיצירט, דאָס הייסט, אַז איין פרוי האָט עטליכע מענער. געוועהנליך זענען די מענער פון זעלבי'ן קרייז אָדער שבט. אין אַ סך פאַלען זענען צוויי ברידער די מענער פון דער זעלבער פרוי. עס זענען פערהאַן פאַלען, וואו עס רעכענט זיך פאַר נישט אָנשטענדיג, ווען איינער ערלויבט נישט זיין פרוי צו פערקעהרען מיט זיין יונגערען ברודער, אַפילו דאָרטען, וואו פּאָליאַנדריע, ד. ה. פיל־מענעריי, ווערט אַלס אַ כלל נישט פּראַקטיצירט, ווערט עס בעטראַכט אַלס נאַטירליך, אַז אַ פרוי, וואָס האָט נישט קיין קינדער פון איהר מאַן, זאָל פערקעהרען מיט אַ צווייטען מאַן.

אַלס אַ כלל זענען די פרויען פון די הינדוסען זעהר געטריי צו זייערע מענער. און דאָס רוב פאַלען, ד. ה., אַלס אַ כלל צווישען די הינדוסען, קען אַן אַלמנה אַ צווייטען מאָל נישט הייראַטען. איז דער מאַן געשטאָרבען — בלייבט זי אַן אַלמנה אויף איהר גאַנץ לעבען. און אַזוי ווי די הינדוסישע מיידלעך הייראַטען זעהר יונג — צו 12—14 יאָהר — קען מען אין אינדיע בעגעגענען אָהן אַ צאָהל „אייביגע אַלמנות“, וואָס זענען נאָך קיין 20 יאָהר נישט אַלט.

ביז נאָך נישט לאַנג צוריק איז אין פיל ערטער געווען אַ מנהג, אַז די פרוי זאָל זיך לאָזען פערברענען לעבעדיגערהייד צוזאַמען מיט'ן קערפּער פון איהר פערשטאָרבענעם מאַן. ווען ענגלאַנד האָט פערכאַפּט דאָס לאַנד און איז געוואָרען די הערשערין, איז אָט דער באַרבאַרישער מנהג פערבאָטען געוואָרען; אָבער פערבאָרגענערהייד ווערט עס נאָך איצטער ערטערווייז פּראַקטיצירט. און מערקווירדיג איז, וואָס די פרויען אַליין פאָדערן, אַז מען זאָל זיי פערברענען. ערשט מיט אַ פּאָר יאָהר צוריק איז געווען אַ פאַל, ווען די פּאָליציי האָט קוים צוריקגעהאַלטען אַ פרוי, וואָס האָט זיך געוואָלט אַרויפוואַרפען אויפ'ן שייטער, כדי פערברענט צו ווערען צוזאַמען מיט'ן קערפּער פון איהר פערשטאָרבענעם מאַן. די פרוי האָט עס בעטראַכט אַלס איהר דירעקטען חוב פאַר די קרובים, פריינד און געזעלשאַפטליכער מיינונג.

די פערשטאָרבענע בעהאַנדעלט מען דאָרטען אויף פערשידענע אופנים. אין איניגע ערטער בעגראָבט מען זיי אין דער ערד, און אַנדערע, זעהר זעלטענע פאַלען, וואַרפט מען דעם קערפּער אַריין אין טייך, דורך וועלכען דער פערשטאָרבענער זאָל אַריינשווימען גלייך אין גן־עדן אַריין. אָבער אין רוב פאַלען ווערען די קערפּערס פערברענט אויף שייטערס.

דאָס לעצטע איז דאָס גליק פון אינדיע, ווייל זעהר גרויס איז די צאָהל מענשען, וואָס שטאַרבען דאָרטען יעדעס יאָהר פון אָנשטעקענדיגע און עפּידעמישע קראַנקהייטען. ווען מען וואָלט די קערפּערס נישט פערברענט — וואָלטען די קראַנקהייטען נאָך מעהר פערשפּרייט געוואָרען. נאָך אַן אופן צו בעפרייען זיך פון די קערפּערס פון די פערשטאָרבענע, איז אַזאַ: מען לייגט אַרויס דעם קערפּער אין וואַלד אויף אַ בוים, וואוהין עס קומען רויב־פויגעל און עסען איהם אויף. דאָס איז דער איינציגער אופן ווי אַזוי די פּאַרסים — די פייער־דינער פון באָמביי בעפרייען זיך פון זייערע טויטע.

הינטער באָמביי האָבען זיי אַ טעמפּעל מיט אַ הויכען טורעם, אויף דער פּלאַטפאָרמע פון אָט דעם טורעם לייגט מען אַוועק די נאַקעטע קערפּערס פון די פערשטאָרבענע. אין אַ וועלדעל נעבען דעם טעמפּעל האַלטען זיך אויף די רויב־פויגעל, וואָס וואַרטען אויף אָט דער געלעגענהייט. און ווי זיי דערזעהן, אַז אַ נייער קערפּער איז אויפ'ן טורעם אַוועקגעלייגט געוואָרען, פליהען זיי אָן סטאַדעסווייז און עסען אויף דעם קערפּער. די נאַקעטע ביינער פאַלען דערנאָך אַריין אין אַ טונעל, וואָס איז פעראייניגט מיט'ן טייך, און פון דאָרטען פאַלען די ביינער אין ים אַריין.

א. ברענער.

משוגעים
ווי אַזוי מען פלעגט זיי אַמאָל בעהאַנדלען*)

פון ב. צ. גאָלדבערג

דער גרונד־געדאַנק, וואָס האָט ערשט ביז דער לעצטער צייט געהערשט בנוגע משוגעים, איז געווען, אַז אין מענשען, וואָס זענען משוגע, זיצט אַ רוח, אַ טייוועל. און עס איז געווען אַ מצוה אָפּט דעם טייוועל אַרויסצוטרייבען, און געטריבען האָט מען איהם נישט אַלע מאָל דווקא מיט קמיעות און ווייראָך. נאָר אָפט גאָר פשוט מיט קלעפּ און פּייניגונג. עס איז אמת, אַז אַפילו די גריכען האָבען שוין געוואוסט, אַז עס זענען דאָ פיזישע סיבות פאַר גייסטיגע קראַנקהייטען. און נאָך אין ניינטען יאָהרהונדערט האָט שוין די קאַטוילישע קירך אַרויסגעגעבען דעקרעטען, וועלכע פערבאָט דעם גלויבען, אַז דער טייוועל איז די סיבה פון משוגעת. אָבער דאָס פאָלק האָט אַזוי גיך דעם נאַטירליכען צוגאַנג צו גייסטיגע קראַנקהייטען נישט אָנגענומען. און נאָך היינט צו טאָג איז משוגעת כמעט ווי אַ מיסטעריע פאַר'ן גרויסען עולם, און עס זענען נאָך פערהאַן גענוג מענשען, וואָס גלויבען אין דיבוקים.

אָבער נישט אַלע משוגעים האָבען געהאַט דאָס אומגליק פערכאַפּט צו ווערען פון אַ טייוועל. געווען אויך אַזוינע, וואָס אין זיי איז אַריין נישט אַ טייוועל נאָר אַ מלאך, אַן אָפּשפּיגלונג פון דער שכינה, און זיי האָבען געגאָלטען פאַר נביאים. זיי האָט מען שוין נישט פעריאָגט מיט שטעקענס, נאָר זיי איז מען נאָכגעגאַנגען און געקושט דעם זוים פון זייער העמד. וואָרום זיי האָבען גערעדט אין גאָט'ס נאָמען און געהייסען דעם עולם תשובה טאָן.

און אין די צייטען פון „שוואַרצען טויט“. ווען אַ שרעקליכע עפּידעמיע איז בעפאַלען אייראָפּאַ מיט קאַרגע זעקס הונדערט יאָהר צוריק און אויסגעטויט באַלד אַ העלפט פון דער בעפעלקערונג, זענען נאָר אַ סך פון די משוגעים געוואָרען גאָט'ס סטראַפּטשעס און אַרויסגעגאַנגען פּרעדיגען, אַז דערפאַר, וואָס די מענשען זענען זינדיג, האָט אויף זיי גאָט אָנגעשיקט אָט די פּעסט. וואָלט די צייט געווען נאָרמאַל, וואָלט זייער משוגעת זיך אויסגעדריקט אין אַן אַנדער פאָרם.

וואָרים ס'זענען דאָ געוויסע מאָדעס אויך אין משוגעת. ווען דער קייזער ווילהעלם איז געווען פּאָפּולער, האָבען זיך געפונען אַ סך משוגעים, וואָס האָבען זיך געהאַלטען, אַז זיי זענען דאָס דער קייזער ווילהעלם. אין איין אַנשטאַלט פאַר משוגעים האָבען זיך אין איין צייט געפונען אַ וואָסער טוץ קייזערס. היינט זענען דאָ אַ סך מוסאָלינים. פערשטעהט זיך, אַז עס זענען אויך דאָ קלאַסיגער צווישען די משוגעים און זיי גילטען פאַר יעזוסעס אָדער נאַפּאָלעאָנען אָדער צעזאַרען אָדער קלעאָפּאַטרעס.

וויפאַלד, אַז משוגעת איז אַ שטראָף פון גאָט, איז דאָך נישטאָ וואָס צו היילען און איבעריגענס גוט צו זיין דאַרף מען דאָך אויך נישט. פלעגט מען אין די קליינע שטעט לאָזען די משוגעים זיך וואַלגערען אין די גאַסען, אָדער זיי פערטרייבען אין וואַלד אַריין, ווי די חיות. נאָך אין אַכצעהנטען יאָהרהונדערט פלעגען די משוגעים אין פראַנקפורט ליגען ווי די בהמות אויף שטרוי. און טאָמער איז אַ משוגענער בעגאַנגען זעלבסטמאָרד, האָט מען זיין קערפּער אָדער פערברענט, אָדער איינגעפּאַקט און אַריינגעוואָרפען אין טייך מאַין. ערשט נאָך אַ גרויסער רעפאָרם האָט מען אָנגעהויבען באַערדיגען די משוגענע זעלבסטמערדער און דאָס אין אַ בעזונדער ווינקעל פון בית־עולם, ביים פּאַרקאַן.

אין מיטעלאַלטער פלעגט מען די משוגעים האַלטען אין „לעכער“ און דער אויפזעהער האָט געהייסען „לאָכמייסטער“. קיין דאָקטאָר האָט מען צו זיי אַפילו נישט גערופען. ערשט אין זעכצעהנטען יאָהרהונדערט האָט מען גענומען רופען אַ דאָקטאָר צו אַזוינע קראַנקע און דאָס נאָר אין גרויסע נויטפאַלען. אין האַמבורג האָט מען די משוגעים געהאַלטען אין קייטען אין לעכער אין טורעם פון שטאָט־טויער, ווי די סטאַטועס פון די הייליגע. קיין פּלאַץ זיך צו זעצען אָדער ליגען איז פאַר'ן משוגענעם אין דעם לאָך נישט געווען. און אין ליבעק האָט מען נאָך אין אָנהויב פון ניינצענטען יאָהרהונדערט, ערשט מיט קנאַפּע הונדערט יאָהר צוריק, נאָך געהאַלטען די משוגעים אין שטייגען און זיי אויסגעשטעלט פאַר מענשען אָנצוקוקען, אַזוי ווי די חיות היינט אין זאָלאָגישען פּאַרק.

נאָך דער פערשפּרייטונג פון פּראָטעסטאַנטיזם האָט זיך געמערקט אַ פיל גרעסערע פערשפּרייטונג פון משוגעת. עס ווערט געוועהנליך אָנגעגעבען, אַז אין אַ קאַטוילישער וועלט איז געווען ווייניגער גייסטיג־קראַנקע דערפאַר, וואָס די קאַטוילישע קירך האָט דורך איהר קאָנפעסיאָן און דורך איהרע מאָנאַסטירען מענשען געגעבען די געלעגענהייט זיך צו בעפרייען אַביסעל פון דעם אינערליכען יאָך, וואָס דער גייסטיג־בעשווערטער מענש האָט אויף זיך געטראָגען און געהאַט עיר־מקלט, אַנטרינונג־ערטער פאַר די, וואָס זענען געווען אויפ'ן וועג צו משוגעת. דער אויפקום פון דער אינדוסטריע האָט דאָס אַלטע לעבען אויפגעראָיעט און שוואַכע מענשען האָבען זיך שווערער געקאָנט צופּאַסען צו די נייע לעבענס־בעדינגונגען.

אָבער דער פאַקט בלייבט, אַז משוגעת איז ניט נאָר אַבסאָלוט נאָר אויך רעלאַטיוו אויסגעוואַקסען. מענשען האָבען זיך אָנגעהויבען מעהר צוקוקען צו דעם פּראָבלעם פון גייסטיגע קראַנקהייטען און וועגען זענען געוויזען געוואָרען, ווי די קראַנקהייטען צו היילען. אָנשטאָט, וואָס די שטאָט זאָל געבען פרייע שטעקענס פאַר די, וואָס האָבען אַ משוגענעם אין דער פאַמיליע, צו וועלכען די פאַמיליע זאָל איהר משוגענעם צובינדען און איהם האַלטען ביי זיך אין אַ צימער, האָט די שטאָט גענומען אויף זיך צו בעזאָרגען די גייסטיג־קראַנקע מיט אַן אָרט און היילמיטלען. צוערשט האָט מען די משוגעים געהאַלטען אין פערלאָזטע שלעסער און אין חורבות פון קירכען — דערפון טאַקע קומט די מורא פאַר אַזוינע ערטער און די פערבינדונג פון די דאָזיגע ערטער מיט גייסטער, דערנאָך זענען אויפגעקומען ספּעציעלע געביידעס פאַר דעם צוועק.

אין די דאָזיגע ערטער איז אָבער די בעהאַנדלונג נישט פיל בעסער געווען. אַן אַמעריקאַנער דאָקטאָר האָט מיט אַ יאָהר צוריק געמאַכט אַ רייזע איבער אַלע אַנשטאַלטען פאַר משוגעים אין אייראָפּאַ, דערצעהלט ער, אַז אין בעלגיען איז אין רול־הויז פערהאַן טיפע גריבער, וואוהין די משוגעים ווערען אַריינגעוואָרפען, ווען זיי פערזינדיגען זיך. בעת ער איז געווען, האָט זיך אין איין גרוב אַזאַ געפונען אַ פרוי, וואָס איז געלעגען אין גאַנצען נאַקעט אין אַ באַרג שמוץ און גערעוועט. און אין גהעיל, בעלגיען, האָט ער געזעהען ווי די הויט אויפ'ן פוס פון אַ משוגענעם איז געווען אָפּגעריסען פון דער קייט, וואָס ער האָט אויף איהר געטראָגען, אַגב, איז אין גהעיל געווען אַן אָבערגלויבען, אַז די הייליגע נימפאַנאַ היילט די גייסטיג־קראַנקע און אין יענעם אַנשטאַלט האָט מען מעהר משוגעים אויסגעהיילט ווי אַנדערשוואו.

און וואָס פאַר אַ היילונג האָט מען די משוגעים געגעבען אַפילו דאָרטען, וואו מען האָט זיי יאָ געהיילט?

איינזעהענדיג, אַז דאָס געפיהל־לעבען איז ביים משוגענעם נישט אין אָרדנונג, אָט איז ער אומעטיג, אָט פרייליך און דאָס גלייכען, האָט מען דאָס אַמאָל צוגעשריבען צו דעם, וואָס דאָס בלוט צירקולירט נישט אומעטום גלייך. דאַרף מען דעם משוגענעם איינשאָקלען, ווי קאַרטאָפליעס אין אַ זאַק.

זענען פאַר דעם געווען אַ רייה מיטלען: איינס איז געווען אַ שטול, צו וועלכער דער משוגע'נער איז צוגעבונדען געוואָרען, און די שטול האָט זיך געדרעהט אַרום זעכציג מאָל אין אַ מינוט. אַ חולה פלעגט מען אין אַזאַ שטול אָפּהאַלטען אַ צוויי מעת־לעת. אין ווירצבורג איז געווען אין אַ קירך אַ ספּעציעלער קאָרב, וועלכער פלעגט אַריינגעהמען דעם משוגענעם ביז'ן האַלז און אויף אַ שטריק פלעגט דער קאָרב אַרויפגעצויגען ווערען ביז'ן סאַמע שפּיץ פון קירך און דאַן פלוצים אַראָפּגעלאָזט געוואָרען. דאָס האָט געדאַרפט דעם משוגענעם גוט אויסשאָקלען.

אַנדערע מיטלען זענען געווען צו געבען דעם חולה צו ברעכען, — די רפואה פלעגט אַמאָל יאָ העלפען, נישט צו דעם משוגעת, נאָר צום מאָגען און דאָס פלעגט דעם חולה טאַקע אַמאָל לייכטער מאַכען. צו דעם איז געווען אַ תרופה פון געבען דעם חולה אַ ביסעניש, איהם צולייגען זעקלעך מיט לעבעדיגע מוראַשקעס אויפ'ן לייב. אָדער איהם פלוצים דערשרעקען: דאָ פלעגט מען לאָזען דעם משוגענעם געהן איבער אַ בריק און פלוצים פלעגט מען עפענען אַ ברעט און דער משוגענער איז אַריינגעפאַלען אין וואַסער. דאָס האָט געזאָלט אויפוועקען אָט די חולאים, וואָס ווערען פערטעמפּט און ווילען נישט הערען גאָר נישט און גאָר נישט טאָן אָדער פלוצים אָפּגיסען מיט אייז־קאַלטען וואַסער, אָדער איהם גיסען אָנגעברענטען וואַקס אויף די הענד, און ענדליך דעם סאַמע „הומאַניסטישען“ מיטעל:

מען פלעגט אָפּעראַזירען דעם קאָפּ פון משוגענעם און גלייכצייטיג צולייגען אַ ברענענדען אייזען

*) זעה „נייער פאָלקסבלאַט“ נומער 110.

די פערלוירענע שטערען / פון ק. מענדעס

— מאָנסיע — האָט מיין לאַקיי געפעגט די פיר פונקט דעמאָלט, ווען איך האָב געהאַט פערענדיגט די פינפטע שורה פון אַ סאָנעט, — אין פאָדער־הויז וואַרטען צוויי מלאכים, וועלען רעדען מיט׳ן מאָנסיע.

— האָבען זיי דיר געגעבען זייערע וויזיט־קאַרטען? — האָב איך געפרעגט.

— אָט זענען זיי, מאָנסיע.

אויף איין וויזיט־קאַרטע האָב איך איבערגעלייענט „הליאל" און אויף דער צווייטער „יפאל". זעהט אויס, אמת׳ע מלאכים.!

בעט זיי אַריין,—האָב איך געזאָגט.

כ׳האָב אויפגענומען די געהויבענע געסט מיט פרייד. זיי האָבען געטראָגען גרויסע פליגעל, צו זיבען פעדערען אין יעדען, געשמעטערירט מיט די זיבען קאָלירען פונ׳ם רעגענבויגען. ס׳לייב דורכזיכטיגער שניי, וואָס געהט איבער פון ראָז אין פיאַלעט. כ׳האָב זיי געבעטען, מיט אַ מאַך פון דער האַנד, זיי זאָלען זיך זעצען, און זעהר איידעל געפרעגט, וואָס זיי פערלאַנגען פון מיר.

— מיר וועלען עס מאַכען בקיצור. — האָט הליאל אָנגעהויבען, — מיט 16 יאָהר צוריק, אין איינער פון די ליכטיגסטע נעכט אין יולי, האָבען מיר געשפילט ביליאַרד, יפאל און איך האָבען געשפילט אויפ׳ן גרינעם הימעל־טעפּיך.

— ענטשולדיגט, — האָב איך איהם איבערגעריסען, — כ׳בין געווען זיכער, אַז דער הימעל איז בלוי!

— אין געוויסע פלעצער איז דער הימעל בלוי. דאָרט אָבער, וואו דער הימעל גרעניצט זיך מיט שטעט און איבערהויפּט אין פערסיען, איבער די לייריגע פעלדער, איז דער הימעל אַזוי גרין, אַז עס ווילט זיך שטענדיג קוקען אין איהם.

כ׳האָב גאָרנישט געענטפערט.

הליאל האָט ווייטער גערעדט:

אָנשטאָט באַלען האָבען מיר געהאַט שטערען, די שענסטע שטערען, וואָס מיר האָבען נאָר געקענט געפינען.

— איז שטעקענס, וואו האָט איהר גענומען?

— האָב איך געפרעגט.

— מיר האָבען זיך בענוצט מיט די עקען פון קאָמעטען. פערשטעהט זיך, די שפּיל איז געווען אינטערעסאַנט און אויסטערליש. איך האָב געהאַלטען בײם געווינען, יפאל האָט עס אַליין צוגעגעבען און מיט אַמאָל האָב איך אַ צו שטאַרקען שליידער געטון מיין שטעקען און ביידע באַלען זענען אַריבער דעם געזימס.

— וואָס, דעם געזימס?

— יאָ, די באַלען זענען פערשוואונדען אונטערן האָריזאָנט. ס׳איז געווען אַנ׳אומגליק, אַ גרויס אומגליק, דען וויסען זאָלט איהר, אַז מען האָט נישט אין הימעל מיט שטערען. צוויי שטערען ווייניגער איז אַ גרויס פערלוסט. מען האָט אונז געלאָזט וויסען, אַז דער ממונה איבער די הימלען האָט אונז אויסגעשלאָסען פון גן־עדן, געהייסען זוכען, ביז מיר וועלען געפינען די צוויי שטערען און זיי צוריקברענגען אין הימעל אַריין.

— שוין זעכצעהן יאָהר ווי מיר זוכען די שטערען, אויסגעווען וואו נאָר אַ וועלט. אייער וועלט, די ערד, האָבען מיר געשניטען אין דער לענג און אין דער ברייט, גענישטערט וואו אַ באַרג, וואו אַמאָל, נישט געפונען, און פונדערסטוועגען גלויבען מיר נאָך אַלץ, אַז די שטערען זענען אַראָפּגעפאַלען צו אייך.

— מיר האָבען זיך שוין אָנגעהויבען מיאש צו זיין, גערעכענט, אַז מיר וועלען אייביג בלייבען נע־ונד. זיך טראָגען צווישען הימעל און ערד, אָהן אַפרוה, אָהן אָטעם. האָבען מיר דערהערט וועגען אַ יונג מיידעל מיט וואונדערבאַרע אויגען, אייער געליבטע איז זי, אויב מען קען גלויבען די קלאַנגען, וואָס טראָגען זיך צווישען הימעל און ערד. מען דערציילט, אַז דעם מיידעל׳ס אויגען זענען נישט קיין מענשליכע, הימלישע ליכטער שטראַהלען אַרויס פון אונטער איהר שטערען און לאָמיר האָפען, אַז אויב עס איז אמת, וועט זי אונז די ליכטער אָפּגעבען, נישט לאָזען אונז בלייבען נע־ונד.

כ׳בין געבליבען זיצען אַ צומישטער. כ׳האָב אַפילו נישט געקענט דערלאָזען אין געדאַנק, מען זאָל ביי מיין געליבטער צונעהמען די אויגען. איך האָב אָבער אויך געוואָלט העלפען די צוויי מלאכים, געוואָלט פאַר זיי צוריקקריגען ס׳גן־עדן. איך האָב געפונען מאַדמואַזעל מעסען און אין עטליכע ווערטער איהר קלאָר געמאַכט וועגען וואָס עס האַנדעלט זיך.

זי האָט זיך נישט געווערנערט, אַפילו נישט געווען איבערראַשט. בלויז געשטאַנען אַ ווייל אַ פערטראַכטע, ווי זי וואָלט עפּעס איבערגעקלערט, מיט אַמאָל זיך אויסגעדרעהט צו די געסט, ברייט געעפענט איהרע אויגען־לעפּלעך און געזאָגט:

— קוקט אייך איין, שעהנע מלאכים, און זאָגט מיר, צי איהר דערקענט אייערע פערלוירענע שטערען?

זיי זענען צוגעגאַנגען נאָהענט, פאָרזיכטיג בעטראַכט דעם מיידעל׳ס אויגען, זיי בעטראַכט פון אַלע זייטען. זיי האָבען זיך איבערגעוואָרפען מיט ווערטער, פרעמדע, אומפערשטענדליכע, ווי ליכטער, וואָס טוישען זיך מיט מיינונגען.

הליאל האָט אָפּגעזיפצט:

— ניין, דאָס זענען נישט די ליכטער, וואָס זענען פערלוירען געגאַנגען מיט זעכצעהן יאָהר צוריק אונזערע האָבען אַזוי נישט געבלישטשעט און נישט געפינקעלט אין יענער יולי נאַכט, ווען מיר האָבען געשפילט ביליאַרד.

דערשלאָגענע האָבען די מלאכים זיך צוריקגעצויגען. און כאָטש כ׳בין געווען גליקליך, וואָס זיי האָבען ביי מיר נישט צוגענומען מיין געליבטער׳ס אויגען, האָט מיר פונדערסטוועגען וועה געטון פאַר זיי.

און די געליבטע מיינע?

זי האָט זיך צולאַכט אויפ׳ן קול:

— כ׳האָב זיי אָפּגענאַרט. מיין מוטער האָלט אין איין דערצעהלען, אַז ווען כ׳בין געבוירען געוואָרען, זענען צוויי שטערען אַריינגעפאַלען צו אונז דורכ׳ן פענסטער און געבליבען שטעקען אונטער מיינע אויגען־לעפּלעך. ווען די מלאכים, טייערער, האָבען מיר געקוקט אין די אויגען, האָב איך געטראַכט וועגען דיין ערשטען קוש, וואָס דו האָסט מיר געגעבען. כ׳האָב געוואוסט, אַז דער בלויזער געדאַנק וועגען קוש, וועט ליכטיגער מאַכען די אויגען מיינע, די אַמאָליגע שטערען, וואָס זענען אַריינגעפאַלען, און די מלאכים וועלען זעהן, אַז קיין שטערען קען זיך נישט פערגלייכען מיט׳ן בלישטש פון מיינע אויגען.

יודיש—א. פען.

דאס לעצטע ווארט פון דער מאדערנער קולטור

גראנדיעזע אויסשטעלונג אין ברין

(קאָרעספּאָנדענץ פון פראָג)

דעם 26־טען מאַי עפענט זיך אין ב ר י ן, טשעכאָסלאָוואַקאַי, די אינטערנאַציאָנאַלע אויסשטעלונג פון דער געגענוואַרטיגער קולטור. אין דעם טאָג פון דער ערעפנונג וועלען די טויערען פון דער אויסשטעלונג, וועלכע פערנעהמט אַנ׳אומגעהויער גרויס טעריטאָריום, וואָס איז פערבויט מיט טויזענדער פערשידענע פאַוויליאָנען, ברייט און גאַסטפריינדליך געעפענט ווערען פאַר דער גאָר גרויסער צאָהל פערבעטענע אָנגעזעהענע געסט פון אַלע לענדער.

און שוין איצט, נאָך פאַר דער ערעפנונג, האָט אַ גרופּע זשורנאַליסטען בעקוקט דאָס אָרט, וואו פון „כאַאָס דאַרף געבוירען ווערען די אויסשטעלונג". מען קען איצט נאָר בעמערקען דעם פיבערהאַפטען טעמפּאָ פון דער אַרבייט, וואָס ווערט געפיהרט אָהן איבעררייס, בייטאָג און ביינאַכט, אין וואָכענס און אין יום־טוב. די פיבערהאַפטע אַרבייט איבערצייגט, אַז ביז צו דער ערעפנונג וועט די אויסשטעלונג זיין כמעט אינגאַנצען פערטיג, מען וועט דאַרפען זעהר ווייניג נאָך צובויען. די גרעסטע אַרבייט, דאָס בויען פון די גרויסע אויסשטעלונגס־פאַוויליאָנען, איז שוין פערטיג.

„מיר בויען אויף שטענדיג", זאָגט איינער פון די הויפּט־בויער פון דער אויסשטעלונג פון דער געגענוואַרטיגער קולטור אין ברין, אינזשעניער האַלענטאַ. און ווירקליך, די פאַוויליאָנען אין ברין זענען געבויט נישט ווי, מען בויט צייטווייליגע אויסשטעלונגס־פאַוויליאָנען, נאָר ווי מען בויט שטענדיגע קאָמפּאַקטע בנינים. און דאָס וועט צוגעבען דער שטאָט ברין דער צווייטער, לויט דער גרויס, אין דער טשעכאָסלאָוואַקאַישער רעפּובליק. אַנ׳אויסשטעלונגס־שטעטעל, וואָס וועט לויט דער גרויס, לויט דער צאָהל פון די פאַוויליאָנען, טעכנישע איינריכטונגען, רוים און אַרכיטעקטורעלע אויספיהרונגען נישט האָבען קיין גלייכען צו זיך אין דער וועלט.

איינער פון די אינטערעסאַנטסטע און אָריגינעלסטע עקספּאָנאַטען אויף דער אויסשטעלונג וועט זיין דער הויפּט־פאַוויליאָן, וועלכער איז געבויט פון אייזען־בעטאָן און פון גלאָז. ער בעשטעהט פון איין ראָטאַנדע־זאַל אין צענטר מיט 4 פליגלען, וועגען דער גרויס פון דעם פאַוויליאָן רעדען פאָלגענדע ציפערן: ער פערנעהמט 15,000 קוואַדראַט מעטער, אויף בעטאָן צו בויען דעם פאַוויליאָן איז אַוועקגעגאַנגען 17,000 קוביק־מעטער שפּענער, 5 מיליאָן קילאָגראַם צעמענט און 90 וואַגאָן אייזען. אַ חוץ דעם איז אויף די פענסטער־ראַהמען און טירען אַוועקגעגאַנגען 34 וואַגאָן אייזען. די גרויסע פענסטער אין דעם פאַוויליאָן האַלטען 14 אויף 16 מעטער.

נעבען דעם הויפּט־פאַוויליאָן, וועלכער ווערט שוין פערענדיגט, בויט זיך „אַנ׳עלעקטריש־גוט", דאָס איז אַ גוט פון דער צוקונפט. אומעטום זענען דאָ בענזין־מאָטאָרען און טראַקטאָרען סיי אין שטוב, סיי אין דעם מילך־בעל־הבית׳ישקייט, סיי אין די קאַמערן, צו ביים בעאַרבייטען די תבואה — אומעטום עלעקטרישע מאַשינען. עס איז דערמיט דערגרייכט געוואָרען אַ אומגעוועהנליכע שנעלקייט און ריינקייט פון דער אַרבייט. עס איז זיכער, אַז דאָס „עלעקטראָ־גוט" וועט זיין איינס פון די אַטראַקציעס פון דער אויסשטעלונג פון געגענוואַרטיגער קולטור" אין ברין.

אין אַלע צווייגען פון דער איצטיגער קולטור וועט די ברינער אויסשטעלונג נישט נאָר רעגיסטרירען די קולטורעלע און טעכנישע דערגרייכונגען פאַר אַ געוויסען פעריאָד צייט, נאָר עס וועט דעמאָנסטרירט ווערען אין דער פּראַקטיק דאָס „לעצטע וואָרט" פון די איצטיגע קולטור־דערגרייכונגען.

דאָס רופט אַרויס צו דער ברינער אויסשטעלונג אַ בעזונדערען אינטערעס.

צום ביישפּיל, אויף דעם געביט פון בעלייכטונג און ליכט־רעקלאַמעס וועלען דעמאָנסטרירט ווערען די לעצטע דערגרייכונגען פון דער ליכט־טעכניק. די איצטיגע גאָרטען־קולטור וועט דעמאָנסטרירט ווערען נישט נאָר דורך עקספּאָנאַטען, וועלכע וועלען זיך געפינען אין די פאַוויליאָנען, נאָר אויף דער טעריטאָריע פון דער אויסשטעלונג וועט יעדער בלימעל, יעדער געוויקס זיין אַנ׳עקספּאָנאַט. עס איז כדאַי צו בעמערקען, אַז שוין איצט איז אויף דער טעריטאָריע פון דער אויסשטעלונג איבערגעזעצט געוואָרען עטליכע הונדערט גרויסע 25־יעהריגע קאַשטאַן־בוימער און אַ גרויס פעלד פון קאַשטאַן־בוימער איז שוין איבערגעבויט געוואָרען אין אַ קינסטליכען גרויסען פּאַרק מיט אַ גאַנצער רייה שטענדיגע אַלעען פון בוימער.

מיט דער „אויסשטעלונג פון דער געגענוואַרטיגער קולטור" זענען פעראייניגט די עקספּאָזיציעס פון די יעהרליכע ברינער ירידים, פאַר וועלכע עס איז אויסגעבויט אַ גראַנדיעזער בנין מיט אַ גלאָז־בעטאָן טורעם 46 מעטער די הויך, אין צענטר אַ קאַפּע פאַר 16000 בעזוכער.

אַ זעלטען געלונגען אָרט האָט מען אויסגעקליבען פאַר דער אויסשטעלונג אין ברין — 15 מינוט גאַנג פון צענטער שטאָט און גלייכצייטיג אויפ׳ן ברעג פון אַ טייך, דער געגענאיבער ברעג שטעלט מיט זיך פאָר אַ בעזונדערען באַרג, בעוואַקסען מיט וואַלד.

די אויסשטעלונג געפינט זיך ביי דער נעץ פון טראַמוואַיען און צו איהר הויפּט־אַריינגאַנג איז צוגעבויט אַ גאַנץ נייע גאַס, וועלכע וועט אין אַ חודש אַרום ווערען די בעליבסטע גאַס אין ברין.

ר. ב—סקי.

דער טאנץ ארום גאלדענעם קאלב.

16) (ר א מ א ן).

איך ווייס נישט, צי בין איך קראַנק, צי געזונד! — האָט ראָבערט נערוועז געענטפערט — זאָג מיר נאָר טייערע, צי איז דאָ קיינער נישטאָ אין דער נאָהענט?

— קיינער איז נישטאָ! — האָט סאַלאָמע געזאָגט.

— אַלזאָ, זעהר גוט! פּאַק איין די וואַליזקעס, און מיר פאָהרען מאָרגען פריה אַוועק.

— מאָרגען פריה?

— יאָ, אויב היינט איז שוין אוממעגליך...

ער איז צוגעגאַנגען צו סאַלאָמעאַ׳ן, און שטיל אַ פרעג געטון:

— וואו זענען בערג׳ס רינגען?

— אין דער שאַנק, זיי ליגען אינ׳ם באַר־זייער.

ער איז צוגעגאַנגען צו דער שאַנק, געעפענט דאָס שאַכטעל פונ׳ם באַר־זייער, אויסגעשאָטען עס אויף אַ פּאַפּיר, און צוזאַמען מיט די רינגעלעך געפונען אַ וויזיט־קאַרטעל, פונקט אַזאַ, ווי די אומבעקאַנטע דאַמע האָט איהם געגעבען.

וואָס איז עס פאַר אַ קאַרטעל? — האָט סאַלאָמע אַ פרעג געטון.

— אַך, דאָס איז אַ גאַנצע געשיכטע! — האָט ראָבערט געענטפערט — דו דאַרפסט נאָר וויסען, אַז עמיצען איז דאָ געווען, ווען מיר זענען געווען אין דרויסען, און געפונען ביי אונז ליגען בערג׳ס רינגען, דער נומער 17448 — דאָס איז דער געהיימניספולער נאָמען און אַדרעס פון אונזערע אַ גוטען פריינד... פרעג מיך נישט, גענויער וועגען דעם וועסטו זיך דערוויסען היינט ביינאַכט, מאָרגען, אָדער נאָך שפּעטער.

רעדענדיג אַזוי האָט ער זיך מיט אַלע כוחות בעמיהט אַרויסצובעקומען די איידעלשטיינער פון די רינגען־רייפלעך, דאָס איז איהם אָבער נישט געלונגען אויסצופיהרען.

ער איז צוגעגאַנגען צום קאַמין, גענומען דאָס אייזערנע קויהלען־צווענגעל, און ווי מיט אַ האַמער גענומען האַקען איבער די רינגען, כדי אָפּצוטיילען די שטיינער.

— מיר טאָרען נישט איבערלאָזען ביי זיך אָטאָ די רייפלעך, וועלכע האָבען אַגב אַ קנאַפּען ווערט! — האָט ער געזאָגט — ווען מיר וועלען זיין אין פּאַריז, וועל איך די שטיינער ווידער לאָזען איינפאַסען די שטיינער אין רינגען.

סאַלאָמע האָט פעראינטריגירט געשוויגען, און ראָבערט האָט ווייטער גערעדט:

— היינט אין אָוונט מוז איך גיין אין קאַזינאָ, כדי צו זעהען זיך דאָרט מיט ווירשנור׳ן.

ביני לביני וועל איך איהם מודיע זיין וועגען אונזער אָפּפאָהרען, און פערוואַרפען אין ערגיץ די רייפלעך.

— גערענק־זשע — האָט ער צוגעגעבען — צוגרייטען אַלץ צום וועג... זיי רוהיג... מיר האָבען נישט פערוואָס מורא צו האָבען... איך פערשטעה אַליין נישט פערוואָס דאָס איז אַזוי, נאָר איך ווייס דאָך, אַז אונז דראָהט נישט קיין געפאַהר. ס׳איז שוין זיבען אַ זייגער!.. מ׳דאַרף בעפעהלען דערלאַנגען אַהער דעם מיטאָג... וועלען מיר שנעלער פערטיג ווערען!.. דו האָסט גאָרנישט געגעסען דעם, סאַלאָמעא?

— מיינעטוועגען, אדרבא! — האָט געענטפערט די יונגע פרוי, וועלכע האָט בעת מעשה אָנגעהויבען אויסצורוימען די שאַנק, און אָנפילען די וואַליזעס מיט וועש און קליידער.

— ווילסט, וועל איך אַליין בעשטעלען דעם מיטאָג? — האָט ראָבערט ווידער אַ פרעג געטון.

— גוט! איך וועל דערווייל פערפּאַקען די היטעלעך.

ס׳איז נאָך געווען פאַר אַכט אַ זייגער, ווי זיי זענען שוין געזעסען ביים עסען.

— איך הויב אָבער פּאָרט נישט אָן צו פערשטיין! — האָט זיך ראָבערט אָפּגערופען — עפּיס אַ פרוי...

— וועגען וואָס פאַר אַ פרוי רעדסטו?

— אַ פרוי, וואָס איך האָב קיינמאָל נישט געזעהן, נישט געקאַנט, און וואָס איז דאָ געווען, בעת מיר זענען געווען אינדערהיים... אַ פרוי, וואָס קאָן אַלע פּרטים... די מאַדאַם 17448..

— אַ יונגע?

— זעהר אַ יונגע, שיינע, אַ שלאַנקע! — האָט ראָבערט געענטפערט.

— אויף וויפיל ס׳איז צו גלויבען אין איהרע ווערטער, וועלען מיר זיך שוין קיינמאָל נישט זעהן. מעהר אָבער פערשטעה איך גאָרנישט!.. אפשר וועט דיר עפּיס יאָ איינפאַלען!

און ער האָט איבערגעגעבען סאַלאָמעאַ׳ן דעם גאַנצען שמועס, וואָס ער האָט געהאַט מיט דער אומבעקאַנטער דאַמע אין אָליוואַ.

ער האָט דערצעהלט אַלץ, וועגען אַלע פּרטים, בעמיהענדיג זיך אויפכאַפּען אַלץ פון זכרון.

— וואָס מיינסטו וועגען דעם? — האָט ער אַ פרעג געטון.

— מ׳דאַרף וועגען דעם אַ טראַכט טון, איך וועל דיר מאָרגען ענטפערען.

... ס׳איז פּאַקטיש אַ מאָדנע זאַך!

— איהר גוטפריינדשאַפט און סימפּאַטיע — האָט סאַלאָמע געזאָגט — נעהמען זיך אַוודאי פון ליבע, איין זאַך קאָן איך נישט פערשטעהן — דאָס איז איהר אָפּפאָהרען... אויב זי האָט דיך ליב, טאָ צו וואָס פאָהרט זי אַוועק?!

אַרום צעהן אַ זייגער איז ראָבערט געקומען אין קאַסינאָ.

ער האָט דאָרט געטראָפען ווירשנורען אויפ׳ן בעשטימטען אָרט.

האַררי האָט זיך שוין געהאַט געזעהען מיט וואָולפן און דער לעצטער האָט גוט פערשטאַנען די לאַגע, וואָס האָט זיך געשאַפען נאָך דער פעראָרדנונג פון בערג׳ן.

ער האָט נישט אַרויסגעשטעלט קיין שום פאָדערונגען.

אַלעספּאַלס האָט ער נאָר געבעטען וועגען אַ קליינער סאַטיספאַקציע: דער באַראָן איידעלשטאַט זאָל נעהמען אַ באַנק, דעם דריטען נאָך האַלבער נאַכט, און זיינער געווינס זאָל געהערען צו איהם, וואָולפן.

— געמאַכט! — האָט ראָבערט בעשלאָסען.

ביז דער בעשטימטער צייט האָט ער נע׳פטר׳ט צייט, שפּילענדיג אין די קליינע זעלער.

ער האָט עטליכע מאָל פערשפּילט, עטליכע מאָל געוואונען קלייניגקייטען.

דער דריטער באַנק נאָך צוועלף אַ זייגער איז אָנגעקומען צו איהם.

אין זאַל איז געווען אַ גרויסער עולם.

ס׳האָט געקאָכט, ווי אין אַ קעסעל.

די קרופּיע׳ס האָבען געשריגען, די שפּילער האָבען זיך דערנערווירט.

וואָולף האָט געשיקט אונטערגעטאַשט די קאַרטען, אַזוי אַז קיין איין סטאַווקע איז נישט אָפּגעפאַלען פונ׳ם באַנקיר — פון ראָבערט׳ן.

(פּאָרטזעצונג קומט).

צום נאַקעטען קאָפּ און די זוילען פון די פיס. דאָס זענען אַלץ געווען די אַזוי־גערופענע אַנטאַגאָניסטישע מיטלען, מיטלען אָנגעווענדעט פון דאָקטוירים, וואָס אויב איינער אַ האַלב־קלאָרער איז אַריינגעפאַלען אין זייערע הענד, האָבען זיי איהם שוין געמאַכט פאַר גוט משוגע.

וואָס מען האָט געטון מיט משוגעים אָהן דאָקטוירים, וויפיל די גייסטיג־קראַנקע האָבען זיך אָנגעליטען פון זייערע אויפפיהער, דאָס האָבען די משוגעים נישט דערצעהלט. אָבער איידער די נייע צייט פאַר דער בעהאַנדלונג פון משוגעים איז ענטשטאַנען, האָט מען נאָך אין פראַנקרייך געהאַלטען משוגעים אין אַ שטיבעל, וואָס איז אַראָפּגעהאַנגען פון אַ בריק איבער׳ן וואַסער. מיט אַ שטעקען פלעגט מען זיי אַראָפּלאָזען עסען, און דעם לעצטען פון זיי האָבען מייז אויפגעגעסען.

אָט אַזוי האָבען מענשען בעהאַנדעלט אַנדערע מענשען, אייגענע ברידער, וואָס זייער איינציגער פערברעך איז געווען, וואָס אָנשטאָט קראַנק צו זיין אויפ׳ן האַרצען צי אויף די לונגען, זענען זיי קראַנק געוואָרען אויפ׳ן זינען...

——:0:——

הומאָר — דער קונדס — סאַטירע
צוזאַמענגעשטעלט דורך א. שאַרפּצינגעל

פּאָליטיק פוּן דער וואָך

אין דער פּאָליטיק פוּ ןדער היינטיגער וואָך איז געווען קאַלטלעך, ווי דער איצטיגער פריהלינג.

עס האָט קיינער קיינעם נישט אָנגעוואַרעמט. אויב אין חייטע ןכינא, איז יאָ אַביסעל וואַרימלעך, אויב דאָרט דערלאַנגען זיך די יאַפּאַנער און כי־נעזער אַביסעל שטורכצעס און בוכצעס; מען שיסט פיס פייער און מען שלעפּט טויטע און פערוואונ־דעטע, האָט דאָס נישט צו טון מיט פּאָליטיק.

ווי עס הויבט זיך אָן מלחמה, הערט אויף פּאָליטיק.

אין קעניגסבערג, איז אַפילו יאָ געווען אַביסעל פּאָליטיק, האָט די פּוילישע רעלעגאַציע טאַקע גע־כאַפּט אַ קאַלטען קאָמפּרעס.

אין רומעניען האָט אין דער פאָריגער וואָך אָנגעהויבען צו זיין וואַרימקייט, האָט זיך היינטיגע וואָך אויך אָפּגעקיהלט.

פּאָליטיק איז דאָך ווי דער ווינד בלאָזט. בלאָזט דער פריהלינג אַ קאַלטען ווינד — איז קאַלט.

אַפילו ענגלאַנד און אַמעריקאַ זענען אָפּגע קיהלט. סעגליך, אַז זיי גראַבלען דאָרט אַביסעל אין דער פּאָליטיק, נאָר וואַרם איז דערפון נישט געווען.

אַ קאַלטער פריהלינג — אַ קאַלטע פּאָליטיק.

—:0:—

גען. גורעצקיס „פּאָזשיטשקע"

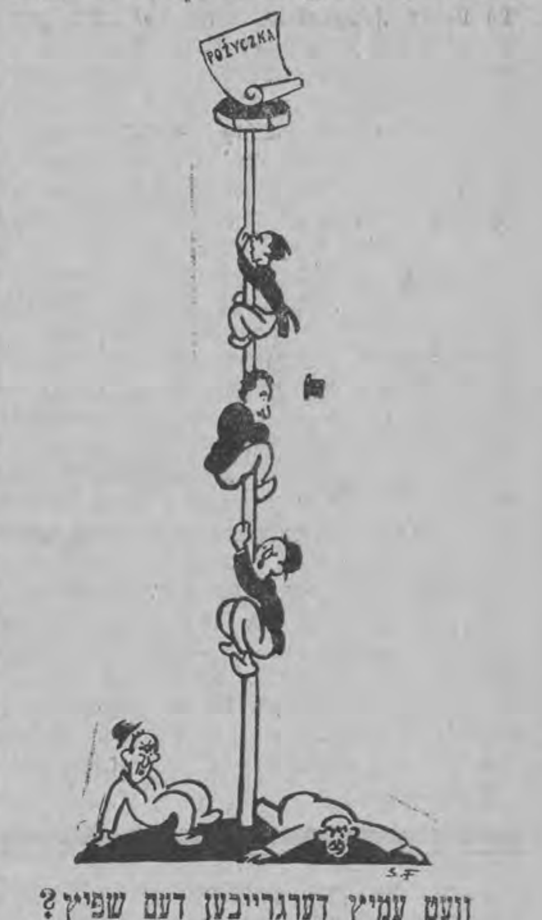

וועט עמיץ דערגרייכן דעם שפּיץ?

—:0:—

ביים שניידער.

שניידער: איך וויים נישט וואָ סאיהר ווילט. דער אַנצוג ליגט אויף אייך ווי אַ האַנרשוה.

קאָסטימער: — ריכטיג, די אַרבעל געהען איבער די הענט.

פון אויסלענדישען מאַרק.

אימפּאָרטירטער הומאָר מיט וואַלאָריזירטען צאָל

אין דאָקטאָר'ס וואַרטע־צימער.

דאָקטאָר: וועמעס רייהע איז איצט? ווער וואַרט צום לענגסטען?

איינער פון די אַנוועזענדע: איך, אייער שניידער.

בליהענדע געשעפטען.

— אַ סברה, אַז אייערע געשעפטען בליהען...

— יאָ, איך האָב אַ געשעפט פון בלומען.

געוואוינהייט.

— פאַרוואָס זענט איהר אַזוי גיך צוריקגעקומען פון אייער האָכצייטס־רייזע?

— אַלץ צוליב מיין ווייב. ס'איז אומטעגליך געווען זי וואוינען מיט איהר אין אַ האָטעל.

— ?

— ס'מיינט זיך אויס, אַז זי איז אַמאָל געווען אַ דינסטמיידעל אין אַ האָטעל. און ווען זי האָט נאָר דער־הערט קלינגען, איז זי אויסגעשפרונגען פון בעט און גע־לאָפען אַן אַנ'אַנדער נומער עפענען.

אויפ'ן עקזאַמען.

— וואָסער וואַסער־קראַפט איז די מעכטיגסטע אויף דער וועלט?

— טרעהרען פון אַ פרוי, הי' פּראָפעסאָר.

—:0:—

לאָדזער מאַיאָווע בלימלעך

*

קנאַפּ, וואָס ס'קלעקט נישט קיין פרנסה,
וואָס דער יקרות וואַקסט און שטייגט,
וואָס ס'איז שטיל ווי פאַר אַ שטורעם,
און דאָס ווייבעל ברוגז שווייגט...

נאַפּ, וואָס קריגען וואו אַ גראָשען
קומט איצט אָן, ווי מיט'ן טויט —
האָסטו, נאַדיר אַ „כהא לחמא"
שטרייקט אַ'נמיטען גאָר דער ברויט...

ס'איז נישטאָ קיין ברויט, כאָטש לייג זיך,
ציה זיך אויס, אינמיטען גאַס...
אַי, פּאַסקודנע! זעהר מיאוס —
כ'פיהל, איך ווער שוין באַלד אין כעס!

*

האָט מען אַלץ איי־ווייַ געשריגען
העכער, שטאַרקער, וואָס אַמאָל —
ס'העלפט נישט וויינען, ס'העלפט נישט בעטען;
— גוטער ברודער, שריי און צאָהל!

— ס'טייטש, ווי קאָן עסן עפּיס צאָהלען,
ס'איז נישטאָ פוּן וואָס שוין באַלד...

אַלע שטייערס שוין געשטייערט
אויסגעבאָטעלט — אַ געוואַלד!!

איז דאָס אָבער נישט קיין תירוץ,
גרייט צו נעהמען זענען הענט,
ווילסט, צי ווילסט נישט — צאָהלען מוזטו
פון דעם דלות כאָטש פּראָצענט...

*

און חוץ דעם — אַ סדרה שלאָגעכץ
איז געווען די לעצטע צייט —
האָט מען ביינדעלעך געטרייבערט,
אין די פויסטעז זיך געשפּייט,

און געהאַקט אַרויס די ציינער
בלוט געראָזט פון מויל און נאָז:
ס'איז אַ יוד דאָך ווייט קיין האָז נישט,
צו שפּאַצירען אויפ'ן גראָז...

— פשיאַ־קרעוו .. זשידושי! דאָ כאָלערי!
האָט געהערשט דאָס לשון שטאַרק,
און קולטור האָט אונז געלערנט
סטאַש'ע עם שענקעוויטש־פּאַרק...

א—א.

—•••—

ווער איך בין און וואָס איך בין

(לויב־געזאַנג פון קהלה־פּרעזעס אויף דער פּרעסע־קאָנפערענץ)

דער פּרעזעס האָט זיין עקספּאָזע אַרויסגע־לייענט „מוסאָלינים טאָגבוך" פון אַ זעהר שלעכטער אויפלאַגע. דערפיי האָט ער, צוליב דעם, וואָס ער קען נישט לייענען קיין איטאַליעניש געמאַכט פער־שידענע קליינע טעותים אין ציפער־בעריכט פון דער קהלה.

— וואָס האָב איך אויפגעטון? — האָט מיט פּאַטאָס געפרעגט ר' לייבעל מינצבערג.

— גאָרנישט, — האָבען געוואָלט אַ רונער־געבען די ווענר פון דער קהלה־שטוב, נאָר דער־זעהענדיג דעם נאָמען מוסאָליני אויפ'ן „פּרעזעס־בוך, האָבען זיי פערביסען די ציינער.

— איך האָב בעפוילען, אַז יעדע 2 וואָכען, זאָל די קהלה־קאַנצעלאַריע, אויסגעקעהרט ווערען; איך זשאַלעווע נישט קיין געלד אויפ'ן סאַניטאַר־וועזען; איך האָב בעפוילען, אַז די אָרימעלייט, מיט ביטעס וועגען אונטערשטיצונגען, זאָלען זיך שטעלען אין דער קאָלעיקע. איך וויל מאַכען עלעקט־טריש ליכט אויפ'ן בית־עלמין, כּדי די אָרימעלייט זאָלען מעהר נישט דאַרפען קומען אין דער קהלה, נאָר זאָל רוהיג קענען שנאָרען אין דער אַלעע; מיין לאַיאַליטעט געהט אַזוי ווייט, אַז אין משוגעים־הויז, ווינש איך מיר אַריינצונעהמען, וואָס וועניגער אונזערע מענשען, און וואָס מעהר אַלעקסאַנדרער חסידים. די אונטערגעוואָרפענע קינדער, מוז מען היטען, ווייל דאָס איז אונזער אייגען בלוט און פליש.

איך „לאָז" לערנען די קינדער אין די יודיש־וועלטליכע פאָלקסשולען; דער סטאַטוט פון דער אָהנפּראָצענטיגער גמילת־חסדים־קאַסע, וועט בליי־בען אַנ'אייביגער אָנדענק אין קהלה־אַרכיוו. איך זאָרג פאַר ליקווידירען די אַרבייטסלאָזיגקייט — מיינס אַ משפחה, וואָס האָט זיך אַרומגעדרעהט אָהן אַר־בייט, האָב איך בעשטימט אַלס אויבער־משגיח.

איך הייס פּינקטליך אויסצאָהלען די גאָזשעס די אָנגעשטעלטע און הייס אַפילו נישט אַראָפּרע־כענען פאַר'ן ראַנק־אַנאַגס, וועלכען זיי האָבען מיר דערפאַר געשטעלט. איך גיב פאָרצוג די לינקע פערוואַלטונגס־מיטגלידער — צו רעדען וויפיל זיי ווילען. איך וועל מיך נישט לאָזען פּראָוואָצירען צו אַנ'אַקציע פון איבערפיהרען יודישע האַנד־ווערקער אויף קראַפט־אַרבייט, צו פיל האָבען זיי זיך שוין אָנגעפּראַצעוועט אין זייער לעבען, אַז זיי זאָלען זיך נעהמען נייע זאָרגען אויפ'ן קאָפּ.

איך בעט די פּרעסע־פאָרשטעהער, אַז זיי זאָלען דאָס אַלץ מפרסם מאַכען, כּדי לאָרז זאָל איינמאָל פאַר אַלעמאָל וויסען ווער איך בין און וואָס איך בין. למך.

—•••—

ליטע.

האַלט זיך ליטע
ביי דער שיטה:
אונטערדריקען
און דערשטיקען,
ברעכען, בראָטען,
ווי אומיסטען
זיין פאַשיסטען,
איטאַליעניש
און רומעניש, —
דאָס איז ליטע,
איצט די דריטע.
קליין איז ליטע,

נאָר געניטע
זענען איהרע
שוואַרצע פיהרער,
מיניסטאָרען —
שור־הבור'ען,
דיפּלאָמאַטען —
בריות יאַטען, —
קליין אין שרעקע,
אָבער שרעקען,
זיכער, ביטע —
דאָס איז ליטע.

ר. וו—ל.

—:0:—

עפענטליכע ערקלערונג.

(בריף אין רעדאַקציע)

חשוב'ער קונדס!

אַזוי ווי מ'איז מיך חושד, אַז די סומע פון 750 דאָלאַר, וואָס איך פערלאַנג פאַר'ן לאָדזער עירוב, איז צו גרויס, ערקלער איך:

נאָך די גרויסע ערפינדונגען פון טעלעפאָן אָהן דראָהטען און טעלעגראַף אָהן דראָהטען, האָב איך מיט מיינע שותפים ערפינדען אַנ'עירוב אָהן דראָהטען, דאָס איז מיין סוד און פאַר דעם דאַרף מען מיר בעצאָהלען.

מיט גרויס דרך־ארץ
דער נישט־געלד־גייציגער
בנימין קאָן.

אַ פּראָטעסט.

מיר פּראָטעסטירען געגען פּרעזעס מינצבערג, וועלכער האָט איינגעפיהרט אין קהלה, פּרעסע־קאָנפערענצען, וואָס זענען חוקת הגוי.

אַלעקסאַנדערער חסידים.

דאַנקזאַגונג.

דערמיט דריקען מיר אוים אונזער טיפסטען דאַנק דעם גען. גורעצקי, וועלכער האָט אונז אין דער היינטיגער וואָך, אַביסעל וויס־געמאַכט אונזער מרה־שחורה'דיג געמיט.

קיין געלד איז טאַקע נישטאָ, אָבער גערעדט האָט ער דאָך אַ סך וועגען געלד. פון זיסע רייד ווערט אויך אַביסעל גרינגער.

אַ גרופּע פאַבריקאַנטען,
סוחרים און קבצנים.

ער האַלט וואָרט.

— פאַרוואָס צאָהלסטו נישט דיי זוועקסעלע?

— ביי מיר איז אַ וואָרט מעהר ווי געשריבען.

— דהיינו?

— אַז איך האָב געזאָגט, כ'וועל נישט צאָהלען — צאָהל איך נישט.

א פערלעגענהייט.

— זי האָבען שוין געקריגען אַ זומער וואוי־נונג?

— כ'וועל איהן זאָגען דעם אמת: איך קען מיך נישט רעצעדירען.

— פאַרוואָס?

— מיין מאַ ןויל, אַז איך זאָל דינגען וואָס ווייטער. און מיין סוב־לאָקאַטאָר פערלאַנגט וואָס נעהנטער.

אין רעסטאָראַן.

גאַסט: (צום רעסטאָראַטאָר) פאַר וואָס זיצט אייער קאַץ און קוקט מיר כסדר אין די אויגען בשעת איך עס.

רעסטאָראַטאָר: האָט איהר נישט פער־איבעל, איהר עסט גראָד פון דעם טעלער אין וועל־כען ס'גיט איהר תמיד דאָס עסען.

אויף דער שוועל.

— וואָס איז אייער אײַרעם?

— אַ האַלבער אַדוואָקאַט.

— וואָס הייסט אַ האַלבער אַדוואָקאַט?

— ער האָט געפיהרט אַ ספּראַווע. האָט מען איהם צעבראָכען הענד און פיס.

* * *

קלמן: — פאַרוואָס האָסטו אָפּגעלאָזט דעם שידוך?

זלמן: — יעדע ןמאָל, ווען איך האָב געוואָלט קושען מיין כלה, האָט זי רק געשריגען: „לאָז אָפּ"!

— נו, האָב איך אָפּגעלאָזט.

* * *

— ווי אַזוי קען מען שנעלער קומען אויף יענער וועלט?

— גאָר פּשוט: מ'עפענט אויף טיר און פענס־טער, כאַפּט מען שנעל אַ „צוג" און מען קומט אויף יענער וועלט...

* * *

ווייב: ווען די זעהסט אַ שעהנע פרוי, פער־געסטו, אַז דו האָסט אַ ווייב!

מאַן: פונקט קאַפּויער, ערשט דאַמאָלס דער־מאָהן איך זיך רעכט אָ ןדעם.

—:0:—

זי.

ווי פערשעהמט
איז זי בלאָנד,
זי איז פרעמד,
ווי איז נאָהנט.

זי איז האָר
פון זמן ז יין
זי איז צער
זי איז פיין.

זי איז שפּיל,

זי איז מיה,
זי איז ציל, —
זי איז זי.

זי איז גוט
זי איז שלעכט,
וואָס זי טוט
איז גערעכט.

נאָר זי געהמט
און זי מאָהנט,
ווי פערשעהמט
איז זי בלאָנד.

א מיידעל און אַ פערד

— איז פערהאַן אַנ'אונטערשיר פון אַ פערה ביז אַ מיידעל?

— געוויס!

— איך זאָג אַז ניין! ווייל אַ מיידעל האָט ליב־האָבער, און אַ פערד האָט אויך ליב האָבער.

י. דימאָנטשטיין.

מענשען אויף וועמען מ'דאַרף רחמנות האָבען.

אויף אַ יונגענמאַן וואָס געהט חתונה האָבען, ווייל ער האָט ליב היימישע עסען.

אויף אַ מענשען, וואָס האָט ליב רוה און קלויבט זיך אַריבער אויף אַ דאַטשע.

אויף א מענשען וואָס האָט אַ טבע צו שאָקלען מיט'ן קאָפּ אויף יאָ ביים פריזיער.

בלויז אַ קליינִגקייט.

סאלא — אַלזאָ, פאָלאַ האָט געהייראַט? ווי געהט עס איהר?

לאַניע: — גאַנץ גוט, בלויז איין חסרון: זי קען נישט ליידען איהר מאַן. אָבער אין יעדען פאַמיליען־לעבען מוז דאָך עפּעס פאָרקומען.

א „גרוש".

לאָ אַלמן ישראל, קיין אַלמן איז אַ יוּר טאַקי נישט, אָבער אַ גרוש אַ פערטריבענער איז ער דאָך.

שפּאַס פון פאַמיליען־ווינקעל

זיין לעצטער וואונש.

מאַן: איצט אַז איך האַלט ביים שטאַרבען, וויל איך אַז דו זאָלסט זיך פערפוצען אין די שענסטע קליידער.

ווייב: סטײַטש, אין אַזאַ מאָמענט זאָל איך זיך אױפּוצען?

מאַן: פערשטעהסט, אַז דער מלאך המות וועט קומען און דיך זעהן אויסגעפּוצט, וועסטו איהם אפשר בעסער געפעלען פון מיר און ער וועט דיך צונעהמען.

ס'איז נישט דאָס ערגסטע.

— פאַרוואָס נעהמט אַ פרוי דעם מאַן'ס נאָמען נאָך דער התונה?

— הלואי וואָלט זי נאָר דאָס גענומען, וואָלט שוין געווען צו דערליידען.

אַליין געזעהן.

קלמן: — מיסטער קאַץ האָלט זיין פרוי פונקט ווי א דינסט.

זלמן: — פון וואַנען ווייסטו?

קלמן: — איך האָב אַליין געזעהן, ער האָט זי גע־קושט אין קיך...

איז איינשטימיג, אָבער...

אונפערהייראַטער: — איך זאָג, אַז יעדער מאַן דאַרף האָבען אַ ווייב. וואָס זאָגט איהר?

פערהייראַטער: — יאָ, אָבער איך ווינש, אַז אימיצער זאָל האָבען אויך מיין ווייב

—:0:—

קינא MIMOZA
178 קילינסקי 178.

דער מייסטער פון דער מאסקע, דער בעניגלער LON CHANEY אויך ווי William HAINES, Eleanor BOARDMAN

פון דינסטאג, דעם 15. מאי ביז מאנטאג, דעם 21. מאי ד. י.

אין דער 10-אקטיגער דראמע, געשאפען אויפ'ן גרונד פון דעם לעצטען בירגער-קריג אויפ'ן ווייטען מזרח א. נ.

„אין לאנד פון גרינעם דראקאן"

דער פילם אילוסטרירט דאס לעבען פול מיט עגזאטישען רייץ, וואס איז געווארען געשטערט דורך די בלוטיגע ברודער-קאמפען.

דער נעכסטער פראגראם: „די שקלאפין פון ליבע".

אשרי אדם שומע לי!
לשקד על דלתותי יום-יום כי הולך בתום ילך בטח

אונ אז דו דארפסט ערלעדיגען סאנדאווע זאכען, זאלסטו גלייך קומען צו לויפען אין ביורא

17 פעטריקאווער 17

דורכגאנג זאכאדניא 52, וואו ס'ווערט ערלעדיגט און געוויסענהאפט געשריבען לויט'ן אוסטאוו אלערליי ביטעס קלאוזולעס, זאבעזפיעטשעניעס אויף אלע שטעט א. פוילען, אפעלאציעס ציווילנע און קארנע אפאזיציעס, אדוואקאניעס, רעקורסען וועגען דירה אין אוזשאנדראזיעמטשי, וועגען פעסער אין קאמיסאריאט-רזשאנדו און אלע פאליציי-בעצירקען, אקטען אינטערציזיעס, אקטען דאראווזנעס, קארנע ספראוועס, ווי אויך איבערזעצונגען אין אלע שפראכען. ספעציאליסט פון שותפות-אקטען.

מיט אכטונג י. מאנעלא,
רעכטס-קאנסולענט.

עלטערען!
פאר 3 זלאטעס א וואך ווערט געלערנט מיט קינדער וואס לערנען אין פאלקס-שולען: חומש, רש"י נ"ך משניות, גמרא יהודות היסטאריע, רעדען און שרייבען העברעאיש און יודישע בריוו זעלבסט צוזאמענשטעלען דורכ'ן עקזאמענירטען ארטאדאקסישען העברעאישען לעהרער י. ד. ראזענפעלד, פלאץ האלנאשטשי 6 קוטר אט. רעכטס 2 שט. געם. ס'ווערן אויך אנגענומען אנפענגער פון 5 יאהר אן
ש שט-קנג רעליגיעזע ערציהונג ! ערפאלג גאראנטירט !

מעכאניש. שלאסער-ווערקשטעל
W. MACIASZEK, Łódź, ul, Pusta 5
טוט בויען: שפול-מאשינען, שלויף-שפול-מאשינען, טרייב-מאשין, קרייץ-שפול-מאשינען, טריקאט-שפול-מאשינען ביי מ'סטעטען טרייב-מאשינען אויף זיידע אין שפול-מאשינען אויף זיידע אויך ווידע-מאשינען צו גלאנצען גארן, טראנסמיסיעס ווי אויך פערשידענע מאשין-רעפאראטורען און שווייסען פון פערשידענע מעטאלען.
794

אויסערגעוועהנליכע קאנקורענץ פון
נייה מאשינען
מאכט בעקאנט די בעוואוסטע
אגענטורא שצענשליווי
אויף אלעקסאנדריסקע 27 (מרדכי גאבעס-גאס).
בעמערקונג: אלטע מאשינען נעם איך אהן פאר קאסע, רעפעראטורען אויף דער שטעל.
140

וויכטיג פאר ה"ה פריזיערס!!!

קעלנישע בלומען-וואסער	3.50 א קילא
וועזשעטאל	1.50 "
ראזיר-זייף „פיקסין"	7.60 "
ברילאנטין	3.50 "

פראנצויזישער לאקיר 45 גר. א דעקא.
ווי אויך איז צו בעקומען פערשידענע פלאטין- און שטאהל-זאכען צו פאבריקס-פרייזען.
מיט אכטונג
י. דרוקער, זאוואדזקא 11.

א לאקאל
פון 34 מעטער לאנג, ברייט 8 מעטער מיט איין באהן באטשניצע
צו פערמיטען.
צו ערפאהרען צמענטארנא 11, אין הויף-פלאץ.
293

איך קויף און פערקויף
מעבעל
ריוואנעס, פעלצען, ניי-מאשינען, גארדעראבען, סאמאווארען א.ז.וו. און צאהל די העכסטע פרייזען
א. ווייצמאן נארוטאוויטשא 19
(דזיעלנא)
אין מעבעל-געוועלב, (פריוואט-וואוינונג שענקעוויטש 29)
ביי מיר איז שטענדיג דא פערשידענע געניצטע מעבעל אין גוטען צושטאנד צו פערקויפען.
816

GIMNAZJUM ŻEŃSKIE
Józefa Aba w Łodzi
Zielona 10, telefon 22-12.
איינטריטס-עקזאמענס לויט לעקציע-סיסטעם הויבען זיך אן דעם 21 מאי ד. י. ביטעס נעהמט אן דער סעקרעטאריאט פון גימנאזיום אין די לעהר-שעה'ן.
191 Dyrektor J. AB.

ווארנונג!
אזוי ווי עס האבען זיך בעוויזען אין שטאט פערשידענע נאכגעמאכטע פעלד-בעטען, מאך איך בעקאנט דאס ג' פובליקום, אז די עכט-פאטענטירטע **בעטען** עכט-פאטענטירטע זענען פערזעהען נור מיט דער שוץ-מארקע

PALMA-PATENT
פאר וועלכע מיר זענען פעראנטווארטליך ביז 3 יאהר.
— צו בעקומען אין אלע געשעפטען. —
אויסערדעם, בעזיצען מיר שטענדיג אויף לאגער אין א גרויסען אויסוואהל ניקעל-בעטען, אמעריקאנקעס, ניקעל-קינדער-בעטען, קינדער-וועגעלעך, טיש-בעטען, קינדער-בענקעלעך, מעטער-מאס. אויף רעדלעך.
מאטראצען געבעטע, שאטקאווע און קאנאדיסקע. קאזעטקעס און טאפטשאנעס.
בעמ.: בעטלעך מיט וועגעלעך ווייס אדער ברוין 17 זל.. פאלאווע בעטלעך 14 זל.
רעעלע בעהאנדלונג. :: פאבריקס-פרייזען. :: זעמטליכע רעפעראטורן.
הורט! לאדז, פאלנאצנא 24, טעל. 31-85. דעטייל!

פרייז 2 זל. שנעל און רעעל! פרייז 2 זל.
רעכטס-קאנסולענטען-ביורא
„PORADA"-„פארדא"
10 פיעטריקאווער 10
אונטער לייטונג פון א לאנג-יעהריגען און רוטינירטען געריכטס-בעאמטער שרייבט אלערליי ביטען און אפעלאציעס, קלאוזולעס און זאבעזפיעטשעניעס, אינפארמירט און שרייבט אין אלערליי מיליטער-ענינים, אויך איבערזעצונגען אין פרעמדע שפראכען.
258

אויף גינסטיגע בעדינגונגען! מעטאל-בעטען, שפאציר-וועגעלעך, מאטראצען געבעטע, דרוטענע ווי אויך צו האלץ' בעטען „Patent" לויט מאס - וואש-טישען און וויזיטאטשקעס אטביליגסטע'
אין פאבריקס-לאגער
“DOBROPOL” Łódź
Piotrkowska73wpodworzu

בעטפעדערן ריינינגונג-אנשטאלט
E. FLESCH, Południowa 30
נעמט אן צו רייניגען פוך און פעדערען אויף די נייעסטע מאשינען.
791

לעטשניצע פון דאקטוירים ספעציאליסטען
בזשעזשינער 11, טעל. 37-63
אפען פון 9 פריה ביז 7 אוועגד.

ד"ר האלינסקי	נאז, האלז, אויערן קר.	4—3
ד"ר קערשנער	קינדער קראנקהייטען	12-9½ 5-4
ד"ר שיפמאן	אינערליכע קראנקה.	1—11
ד"ר לוביטש	הויט- און געשלעכט-קר.	1—12
ד"ר שמירגעלד	נערווען און גייסטיגע קר.	2—12½
ד"ר גאלדבלאט	אויגען-קראנקהייטען	1—12
ד"ר עליאסבערג	כירורגישע-קראנקה.	3—1
ד"ר בערנסאן	פרויען און געבורטס-הילף	4—3

פסיכא-טעראפיע, שפראך-שטערונגען ווי שטאמלען א. א. ווי פאקען-שטעלען, קינסטליכע בערג-זון-בעשטראהלונג איינשפריצונגען, מאסאזשען, עלעקטריזאציע, אפעראציעס. אויף פערלאנג—היזיטען אין שטאט.—אין לאבאראטאריום ווערען אנגענומען אלע ארט אנאליזען, ווי אויך פלעגמא און בלוט.
אימפונגען געגען שקארלאטין.
ווי אויך א דענטיסטישער קאבינעט.

ד"ר זילבערשטיין	צאהן-ארצט	10—2 נמ.
ד"ר לאזשינסקי סמאראפאלסקא	צאהן-ארצט	7—3

קינסטליכע ציינער, קאראנען, מאסטען א. א. וו.
די לעטשניצע איז אויך טעטיג זונטאג.

Dr. med.
L. Pikielny
אוראלאג
ספעציאל-ארצט פאר נירען, בלאזען- און הארן-קראנקהייטען
Nawrot 8,
telefon 19-90.
עמפפאנגט פון 4—7 אין אוונט!

Dr. HELLER
ספעציאליסט פאר הויט און וענערישע קראנקהייטען.
2 נאווראט 2
נעמט אן ביז 10 פריה. 1 — 2 און פון 4 — 8 אח. פאר פרויען ספעציעל פון 4 — 5 נאכמיטאג. פאר אונבעמיטעלטע "לעטשניצע-פרייזען.

לעטשניצע פון דאקטוירים ספעציאליסטען
און ערצטליך-דענטיסטישער קאבינעט
זגיערסקא 17 טעל. 16-33.

ד"ר ראקאווסקי	נאז האלז, אויערן קר.	10—11 2—3 6—7
ד"ר רוזשאנער	הויט און געשלעכטס קר.	10—11 1—2
ד"ר גאלדשטיין-פאלאק	אויגען-קראנקהייטען	1—2 7—8
ד"ר יוסטמאן	נערווען קראנקהייטען	12—2 חוץ זונ.
ד"ר ראזענצווייג	קינדער-קראנקהייטען	10—12 4—5
ד"ר פאפיערני	פרויען און געבורטס-הילף	11½-1 5—6
ד"ר קאנטאר	כירורגישע-קראנקהייט.	4-5 זונ. 1—2
ד"ר חיינבערג	אינ. חערץ לונגען-קר.	11-1, 5½—7
ד"ר סטופעל	רענטגען	10—12 4—6
א. גראדזענסקי	צאהן-ארצט	3—7
נ. ראזעס	צאהן-ארצט	9—2

צאהן-טונגדהעלונג, בעליכטונגען, קארענען, מאסטען א. א. וו. בי דער לעטשניצע איז נעעפענט געווארען
א רענטגען-אינסטיטוט
היילונג פון הויט קראנקהייטען פון קאפ (פארך) מיט רענטגענשטראהלען, פאר בעשטראהלונג און דורכלייכטונגען, קווארץ-לאמפע, דיאטערמיע, עלעקטריזאציע, אלע מעגליכע אנאליזען. א קורס פאר שטאמלער. אימפונגען געגען שארלאך (שקארלאטין) פון 4—5 נאכמ.
די לעטשניצע איז אויך אפען זונטאג.
ווינזיט אין דער שטאט.
ערצטליך-קאסמעטיש. גאבינעט
פרל. מ. מארקוס נעהמט אן פון 5—7 אוועגד

ס'ווערט געזוכט
א יונגערמאן,
וואס בעזיצט די יודישע, פוילישע און דייטשע שפראכען אין ווארט און שריפט. אפערטען אונטער „A. B. C." אין דער אדמיניסטר. פון דער צייטונג.
288

HEMOROIDY
STAN ZAPALNY · KRWAWIENIE
SWĘDZENIE

USUWA
HEMORIN-KLAWE

Dr. med.
E·Szereszewska
Cegielniana 66, tel. 65-45
קינדער-קראנקהייטען.
נעמט אן פון 8—9 פריה און פון 3—4 נאכמ.
888

LEKARZ-DENTYSTA צאהן-ארצט
St. GELBERG
זאכאדניא 15, טעל. 31-08
היילט גאנץ פערנאכלעסיגטע צייהן- און מונד-קראנקה. צאהן-ציהונג אהן שמערצען, היילט מיט ליכט-בעשטראהלונג, ספעציעלער לאבאראטאריום פון קינסטליכע צייהן נעהמט אן פון 9—7 אוועגד. צו ביליגע פרייזען.

Dr. med. A. MAZUR
אויערן, נאז- און האלז-קראנקהייטען, שטימע- און שפראך-פעהלערן (שטאמלען א.ז.וו.)
האט זיך איבערצויגען פון נארוטאוויטש 44
אויף וושכאדניא 65, טעל. 66-01
(איינגאנג אויך דורך פעטריקאווער 46).
נעהמט אן פון 11.30 ביז 12.30 און פון 3—5 נאכמ.

נייער פאָלקסבלאַט

דאָס לאָדזשער לעבען

נייער פאָלקסבלאַט

18 פרייטאָג — כה אייר תרפ"ח

מאַי
זון־אויפגאַנג 3.44
זון־אונטערגאַנג 7.26
ליכט־צינדען – 8.13

פאָבאָר פון יאָהרגאַנג 1907.

(מ) היינט, דעם 18 מאַי קומט פאָר אין לאָדז דער פאָבאָר פון די יונגעלייט, וועלכע זענען געבוירען אין יאָהר 1907 און די יאָהרגענג 1883 ביז 1904, וועלכע זענען נאָך ביז איצט נישט געשטאַנען פאַר קיין פאָבאָר־קאָמיסיע; די מיט „אָדראָטשעניעס" פון 1905 און 1906, ווי אויך די פריי־וויליגע פון די יאָהרגענג 1908, 1909 און 1910.

ס'דאַרפען זיך פאַר דער קאָמיסיע נומער 1 (פאָמאָר־סקא 18) שטעלען די יונגעלייט פון 1907, וועלכע וואוינען אין 3־טען קאָמיסאַריאַט און וועמענס פאַ־מיליען־נעמען ס'הויבען זיך אָן מיט די אותיות M פון My N O.

מאָרגען שבת – P ביז Pra.

אין דער פאָבאָר־קאָמיסיע נומער 2, (אָגראָדאָווא 34) דאַרף זיך היינט שטעלען די געבוירענע אין 1907, וועלכע וואוינען אין 4־טען קאָמיסאַריאַט אויף די אותיות: – – S פון Sow T.

שבת – U, W, Z, Ż.

צו דער פאָבאָר־קאָמיסיע נומער 3 (זאַקאָנטנא 82) דאַרפען זיך היינט שטעלען דער יאָהרגאַנג 1906 מיט „אָדראָטשעניעס" לויט'ן אַרטיקעל 35b, וועלכע וואוינען אין 11־טען קאָמיסאַריאַט אויף די אותיות N, O, P, R, S, T, U, W, Z, Ż.

מאָרגען שבת – יאָהרגאַנג 1905 פון 2, 5 און 11־טען פאָליציי־קאָמיסאַריאַט אויף אַלע בוכשטאַבען.

די אויבענדערמאָהנטע דאַרפען זיך שטעלען פינקטליך 8 אַ זייגער מיט פערזענליכע דאָקומענטען.

לאָדזער קרייז.

(ב) פון לאָדזער פאָוויאַט דאַרפען זיך היינט שטעלען אויף פיעטריקאָווער 187 די געבוירענע אין 1907 פון רודאַ־פאַביאַניץ.

אויף די חורבות פון אל־טעז

ענטשטעהט דאָס נייע קינסטלערישע טעאַטער

(איינדריקען פון אַ בעזוך אין „אררט")

אין לאָדז וווילט איצט דער באַקאַנטער דייטשער דראַמאַטישער שוישפּילער אַלעקסאַנדער מאַרטען. מאַר־טען איז אַ לאָדזער און האָט אין דער ווירקליכקייט מאַרעק טענענבוים. ער האָט אָנגעהויבען זיין אַרטיסטישע קאַריערע אין די לאָדזער אַמאַטאָרישע דראַמאַטישע קרייזען, געשפּילט אונטער דער רעזשי פון י. מ. מאַשקאָ־וויטש און ראָמאַן לעווי א. א. דערנאָך האָט טענענבוים געלערנט אין דער דראַמאַטישע שול אין וואַרשא און געענדיגט זיין שטודיום אין דער שולע פון לאָדזער דייטשען טעאַטער אונטער דער אָנפיהרונג פון וואַלטער וואַסערמאַן. אַ לאַנגע צייט דערנאָך האָט טענענבוים גע־שפּילט אין לאָדזער „טאַליאַ"־טעאַטער און דערנאָך איז ער אַוועק קיין בערלין, וואו ער האָט געצויגען אויף זיך די אויפמערקזאַמקייט פון דער דייטשער אַרטיסטישער וועלט. ער האָט געשפּילט אין ריינהאַרדט טעאַטער און איז ביז איצט טעטיג אַלס רייפער טאַלענט אויף די דייטשע ביהנעס. טענענבוים איז איצט געקומען קיין לאָדז צו זיין פאַמיליע און בעזוכענדיג עטליכע מאָל דעם „אררט" טיילט זיך דער באַקאַנטער שוישפּילער מיט די לעזער פון „נייעם פאָלקסבלאַט" מיט זיינע איינדרוקען פון דאָזיגען טעאַטער.

———

„אַררט" — אַנ'אינטערעסאַנטער שילד, אָבער נאָך אינטערעסאַנטער איז זיין בעזיצער. אַ גרופּע פאַנאַטיקער פון עכטען טעאַטער בלוט גיט יעדען אָווענד איבער דעם לאָדזער טעאַטער־עולם קליינ־קונסט. צי אויס בעשיידענהייט, אָדער אויס קינסט־לערישער נויטווענדיגקייט, עס איז נישט קיין נפקא מינה דער עולם איז דערוויל מיט דעם צופרידען, און נאָך מעהר, גלויבט, אַז פון דעם טעאַטערל אויף זאַכאָדניאַ־גאַס וועט אויפשטעהן דאָס נייע יודישע טעאַטער אין פּוילען.

און מען מוז עס זיי מיט רעכט גלויבען, ווייל ווער עס האָט מיטגעלעבט אין בערלין די בעגייס־טערטע אויפנאַהמע פון „יודישען אַקאַדעמישען טע־אַטער אין מאָסקווע", אָדער מיט אַ פּאָר יאָהר צו־ריק — די פייערליכע אויפנאַהמע פון „הבימה", דער ווייס, וואָס מ'קאָן נאָך דערוואַרטען פון בראָ־דערזאָנ'ס קליינעם טעאַטערל.

דער ריכטער משה בראָדערזאָן זאָגט זיך דער־ווייל אָפּ פון אַ בעשטימטען קינסטלערישען סטיל, זיין פּראָגראַם איז פילפאַרביג, בונט, פּורים־שפּיל און טאַיראָוו, איבער סטאַניסלאַווסקי'ס נאַטוראַ־ליזם צום עקספּרעסיאָניזם, און נייער זאַכליכקייט. בראָדערזאָנס מיטאַרבייטער מוזן דורכמאַכן אַלע קינסטלערישע קינדער־קראַנקהייטן, כדי דעם סוף אָנצוגעהמען אַנ'אייגענעם קינסטלערישען פּרצוף. אַזוי ענטשטעהט יעדעס גרויסע קונסט־טעאַטער.

אויף די חורבות פון מייניגען איז ענטשטאַנען בראַהמס נאַטוראַליסטישע דייטשע טעאַטער. אָהן בראַהמס'ן וואָלט נישט געווען קיין מאַקס ריינ־האַרדט און אָהן סטאַניסלאַווסקין וואָלט נישט געווען וואַכטאַנגאָוו און מעיערכאָלד.

איך וואָלט איצט נישט געוואָלט שרייבען וועגען דעם לעצטען פּראָגראַם פון „אַררט", וועלכעס האָט שוין ראָ געפינען זיין אַנערקענונג. איך וויל בלויז איבערגעבען, ווי אַזוי דער עולם אויף דער גאַס און אין טעאַטער נעהמט אויף די פאָרשטע־לונגען.

איך האָב קיין שום אַהנונג נישט געהאַט וועגען דער עקזיסטענץ פון „אַררט" (פאָריגע וואָך בין איך געקומען פון בערלין) און פיל געהערט דער־צעהלען וועגען דעם קינסטלערישען טעאַטער, אַפילו פון אַזעלכע מענשען, וועלכע האָבען נישט קיין גוטע מיינונג איבערן יודישען טעאַטער. איך בין אַוועק אין „אַררט" אויף דעם אַפּיש אונבעקאַנטע נעמען נו, מ'דאַרף אָפּוואַרטען טראַכט איך סקעפּ־טיש. דער פאָרהאַנג געהט אויף, 4 כלי־זמרים זינ־גען, טאַנצען און זייער שפּילען איז אַזוי פּלאַסטיש און נשמה־פערכאַפּענד, אַז מען מוז זיי מוחל זיין אַנדערע פעהלערן. אַזאַ ווירקונג איז אין דער טעאַ־טער־קונסט די לעצטע, ווער עס קאָן זי דערגרייכען איז גאָוניאַל.

צווישען משה בראָדערזאָנס אַרטיסטען זענען אָהן צווייפעל פערהאַן גאָוניאַלע, און עס איז מיין פעסטע איבערצייגונג, אַז פון דעם קליינעם קונסט־טעאַטער איז צו ערוואַרטען נאָך גרויסע קינסטלע־רישע טהאַטען. די וואַרימע בעציהונג, וועלכע די יודישע געזעלשאַפט האָט ביז איצט אַרויסגעוויזען דעם טעאַטער העלפט פיל צו, אַז „אַררט" זאָל אויסוואַקסען צו דעם וואָס עס בעדאַרף צו זיין.

אַלעקסאַנדער מאַרטען.

פון יודישען טעאַטער.

גאַסטראָלען פון בעטטי קעניג.

בעטטי קעניג איז נישט פון די שפּרינגענדיגע סובּרעטינס, וואָס שפּרינגען אָהן אַ פּאַרוואָס, ביי בעטטי קעניג איז יעדע בעוועגונג אויסגערעכענט. איהר טאַנצען איז געטאַנצט. איהר זינגען אַ קופּ־לעט איז מייסטערהאַפט. איהר האַלטונג איז גראַ־ציעז און צוציהענד. בעטטי קעניג צייכענט זיך בעזונדערס אויס אין מענער־ראָלען. דאָס האָט מען געזעהען אין די פּאָר פאָרשטעלונגען ווי: חצקעלע כל־בוניק, סיבירער חתונה און מאָלי דאָלי. איהר רעפּערטואַר איז אַ לייכטער וואָס יעדער זעהט עס גערן און דערפאַר זענען די פאָרשטעלונגען גוט בעזוכט. איהר פיינער געשמאַק העלפט איהר צו צו איהר פּוראָר. בעטטי קעניג איז איינע פון די פעה־היגסטע אַרטיסטקעס אויף דער יודישער ביהנע.

שבת נאָכמיטאָג ווערט געשפּילט „מאָלי־דאָלי" אין אָווענט „די סיבירער חתונה".

מהנות יונגע טאַלאַנטען

וואַרטען אויף דער ערעפנונג פון

ישיבת חכמי לובלין

די איינשרייבונגען פון קינדער אין די יודישע פאָלקסשולען

לויט דער פאַראָרדנונג פון דער שול־מאַכט דאַרפען אַלע עלטערען, וואָס ווילען נישט, אַז זייערע קינדער זאָלען זיך לערנען אין די פּוילישע „פּאָווסעכנע" שולען, איינשרייבען זייערע קינדער אין עהנליכע בעטרעפענדע שולען אָמשפּעטסטענס ביז'ן 31 מאַי. אין געגענפאַל וועלען די קינדער אויטאָמאַטיש איינגעשריבען ווערען אין די „פּאָוו־סעכנע" שולען.

די יודישע שול־אָרגאַניזאַציע איז אין צוזאַ־מענהאַנג דערמיט שוין צוגעטרעטען צו די איינ־שרייבונגען פון די קינדער. די איינשרייבונגען קומען פאָר אין דער 7 קל. שול אויפ'ן נאָמען פון מעדעם, ציגעל גאַס 17, אין דער 7 קל. שול אויפ'ן נאָמען פון י. ל. פּרץ, פּלאַץ קאָשטשעלני 4 און אין דער שול זגערזשער 42.

תלמוד־תורה מיט הצלות נפשות צוזאַמען איז ישיבת חכמי לובלין

בעקאַנטמאַכונג.

דערמיט האָבען מיר דעם כבוד מיטצוטיילען דער געעהרטער קונדשאַפט, אַז פונ'ם 1־טען מאַי ד. י. האָבען מיר אָנפערטרויט דעם אויסשליסלי־כען פערקויף פון אונזערע אויסאַרבייטונגען אויף דער לאָדזער וואָיעוואודזטווע — דער לאָדזער פירמע

Herman L. Grünspan

w ŁODZI, ul. Pomorska 18.

מיט אַלע בעשטעלונגען בעטען מיר העפל. זיך צו ווענדען צו דער אויבענדערמאָהנטער רעפּרעזענטאַנץ

POLSKIE HUTY SZKŁA
Sp. Akc. KROSNO (Młp)

דערמיט מאַכען איך בעקאַנט דער געעהרטער קונדשאַפט, אַז איך האָב איבערגענומען אויף דער לאָדזער וואָיעוואודזטווע דעם אויסשליסליכען פערקויף פון די פאַבריקס־אויסאַרבייטונגען פון דער פירמע

Polskie Huty Szkła Sp. Akc. KROSNO

מיין לאַגער וועט שטענדיג זיין פערזעהען מיט אַ פולען אַסאָרטימענט פון די פאַבריקס־אויסאַרבייטונגען און וועל זיך בעמיהען צו בעדינען די געעהרטע קונדשאַפט צו איהר פולשטענדיגער צופרידענהייט

מיט אַכטונג

HERMAN L. GRÜNSPAN
Łódź, Pomorska 18, tel. 31-18. 236

פון יעדען מנדב פאַר „ישיבת חכמי לובלין"

וועט זיין עפּעגטליך געמאָלדען – זעה לאָדזער יוד דיין נאָמען זאָל נישט פעהלען!

פערד־קאָנטראָלעס.

היינט, פרייטאָג דעם 18. מאַי 8 אַ זייגער אינדערפריה אויפ'ן פּלאַץ רוג נאַרוטאָוויטש און טראַמוואַיאָוואַ־גאַס דאַרפען ברענגען צו פיהרען די פערד, די פערד־בעזיצער, וועלכע וואוינען אין זיבעטען פאָליציי־קאָמיסאַריאַט און וואָס זייערע פאַ־מיליען־נעמען הויבען זיך אָן אויף די אותיות פון R, S, T, U, W, Z.

מאָרגען, שבת דעם 19־טען מאַי פון 8. פאָליציי־קאָמיסאַריאַט מיט די פאַמיליען־נעמען A, B, C, D, E, F, Ga.

———:o:———

דער האַרטער שטיין־פּלאַסטער פאָדערט ביי יע־דען שריט אַ גרויסע אָנשטרענגונג. דער, וועלכער מוז ביי אַ קראַנקהייט געהען, דערפיהלט שוין נאָך עטליכע שריט אַ פערגרעסערטען שמערץ.

ליידענדע אויף גאַל־שטיינער, נירען, פיס און נערווען דאַרפען זיך שיצען געגען ברוטאַלע ערשיטערונגען ביים געהען, דער איינפאַכסטער און בילליגער מיטעל זענען גומי־אָבצאַצען „בערסאָן".

„בערסאָן" איז נישט קיין לוקסוס, איז אפילו בילליגער, דויער־האַפטער ווי לעדער.

ווער ס'טראָגט „בער־סאָן" אויף די שיך, וועט זיך קיין מאָל נישט אָב־זאָגען פון דעם תענוג פון עלאַסטישען שריט.

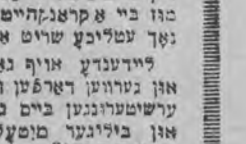

מאַסאַזש־ און היילגימנאַסטיק־שולע און קאַבינעט
פון דר. מעד.
ב. שמירגעלד
צעגעלניאַנאַ 6, טעל. 51-89
[illegible]

Dr. med. H. GUTSZTADT
ספּעציאַל־אַרצט פאַר אַקושער־ און פרויען־קראַנקהייטען.
צעגעלניאַנאַ 23 Zachodnia 62
[illegible]

Dr med. J. BETTE
ספּעציאַל־אַרצט פאַר אינערליכע און קינדער־קראַנקהייטען
פּיעטריקאָווער 6, טעל. 44-93
נעהמט אָן פון 8–11 און פון 4–6.

צום פריהלינג־סעזאָן

עמפּפעהלט די נייעסטע
פּערפומען, פּודערן,
קרעמען, קעלנישע און
טואַלעט־זייפען, בלומען־וואַסערן
אין־ און אויסלענדישע
צו קאָנקורענץ־פּרייזען

PERFUMERJA
J. DRUKIER
11 Zawadzka 11
פאַר ענגראָסיסטען – ראַבאַט.

GIMNAZJUM ŻEŃSKIE
z pełnemi prawami gimnazjów państwowych (kateg. A.)
MARJI HOCHSTEINOWEJ
Wólczańska 23, tel. 14-27.
נייע שילערינס ווערען איינגעשריבען טעגליך פון 9 ביז 2 מיטאָג און פון 5 ביז 7 אין אָווענד.
234

די גרויסע שׂרפה אויף זגערזשער 76.

אָפּגעברענט אַ טאַרטאַק — די אַרומיגע בעדראָהטע געבײַדע צום גליק אָפּגעראַטעוועט.

מיטוואָך אַרום 3 בײַנאַכט איז פון אַן׳אומבאַוואוסטע סיבה אויסגעבראָכן אַ דראָהענדע שׂרפה אויף זגערזשער 72 אין טאַרטאַק פון האַסבאַך.

צוליב דעם לייכט־ברענענדען מאַטעריאַל האָט זיך דאָס פייער אַזוי צופלאַקערט, אַז די פלאַמען זענען געזעהן געוואָרען אויף אַ געוואַלדיגען מהלך. דער טאַרטאַק אויף זגערזשער 72 געפינט זיך אינמיטען פון אַ גאַנצע רינג קליינע באַלוטער וואוינהײַזלעך, וועלכע שטעהן אויף זגערזשער גאַס און פון דער צווייטער זייט גרעניצט דער טאַרטאַק מיט פייפערס גאַס, וועלכע איז אינגאַנצען געבויט מיט קליינע הילצערנע הײַזלעך, ווען ס׳איז געגעבען געוואָרען דער ערשטער אַלאַרם וועגען דער שׂרפה און די איינוואוינער פון די אַרומיגע הײַזלעך האָבען זיך אויפגעכאַפּט פון שלאָף, איז געוואָרען אַ גרויסע מהומה, ווייל די פלאַמען האָט ווירקליך בעדראָהט אַרומצוכאַפּען די אַרומיגע וואוין־הײַזלעך, די געשרייען און געוויינען פון די פרויען און קינדער זענען געווען אין לשער, מ׳האָט אָנגעהויבען צו פּאַקען דאָס אָרימע ביסעל ווירטשאַפט און ווי איינער האָט נאָר געהאַט אַ בעקאַנטען האָט ער עס אַוועקגעטראָגען, פאַר׳ן אָרט פון דער שׂרפה האָט זיך דערווייל צונויפגעזאַמעלט אַ גאַר גרויסער עולם, צווישען וועלכע ס׳האָבען אויך נישט געפעהלט קיין טונקעלע פּערשוינען, וועלכע האָבען בײַ דער ראַזינער שׂרפה געוואָלט כאַפּען אַ לייכט פּערדינסטעל.

בינו לבינו זענען אַלאַרמירט געוואָרען עטליכע אָפּטיילונגען פון די פייערלעשער, וועלכע זענען גלייך מיט אַלע מכשירים אָנגעקומען אויפ׳ן אָרט פון דער שׂרפה, צוליב דעם גרויסען ענגשאַפט וואָס האָט געהערשט אויפ׳ן הויף פון ברענענדען טאַרטאַק און צוליב דעם שלעכטען צופאָהר פון די אַרומיגע הײַזלעך, איז די רעטונגס־אַקציע געווען זעהר בעשווערט און נאָר אַ דאַנק דער העלדישער אָנשטרענגונג מצד די פייער־לעשער האָט זיך אײַנגעגעבען צו פערהיטען די אַרומיגע הייזלעך, וועלכע האָבען זיך שוין אָנגעהויבען צו סמאַליען. ערשט אַרום האַלב 5 איז דאָס פייער געוואָרען שוואַכער און ס׳איז שוין מעהר נישט געווען קיין געפאַהר, אַז ס׳זאָל זיך פערשפּרייטען אויף אַנדערע בנינים, נאַטירליך האָט שוין נישט געקענט זיין קיין רייד וועגען אָפּראַטעווען דעם טאַרטאַק, וועלכער איז אינגאַנצען פערברענט געוואָרען, אויפ׳ן אָרט פון דער שׂרפה איז גלייך אויך אָנגעקומען אַ גרויסע אָפּטיילונג פּאָליציי פון 3־טען קאָמיסאַריאַט מיט׳ן קאָמיסאַר בראש, וועלכע האָט אָפּגעהיטען פון רויבערייען און געהאָלפען די פייער־לעשער אין דער אַרבייט, 5 אַ זייגער איז דאָס פייער שוין געווען איינגעלאָשען, אויפ׳ן אָרט פון די טליענדע חורבות איז געבליבען דיזשורירען איין פייער־לעשער־אָפּטיילונג און די איינוואוינער האָבען זיך בערוהיגט.

די סבה פון דער שׂרפה איז נאָך נישט פעסטגעשטעלט געוואָרען, דער שאָדען איז בעדייטענד.

די שויבען פון די פענסטער אין די הייזער זגערזשער 74 און 76 זענען פון גרויס היץ געפּלאַצט און די ווענטיס זענען פערברענט געוואָרען, פון די שטוב־חפצים אין די עצם הייזער זענען אָבער נישט געווען קיין שאָדען. בײַ דער גרויסע סומאַטאָכע איז אויך לייכט פערוואונדעט געוואָרען דאָס קינד פון איינוואוינער אויף זגערזשער 76 כאַעקאָוויטש.

יודישע פאַבריקאַנטען דאַרפען עפענען זייערע פאַבריקען פאַר יודישע אַרבייטער!

דאָס וועט זיין די בעסטע הילף פאַר דער אַקציע איבערצופיהרען האַנד־וועבער אויף מעכאַנישע אַרבייט.

(א) נעכטען פאַרמיטאָג איז אין קולטור־אַמט פאָרגעקומען אַ פערזאַמלונג פון קראַפּט־וועבער, אויף וועלכער ס׳איז בעהאַנדעלט געוואָרען די פראַגע וועגען איבערפיהרען יודישע האַנד־וועבער אויף מעכאַנישע אַרבייט.

אין דער פערזאַמלונג האָבען זיך בעטייליגט פערטרעטער פון 39 מעכאַנישע פאַבריקען, אין וועלכע עס אַרבייטען 3275 אַרבייטער. אויף דער אַלגעמיינער צאָהל זענען בעשעפטיגט יודען: קראַפּט וועבער 225, שטאָפּערינס 279, שערער און איבערשטעקערינס 128, צוזאַמען — 632 יודישע אַרבייטער.

דער סעקרעטאַר פון טעקסטיל־פעראיין, ראַדוואַר מאַרגענטאַל גיט אָפּ אַ בעריכט וועגען דעם גאַנג פון דער אַקציע: 13 האַנד־וועבער האָבען זיך שוין אויסגעלערנט אַרבייטען אויף מעכאַנישע שטול, 7 לערנען זיך. די אויסגעלערנטע אַרבייטען שוין אין פאַבריקען.

ווייטער פראָטעסטירט דער רעדנער געגען דעם, וואָס די קהלה האָט אָפּגעוואָרפען דעם מעמאָריאַל פון טעקסטיל־פעראיין און דערמיט פערשווערט דאָס ווייטערדיגע פיהרען די אַקציע אויסצולערנען האַנד־וועבער מעכאַנישע אַרבייט. מיט דעם אָפּוואַרפען דעם מעמאָריאַל האָט די קהלה־מעהרהייט בעוויזען, אַז איהר זענען פרעמד די ליידען און נויט פון די באַלוטער וועבער.

ראַדוואַר מאַרגענטאַל זאָגט זיך אויך אַרויס געגען דעם, אַז דער רעטונגס־קאָמיטעט זאָל איבערנעהמען דאָס פיהרען די אַקציע. דער אָרגאַניזירטער טעקסטיל־אַרבייטער וויל נישט קיין פילאַנטראָפּיע די פאַבריקאַנטען ווילען מיט אַ כוונה זיך בעטייליגען אין דער אַקציע פון איבערפיהרען האַנד־וועבער אויף קראַפּט, כדי שפּעטער צו קאָנען אויסנוצען די אויסגעלערנטע אַרבייטער, אויף פערערגערען די אַרבייטס־בעדינגונגען און לוין־דריקעריי, אויב די פילאַנטראָפּען מיינען אויפריכטיג צו העלפען דעם האַנד־וועבער אַריינקומען אין מעכאַנישע פאַבריקען דאַרפען זיי זיך בעמיהען, אַז די יודישע פאַבריקאַנטען זאָלען עפענען די טויערען פון זייערע פאַבריקען פאַר יודישע אַרבייטער. דאָס איבעריגע וועט שוין צוגרייטען דער טעקסטיל־פעראיין.

די איבעריגע רעדנער, וואָס האָבען אָנטיילגענומען אין דער דיסקוסיע האָבען זיך אויך שאַרף אַרויסגעזאָגט געגען דער האַנדלונג פון קהלה־מעהרהייט און רעטונגס־קאָמיטעט.

דערנאָך איז אָנגענומען געוואָרען אַ רעזאָלוציע אין וועלכער עס זאָגט זיך: אַז נאָר דער טעקסטיל־פעראיין, צו וועלכען עס געהערען אויך די האַנד־וועבער איז בכוח צו פיהרען מיט דערפאָלג די אַקציע פון איבערפיהרען יודישע האַנד־וועבער אויף קראַפּט־אַרבייט.

די פערזאַמלונג פראָטעסטירט שאַרף געגען די קהלה־מעהרהייט, וואָס האָט אָפּגעוואָרפען די ווענדונג פון טעקסטיל־פעראיין צו שטיצען די אַקציע.

צום סוף פערפליכטען זיך די פערזאַמעלטע מיט אַלע מעגליכע מיטלען אונטערצושטיצען די אַקציע פון איבערפיהרען יודישע האַנד־וועבער אין מעכאַנישע פאַבריקען.

אַז עס ווערט שלום־בית

זעהט מען אַפילו, אויף אַ בלינדען אויג אויך.

אויף קילינסקא 166 האָט געוואוינט אַן׳אַלטער סוחר מ. מיט אַ זוהן און טאָכטער.

ווען ער איז געשטאָרבען, האָט דער זוהן, אלי, וואָס איז געבליבען אַ יורש און אַפּטרופּוס פון דער שוועסטער זי חתונה געמאַכט מיט אַ געוויסען שלום פ.

אלי מ. האָט זיך דאַן אַרויסגעצויגען פון דער וואוינונג און זי איבערגעלאָזט פאַר׳ן יונגען פּאָרפאָלק, הגם ער האָט ווייטער געצאָהלט דירה־געלד.

מאַכט זיך אַ מעשה, אַז דער יונגערמאַן הויבט אָן חושד צו זיין זיין יונגע פרוי, אַז זי איז עפּעס צופיל „פריינדליך" מיט׳ן שכן פון זעלבען הויף, אַ געוויסען ס. און האָט אָנגעהויבען די פרוי צו פּייניגען נישט געבען איהר אויף דער הוצאה אאז״וו.

מיטאַמאָל איז ער אויף אַ צייט גאָר פערשוואונדען.

דאָס האָבען אויסגענוצט די היימישע, איהם אויסגעמאָלדען פון הויז, און שפּעטער שוין גאָר נישט אַריינגעלאָזט צוריק אין שטוב.

ער האָט עטליכע מאָל אינטערווענירט, ס׳האָט זיך אַפילו אַריינגעמישט די פּאָליציי, אָבער אָהן ערפאָלג.

איינמאָל, ווען פ. איז געקומען צו זיין פרוי, און האָט דאָרט געטראָפען דעם שכן ס., האָט ער פערפיהרט אַ קריגעריי, וואָס איז אַריבער אין אַ געשלעג.

דערווייל איז אָנגעקומען דער שוואָגער אלי מ. די קריגעריי האָט זיך נאָך פערשטאַרקט און פ. האָט דערלאַנגט אַ קלאַפּ מ. און אויסגעשלאָגען איהם אַן׳אויג.

די מעשה האָט אָפּגעדויערט 4 חדשים, מ. האָט זיך געהיילט בײַ ספּעציאַליסטען צוו. אַנד., בײַ ד״ר פינעס אין ביאַליסטאָק די קוראַציע האָט איהם אָפּגעקאָסט איבער 2000 זל.

דערווייל האָט די פּראָקוראַטור צוגעצויגען פ. צו פעראַנטוואָרטליכקייט פאַר מאַכען אַ שווערע געפערליכע בעשעדיגונג און מ. האָט דערלאַנגט אויף פ. אַ ציוויל־אָנקלאַגע.

די טעג איז דער פּראָצעס פאָרגעקומען.

ביני לביני האָט זיך פ. איבערגעבעטען מיט דער פרוי און זיי זאָלען ווידער לעבען צוזאַמען, מ. האָט רעזיגנירט פון דער ציוויל־קלאַגע און האָט דערקלערט אויפ׳ן פּראָצעס, אַז ער זעהט אויפ׳ן אויג, הגם דער געריכטס־עקספּערט האָט ערקלערט, אַז ער איז בלינד.

דאָס געריכט האָט פ. פערמשפּט אויף 6 חדשים טורמע, אָפּלעגנדיג דאָס אויספיהרען דעם אורטייל אויף 3 יאָהר.

זעלבסטמאָרד פון אבן שבעים.

אַן׳68־יאָהריגער יוד נעהמט זיך דאָס לעבען, מחמת געשטערטען שלום בית

(—) נעכטען אַרום האַלב 4 פאַרטאָגס האָט פון דריטען שטאָק אויף פאָרושעטשנאַ 12 אַראָפּגעוואָרפען דער 68־יעהריגער שלמה פּוסטעלניק און איז דער׳הרג׳עט געוואָרען אויפ׳ן אָרט.

מיר דערוויסען זיך וועגען דער שרעקליכער טאַט פאָלגענדע פּרטים:

אויף פאָרושעטשנאַ 12 וואוינט שוין זייט לאַנגע יאָהרען די פאַמיליע פּוסטעלניק, וועלכע בעשטעהט פון דעם מאַן שלמה זיין פרוי און 3 דערוואַקסענע קינדער, פּוסטעלניק (צונאָמען „שמעכעל") האָט געהאַנדעלט מיט אַלטע קליידער־שטיקער, און האָט געהאַט אַ בויד אויפ׳ן שאַכער־מאַרק אויף ווסכאָדניאַ גאַס. שלמה האָט דאַן זיין עלטער נישט געהאַט קיין שלום־בית מיט זיין פרוי און אין דער פאַמיליע זענען פאָרגעקומען אָפט שטאַרקע און הויכע סכסוכים, וועלכע מ׳האָט געהערט אויפ׳ן גאַנצען הויף. לעצטענס האָבען זיך די מחלוקת׳ן נאָך מעהר פערשטאַרקט און שלמה האָט זיך בעקלאָגט פאַר זיינע פריינד, אַז דאָס לעבען איז איהם נישט מעהר ניחא, מיטוואָך איז אויפ׳ן שאַכער־פּלאַץ ווידער פאָרגעקומען אַ קריגעריי צווישען שלמה׳ן און זיין פרוי. די מחלוקה איז באַלד איבערגעגאַנגען אין אַ געשלעג, פון וועלכען שלמה איז אַרויס געניזקט.

מ׳דערצעהלט אויך, אַז שלמה פּוסטעלניק האָט די לעצטע טעג נישט גענעכטיגט אין דער היים, נאָר אין דער בויד. נאָך דער שלעגעריי איז שלמה זעהר אַ רוהיגער אַוועק אַהיים און זיך געלעגט שלאָפען.

4 אַ זייגער פאַרטאָג, ווען אַלע שטוב־מענשען זענען געשלאָפען איז דער אַלטער פּוסטעלניק אויפגעשטאַנען פון בעט, אַרויפגעקראָכען אויפ׳ן פענסטער און זיך אַראָפּגעוואָרפען.

דאָס האָט קיינער נישט בעמערקט.

ערשט אַביסעל שפּעטער האָט איינער פון די שכנים דערזעהן דעם אַלטען פּוסטעלניק ליגענדיג אויפ׳ן הויף אין אַ קאַלוזשע בלוט. ער האָט געמאַכט געוואַלט, און דאָס טראַגישע געשעהן האָט זיך באַלד אויפגעקלערט.

דער דאָקטאָר פון פאַגאָטאָוויע האָט קאָנסטאַטירט דעם טויט פון 68־יעהריגען שלמה פּוסטעלניק.

מיט דער לויה, וועלכע איז נאָך נעכטען פאָרגעקומען האָט זיך פערנומען „חסד של אמת". די פּאָליציי האָט צונויפגעשטעלט אַ פּראָטאָקאָל.

דער שוידערליכער זעלבסטמאָרד פון דעם אַלטען יודען, וועלכען מ׳האָט אין יענעם געגענד גוט געקענט, האָט געמאַכט אַ שרעקליכען איינדרוק אין גאַנץ אַלטשטאָט.

120 רבנים און רביים שליט״א, 50 טויזענד יודען פון גאַנץ פּוילען האָבען אנטייל גענומען אין דער גרונדשטיין־פייערונג פון

ישיבת חכמי לובלין

פון קאָאָפּעראַטיוון לעבען אין אונזער שטאָדט.

ווי מיר ווערען געוואָהר, קומט פאָר מיטוואָך דעם 23. ד. ח. אַן׳אויסעראָרדענטליכע גענעראַל־פערזאַמלונג פון דעם בעקאַנטען קאָאָפּעראַטיוו „לייאון שפּאָר־קאַסע פון דער אַרבייטענדער אינטעליגענץ אין לאָדז", וואָס דאַרף בעשליסען וועגען ענדערען דעם נאָמען פון קאָאָפּעראַטיוו אויף „יודישע פאָלקס־באַנק אין לאָדז", און וועגען אַריבערטראָגען דעם לאָקאַל אין דער פּעריפעריע פון שטאָט אויף וואָרני רינעק אָדער אויפ׳ן גרינעם מאַרק.

דער ראָזינגער שריט, וועלכער ווערט געמאַכט אין פערשטענדיגונג מיט׳ן „פערבאַנד פון יודישע קאָאָפּעראַטיווע געזעלשאַפטען אין פּוילען" האָט אַ גרויסע בעדייטונג פאַר דער ענטוויקלונג פון דעם קאָאָפּעראַטיוון געדאַנק אין אונזער שטאָט, מחמת ס׳וועט זיכער געלונגען אַריינצוציהען דורך דעם אַ גרויסען טייל פון דער יודישער בעפעלקערונג אויף דער פּעריפעריע פון שטאָט אין דער יודישער קאָאָפּעראַטיווער משפּחה אין לאָדז.

מיין ערשטקלאַסיגער
הערן־און דאַמען
פריזיער־
סאַלאָן
6 פּאַמאַרסקאַ 6
איז נאָך אַ גרינדליכען רעמאָנט ווירע רעפענט און איז איינגעאָרדענט לויט די נייעסטע טעכנישע און היגיענישע איינריכטונגען.
איך עמפּפעהל מיך דער געעהרטער קונדשאַפט
מיט אַכטונג פ. געלבאַרד
6 פּאַמאַרסקאַ 6.
998

צוויי נייע באַנקראָטען

איינער — אַליין געבעטען אויף זיך. — רעד צווייטער בייזוויליג באַנקראָטירט.

די האַנדעלס־אָפּטיילונג בײַם קרייז־געריכט האָט בעטראַכט די ווענדונג פון ראַטמאַן גערטנער, איינהאָבער פון ווייןהאַנדלונג אויף זאַמענהאָף 11, אַז מ׳זאָל איהם ערקלערען פאַר באַנקראָט.

די ווענדונג איז צוו. אַנד. מאָטיווירט געוואָרען מיט דעם, וואָס די פירמע האָט געמוזט צאָהלען הויכע שטייערן א. אַז. וו.

דאָס געריכט איז נאָכגעקומען די בקשה, און ערקלערט די פירמע פאַר באַנקראָט פונ׳ם 15־טען פעברואַר 1928.

*

אין האַנדעלס־געריכט איז לויט דער פאָדערונג פון דער פירמע גאָסטאָמסקי, פלוטאַס א. אַנד. ערקלערט געוואָרען פאַר באַנקראָט פּיאָטר פּאַווּלאָוו. און אַזוי ווי זיין האַנדלונג איז אַנערקענט געוואָרען פאַר אַ בייזוויליגע, איז בעשלאָסען געוואָרען איהם צו אַרעסטירען.

ווער קאָן זיך אָפּזאָגען פון אַ נדבה פאַר׳ן גרעסטען מרכז התורה
ישיבת חכמי לובלין

געפונען אַ פּאָרטפּעל

אָבצונעהמען אין טראַמוואַי־רעמיזע.

נעכטען אַרום 11 אַ זייגער אינדערפריה איז אויפ׳ן טראַמוואַי נומער 5 געפונען געוואָרען אַ פּאָרטפּעל. דעם פּאָרטפּעל האָט צוגענומען דער קאָנדוקטער נומער 748, דער וואָס האָט דעם פּאָרטפּעל פערלוירען דאַרף זיך נאָך איהם ווענדען אין דער טראַמוואַי־רעמיזע אויף טראַמוואַיאָווע.

אַ צייטונג פון „לעבעדיגען וואָרט"

ערשיינט שבת אין „פילהאַרמאָניע".

שבת פאַרמיטאָג ערשיינט אין פילהאַרמאָניע אַ צייטונג פון „לעבעדיגען וואָרט", אין דער צייטונג וועלען זיין בעטייליגען די ה״ה ה. ערליך, ב. שעפנער (בית שין) י. ליכטענשטיין, פאָזנאַנסקי, מילמאַן, יאַסני און ווירשאָווסקי.

עס וועט געלעזען ווערען אַ גאַנצע רייה אַרטיקלען און פעליעטאָנען וועגען די לעצטע פּאָליטישע געשעהענישען. אַ בעזונדער אָרט וועט איז דער לעבעדיגער צייטונג אָבגעגעבען ווערען ספּעציעל לאָדזער ענינים, ווי קהלה, שטאָט־פערוואַלטונג א. אַנד.

צום אויפטריט פון חזן קוסעוויצקי אין „פילהאַרמאָניע".

ווי מיר האָבען שוין געמאָלדען אָרדענט איינער „הזמיר" אין די נאָהנסטע טעג אַ גרויסען רעליגיעזען־קאָנצערט אין „פילהאַרמאָניע" מיט׳ן אַנטייל פון איינענעם פערשטאַרקטען כאָר, אונטער דער לייטונג פון דיר. פייווישיס און מיט דער בעטייליגונג פון דעם וועלט־בעריהמטען חזן, איבערקאַנטאָר פון דער וואַרשאַווער טלאָמאַצקער סינאַגאָגע משה קוסעוויצקי.

קוסעוויצקי איז היינט צו טאָג איינער פון די גרעסטע חזנים און זיין הערליכע שטימע פערשאַפט אַ נחת־רוח. דער „הזמיר"־כאָר וועט אויספיהרען די שענסטע קאָמפּאָזיציעס פון זילבערץ לעוואַנדאָווסקי, בירנבוים א. אַ.

שטרייק

אין אַ האָלץ־טאַרטאַק.

(ב) אין דעם האָלץ־טאַרטאַק „סילוועסט" האָבען די אַרבייטער פערלאַנגט אַ הוספה פון 25 פּראָצענט. נאָך אַ צוויי־טאָגיגער קאָנפערענץ בײַם אַרבייטס־אינספּעקטאָר, איז צו קיין הסכם נישט געקומען. די פירמע האָט פאָרגעלעגט אַ הוספה נאָר פון 10 פּראָצענט.

צוליב דעם האָבען די אַרבייטער אָפּגעהאַלטען אַ בעראַטונג און בעשלאָסען צוצוטרעטען צו אַ שטרייק.

דער אָרימסטער יוד
מיט דער קלענסטער נדבה
קען האָבען אַ חלק אין
„ישיבת חכמי לובלין".

פון שול און חדרים - בעזיצער-פעראיין.

לויט דער לעצטער פעראָרדנונג פון דער שול-מאַכט מוזען אַלע שול-קינדער, שפּעטעסטענס ביז דעם 30. יוני איינגעשריבען ווערען אין ערגיץ אין אַ שולע, אָדער חדר. אין געגענפאַל, וועלען די אַלע תלמידים אַריינגעצויגען ווערען בעל-כרחם, אין די „פּאָווסעכנע" שולען. די פערוואַלטונג פון שולען- און חדרים-אינהאַבער-פעראיין האָט זיך געווענדעט צום סענאַטאָר בודזינער, וועלכער האָט צוגעזאָגט זיך צו ווענדען צום שול-קוראַטאָריום, וועגען פערלענגערען דעם טערמין פון איינשרייבען.

לעצטענס האָבען אַלע פריוואַטע שולען און חדרים ערהאַלטען אַ „אָקולניק" פון שול-אינספּעקטאָר וועגען דער בעציהונג פון די אינהאַבער צו זייערע לעהרער-פּערסאָנאַל פון די אַלגעמיינע למודים. און היות, לויט דעם „אָקולניק" ווערען די רעכט פון די חדרים-אינהאבער שטאַרק בעגרעניצט, האָט די פערוואַלטונג פון שול- און חדרים-אינהאַבער-פעראיין בעשלאָסען צו שיקען אַ דעלעגאַציע צום שול-אינספּעקטאָר וועגען דעם ענין. אַזאַ דעלעגאַציע אין די פּערזאָנען: פון פרעזעס ה' י. גאָלדבערג, ה' ליטווין און ה' פּאַסטערנאַק האָט בעזוכט דעם שול-אינספּעקטאָר און איהם איבערגעגעבען אַן אויספיהרליכען מעמאָריאַל. דער אינספּעקטאָר האָט געגעבען אַ גוטע הבטחה.

פערזאמלונג וועגען דער 2. לאנדס-קאָנפערענץ

פון „על-המשמר".

שבת קומט פאָר אין לאָקאַל פון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע, אַ בעריכט-פערזאַמלונג פון דער 2. „על-המשמר" לאַנדס-קאָנפערענץ אין וואַרשאַ, אויף וועלכער ס'וועלען רעפערירען די ה"ה: רומקובסקי, מרגליות און קאַמינער פון וואַרשאַ.

טראַגישער פאָרפאַל.

אויף פּעטריקאָווער 33 איז נעכטען אַריינגעפאַלען אין פילטער דער 17-יעהריגער זיגמונד בלאַשטשיק. פאָגאָטאָוויע האָט איהם אין אַ האָפנונגסלאָזען צושטאַנד אָפּגעפיהרט אין שפּיטאַל.

לײדענדע אויף **אַרטעריזם,**
מאַגען= און קישקע=קאַטאַרען, איפּבּרויזונג פון דער לעבער,
זאָלען נישט פערנאַכלעסיגען און בענוצען
Tabletki Karlsbadzkie MAGISTRA KLAWE
דורך די אַקטיוויטעט זענען די טאַבלעטקעס געוואָרען אין דער טעטיגקייט גאַנץ עהנליך צו אַ פרישׁ נאַטוראַל-וואַסער. — צו בעקומען אין יעדער אַפּטייק און סקלאַד-אַפּטעטשנע.
348

דעפ. יצחק גרינבוים און ד"ר נחום גאָלדמאַן אין לאָדז.

צוליב די לעצטע געשעהענישען אין דער אַל-וועלטליכער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע בעזונדער אין אַמעריקאַ, און צוזאַמענהאַנג מיט די וויכטיגע פּראָבלעמען, וואָס שטעהען יעצט אויף דער טאָג-אָרדנונג פון דעם יודישען לעבען אין פּוילען אָרדענט איין די ראַדיקאַל-ציוניסטישע גרופּע „על-המשמר" אין לאָדז אַ פאָלקס-פערזאַמלונג געווידמעט די איצט אַקטועלע פראַגען. אויף דער פאָלקס-פערזאַמלונג וועלען אַרויסטרעטען: דעפ. יצחק גרינבוים פון וואַרשאַ און ד"ר נחום גאָלדמאַן פון בערלין.

דער מיטינג קומט פאָר מאָנטאָג דעם 21 טען מאי ה. י. אין קינאָ-זאַל אימפּעריאַל (זאַוואַדזקאַ 16).

פון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע.

מאָרגען, שבת 5 אַ זייגער נאָכמ, קומט פאָר אין לאָקאַל פון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע (צעגעלניאַנאַ 4) אַ פאָרלעזונג אין דער העברעאישער שפּראַך וועגען פערשטאָרבענעם העברעאישען שריפטשטעלער מ. ה. בראַנשטעטער ז"ל. רעפערירען וועט ד"ר ירמיהו פרענקעל. איינגאַנג פריי.

*

מאָרגען, 8.30 אַ זייגער אין אָוועגד קומט פאָר אַ פערזאַמלונג אין לאָקאַל פון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע, אינזש. ג. פּראַשקער וועט רעפערירען אויף ה. ט.: „דער ציוניזם אַלס מאַסען-בעוועגונג".

*

די ציוניסטישע פראַקציע אין שטאָט-ראַט האָט אויפ'ן אָרט פון פערשטאָרבענעם ד"ר ל. פּריבולסקי רעסיגנירט אַלס מיטגליד אין דער טעאַטער-קאָמיסיע רעם ד"ר ווילהעלם פאלעק.

העברעאישע פאָרלעזונגען.

שבת האָט ד"ר אַ ראָזענבוים אָנגעהויבען זיין ציקל העברעאישע פאָרלעזונגען איבער דער יודישער געשיכטע. דער ערשטער רעפעראַט האָט צוגעצויגען אַ גרויס פּובליקום, די צווייטע פאָרלעזונג וועט איינגעאָרדענט ווערען קומענדיגע וואָך.

שבת, 5 נאָכמיטאָג קומט אַ העברעאישע פאָרלעזונג פון ד"ר י. פרענקעל וועגען דעם פערשטאָרבענעם העברעאישען שריפטשטעלער ד. מ. בראַנדשטעטער.

שבת אין אָוועגד קומט פאָר אין לאָקאַל פון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע אַ פערזאַמלונג וועגען אַקטועלע ציוניסטישע פראַגען.

דער קולטור און פּראָפּאַגאַנדע-רעסאָרט האָט אויך בעשלאָסען איינצוּאָרדנען קומענדיגע וואָך אַ גרויסע ציוניסטישע פערזאַמלונג אין ראַיאָן פון אַלטשטאָט.

דער פּיעטרקאָווער רב אין דער אַלט-שטעדטישער שוהל.

די אַקציע פון פּיעטרקאָווער רב לטובת דער ישיבה פון לובלין ווערט ווייטער געפיהרט. עס מעלדען זיך מנדבים, וואָס ווילען האָבען אַ חלק אין דעם תורה-הרבצה. דער רב מאַכט אויך פּריוואַט בעזוכען.

מאָרגען שבת וועט דער רב שליט"א זיין דער גאַסט פון דער אַלטשטעטישער שוהל, ר'איז איינגעלאַדען געוואָרען דורך די פאָרשטעהער פון דער ווירישער קהלה-פערוואַלטונג און שוהל-גבאים.

פון דער יוגענד=סעקציע ביי פּא"י.

די טעג איז פאָרגעקומען אַ פערזאַמלונג פון דער יוגענד-סעקציע ביי פּא"י, נאָך די רעדעס פון די ה"ה אַלטמאַן, ליפּסקי, קאַלמאַן און בורע איז

בעשלאָסען געוואָרען צו שאַפען אַ שעורי ערב

אין „ארדט".

די לעצטע טעג „שושנת יעקב".

עס ווערען איצט געגעבען די לעצטע פאָרשטעלונגען פון דעם זעקסטען פריהלינגס-פּראָגראַם, א. נ. „שושנת יעקב". אין סאַמע ברען פון דער עפאָלג וועט דער ראַזיגער גלענצענדער פּראָגראַם פון פּראָגראַם געגומען ווערען פון אַפּיש, ווייל די שוין וואַרט נישט אַזוי עס ווערען שוין פאָרבערייט די רעפּעטיציעס פון דעם נייעם, זיבעטען פּלונ שבת'דיגען פּראָגראַם.

היינט, פרייטאָג ווערט געשפּילט 1 מאָל — האַלב צעהן אין אָוועגד, און מאָרגען, שבת — 2 מאָל: 4 ביי טאָג (צו ביליגע פּרייזען) און 9.30 אין אָוועגד.

אַ בריוו אין רעדאַקציע.

צי זענען מיר ווירקליך הפקר?

(צו די אָפטע מאַשין=ווינדע קאַטאַסטראָפעס אין באַלוטער שחט=הויז).

קיין שום אַרבייטס-אָרט איז פאַר אַרבייטער נישט אַזוי געפעהרליך, ווי דער באַלוטער שחט-הויז פאַר די שחט-הויז-אַרבייטער, דאָס איז אין פולען זין פון וואָרט אַ גיהינום פאַר די אַרבייטער, אָפּגעזעהן פון דעם, וואָס די אַרבייט איז זעהר אַ שווערע, די עפענטליכקייט האָט אַבסאָלוט קיין אַהנונג, וויפיל שווייס די אַרבייטער פערגיסען ביז דער פּראָדוקט קומט צום פערברויכער אין האַנד, און וויפיל אַרבייטער עס פאַלען קאַליקעס פון די שאַרפע אינסטרומענטען, מיט וועלכע זיי אַרבייטען, אַ דאַנק דעם, וואָס דאָס באַלוטער שחט-הויז איז צו קליין און עס קען אין זיך נישט אַריינגעהמען די נויטיגע צאָל בהמות, אָבער די צאָהל ווערט מיט געוואַלד אַריינגעפּרעסט. עס קומט אויס, אַז אויף יערען פּערטעל מעטער פּלאַץ שטעהט אַן אַרבייטער מיט שאַרפע אינסטרומענטען, דער פּועל יוצא דערפון איז — קאַליקעס און אינוואַלידען. נאָך אַ געפעהרליכערע זאַך איז דאָס, וואָס, שטענדיג ביי דער אַרבייט, זענען מיר פערמשפּט איינגאַנצען דאָס לעבען צו פערלירען, און דאָס צווינגט אונז צו אַלאַרמירען די עפענטליכקייט, און נעמליך — די געפאַהר איז די אָפטע מאַשין-ווינדע-קאַטאַסטראָפעס, וועלכע הענגען איבער אונזערע קעפּ.

ווי בעקאַנט, איז דאָס באַלוטער שחט-הויז אין זייגער צייט געבויט געוואָרען ספּעציעל פאַר די באַלוטער קצבים, און די קאָנסטרוקציע צוגעפּאַסט אויף צו שחט'ן ביז 20 בהמות אַ טאָג, מיט'ן מאָמענט אָבער, ווי די שטאָטישע קצבים האָבען אויך אָנגעהויבען שחט'ן אין באַלוטער שחט-הויז, האָט זיך די שחיטה פערגרעסערט מיט 400 פּראָצענט, און דאָס ... דער זעלבער קאָנסטרוקציע, די פרוכטען פון דער איבערלאַסטונג זענען קאַטאַסטראָפעס מיט מענשען-קרבנות.

אַט האָבען מיר ערשט די וואָך פערצייכנט 2 ווינדע-קאַטאַסטראָפעס, 1 אַרבייטער ליגט נאָך געפעהרליך קראַנק.

מיר האָבען אינטערווענירט ביי דער דירעקציע, אָבער אונזער רוף איז געבליבען ווי אַ קול קורא במדבר, מיר האָבען אינטערווענירט ביי די קצבים, ביי די זעלבע, וועלכע שטעהען מיט די אַרבייטער אונטערן זעלבען געפאַהר, לײדער גיבען אונז די קצבים דערויף נישט קיין ענטפער. ביינע ציגגער זאָגען אפילו, אַז עס איז עפּעס נישט גלאַטיג...

מיר ווילען, אַז די עפענטליכקייט זאָל זיך דערויף אָפּרופען, און איבערהויפּט די, וואָס זענען דערצו בערופען.

מיר האָבען רעכט אויף לעבען צוגלייך מיט אַלע אַרבייטער. מיר ווילען נישט אומשולדיג נאָך זיך איבערלאָזען אלמנות מיט יתומים אויף גאַס באַראַט, ווייל די דירעקציע וויל אַזוי, כדי נישט צו שעדיגען איהרע טאַשען-אינטערעסען.

מיר האָבען בעשלאָסען נישט צו שווייגען ביז עס וועט דורך דער געהעריגער מאַכט אַרורכגעפיהרט ווערען אַ גענויע קאָנטראָל איבער דער קאָנסטרוקציע אין באַלוטער שחט-הויז און ס'וועט פעראָרדענט ווערען צו בעזייטיגען די סכנות פאַר אונזערע לעבענס.

די פערוואַלטונג אַרבייט שוין אויס די פאָרמען פון די אינטערווענצען, וועלכע וועלען אין די נאָהענטסטע טעג פאָרגעשטעלט ווערען פאַר אַ פערזאַמלונג צום בעשטעטיגען, און דערנאָך דורך אונזערע ראַטמענערע דערלאַנגט ווערען אין די געהעריגע אינסטאַנצען.

סעקרעטאַר פון פּראָפ. אַרבייטער-פעראיין אין דער פלייש - אינדוסטריע,
משה קאַ-פעל.

ODEON 2 פּושעיאַוז 2
:—: אין די :—:
הויפּט=ראַלען:

„פייער=העלדען"
דראַמע אין 10 אַקטען.
פענאָמענאַלע אויפנאַהמען פון פייער און קאַמף.
Charles Ray i May Mac Avoy

היינט און פאָלגענדע טעג!
דאָס מעכטינסטע מייסטערווערק לכבוד די שטילע אונשטערבליכע פייער-העלדען א. נ.:
דראַמע אין 10 אַקטען.

APOLLO 16 קאָנסטאַנטינער 16
:—: אין די :—:
הויפּט=ראַלען:

ס ווערט געזוכט
אַ קוואַליפיצירטער
צושניידער
צו טריקאָ=וועש
אָפערטען אין אדמינ. פון „נ. פ." פאַר M C 389

שפּולערקעס
ווערט געברויכט
צו קראַפט-מאַשינען
פעדערמאַן, סאָלנאַ 5.

לעכער מאַשינאָווע
ווערען אָנגענומען אויסצוניהען צו ביליגע פּרייזען
ג. נאַרדמאַן
29 צעגעלניאַנאַ 29

Najtańsze źródło zakupu!!!
TOREBKI DAMSKIE, KUFRY i WALIZKI PODRÓŻNE
po cenach przystępnych poleca
L. Herszfinger, 44 Wschodnia 44
Przyjmuje się wszelkie zamówienia i reperacje.

Dom Futrzany
J. Tyger i G. Glatter
CENTRALA: Łódź, Piotrkowska 43, tel. 24-77
FILJA: Piotrkowska 29, tel. 13-22
370
נעהמט אָן אויף לאַגער איבער'ן זומער פוטערן מיט אַסעקוראַנץ.
זאָרגפעלטיגע אויפזיכט געזיכערט.

לעטשניצע
פון דאָקטוירים = ספּעצ. און דענטיסטען = קאַבינעט.
פּעטריקאָווער 62, טעל. 31-53.

אינערל. קראַנקהייטען	ד"ר ב. ראַבינזאָהן " מ. וואָלפּמאַן " אַ. טענענבוים	פון 2½—3½ און 7—8 " 12—2 " 4—6
כירורגישע קראַנקהייטען	ד"ר י. שרייבער " א. פּאַכאַטשאָנסקי	פון 2½—4 און 7—8 " 12—1 און 5—6
פרויען-קראַנקהייטען און געבורטס-הילף	ד"ר ד. אַלטערמאַן " מ. פעלדמאַן פרוי ד"ר ח. זעלדאָוויטש-סלאָמשקאַ " נוסמאָווא זאַמ טענענבוים	פון 11—1 " 5½—7½ שבת, זונט., דינסט., דאָנ. 3—5 זונט., מאָנט., מיט., פרייט. 3—5
קינדער-קראַנקהייטען	ד"ר מ. גוטענטאַג " ל. פּאָמיליער	פון 10—11 און 6—7 " 12—1 און 4—5
נערווען-קראַנק.	ד"ר מ. מאַשלאַנקאַ	פון 6—7 זונטאַג 1—2½
אויגען-קראַנקהייטען	ד"ר י. סטופּאַי " מ. האַלענדערסקאַ	פון 1—2 און 4—5 11—12, 6—8 זונט. 12—2
נאָז, האַלז און אויערען-קראַנק.	ד"ר מ. קלאַטשקאַ " באַל. כאַן	פון 11—1 און 7—8 " 3½—5½
הויט- און ווענערישע קראַנק.	ד"ר פ. ברוין " י. פּאָלאָווישטשיק	פון ½12—½3 " 6—8
ציין- און מונד-קראַנקהייטען	ציינ-ארצט ס. שעפּס " פ. רעטיקאָווער " ב. משודנאָווסקאַ " נ. קאַטצענבויגען	פון 9—10¾ און 8—9 " 11—1¾ " 2¾—5 " 5¼—8

די לעטשניצע איז אָפען טעגליך פון 9 פריה ביז 9 אין אָוועגד.
קוואַרץ-לאַמפּען און רענטגען-בעשטראַהלונג
עס ווערען געמאַכט אָפּעראַציעס, בעשטראַהלונגען מיט קוואַרץ-לאַמפּען עלעקטריזאַציע און אַנאַליזען, קינסטליכע ציינער, קאָראָנעס, גאָלד-בריקען און פּלאָמבען.
וויזיטען אין שטאָדט. נאַכט-דיזשור. געבורט=הילף.

שעורי ערב
פון דער יוגענד=סעקציע ביי פּא"י פּולנאָצנאַ 11
אַלע חברים ווערען געבעטען צו קומען לערנען טעגליך פון 8—10 אָוועגד. ווי אויך שבת פון 8 פריה ביז 9,30 צום לערנען. גלייכצייטיג מעלדען מיר אַלע חברים, אַז פון דעם שבת אָן ווערט געדאַווענט נאָכ'ן לערנען ווידזעווער 27. שבת נאָכמיטאָג ווערט געלערנט פּרקי-אבות דורך דעם בעוואוסטען למדן הר' פישעל פעדער שליט"א. פערשרייבען אַלס מיטגלידער קען מען זיך אין לאָקאַל פון שעורי ערב, פּולנאָצנאַ 11 אויך אין לאָקאַל פון דער יוגענד-סעקציע ביי פּא"י ווסכאָדניאַ 66
383
די פערוואַלטונג.

MIEJSKI KINEMATOGRAF OSWIATOWY
Wodny Rynek (róg Rokicińskiej) tel. 18-20
Dojazd tramwajami 16 i 10.
Od wtorku, dnia 15—V 1928 r.
Dla dorosłych:
Car i Poeta
Dla młodzieży:
Krysia Leśniczanka
W poczekalniach kina codz. do g. 22 audycje radjofonicz.

Grand-Kino

הײנט פרעמיערע! גרויסער דאפעלטער פראָגראַם!

דער פּרויס זינד

ריהרענדע דראַמע. אין די הויפּט-ראָלען: Agnes hr. Esterhazy און HARRY LIEDTKE

קאַמף װעגען דער אַװעקגערויבטער עהרע... — דאָס קינד אָהן נאָמען. — קאַמף פון די נשמות. — טויט-שאָס — אַט דאָס זענען די הויפּט-עפּיזאָדען פון דער מיטרייסענדער דראַמע אין 17 אַקטען.

2) „דאָס שלאַגער=פרײלײך"

טעמפּעראַמענט פון דערוואַקסענע מעדלעך אין קורצע קליידלעך. אין די הויפּט-ראָלען: Corinne Griffith i Tom Moore

:–:–: אָנהויב 4.30 נאָכמיטאָג. :–:–: שבת, זונטאָג און יום-טוב 1 אַ זייגער

קינא „ERA"

פּרי=„פלאָרא" זאַווישאַ 22 (באַלוט) העַר

הײנט און פאָלגענדע טעג! נור פאַר דערוואַקסענע!

דאָס גרעסטע און שרעקליכסטע עפּאָכע=מייסטערווערק!

דאָס רעכט פון דער ערשטער חופּה=נאַכט

לויט וועלכען דער מאַגנאַט האָט געהאַט דאָס רעכט צו דער ערשטער חתונה-נאַכט, פון זיינע אונטערטעניגע א. נאָמען: „אַ נאַכט פון ליבע".

אין די הויפּטראָלען: **VILMA BANKY** און **RONALD COLMAN**

די זאַך שפּילט זיך אָב אין שפּאַניען וואו דער מנהג האָט געהערשט, ביז די פראַנצויזישע רעוואָלוציע האָט דאָס צושטערט.):(די פּרייזען פון די פּלעצער אין געוועהנליכע טעג, שבת, זונטאָג און יום-טוב ביז 4 אַ זייגער נאָכמיטאָג זענען: קופּאָן אין לאָזשע 1 זל. I פּלאַץ 80 גר. II 70 גר. III 50 גר. פאַר קינדער 40 גר.

קינא „סירענא"

KINO TEATR „SYRENA" ŁÓDŹ ALEKSANDROWSKA 37 TEL 49-48

אלעקסאַנדראָווסקאַ 37, טעל. 49=48.

נור ביז מאָנטאָג דעם 21 מאַי 1928 איינשליסליך!

קעניג פון דער מאַסקע, LON CHANEY

דער געניאַלער קינסטלער, דער אונפערגעסליכער פון בילד „דער גלאָקען ציהער פון נאָטער=דאַם"

אין זיין בעסטען שלאַגער = פילם אונטערן נאָמען:

„דער שרעקליכער דריי=עק"

דאָס איז דאָס ערשטע סענסאַציאָנעל-סאַלאָן בילד מיט LON CHANEY אין דער הויפּטראָלע.

אויסערדעם: אַ פרעהליכע אַמעריקאַנער קאָמעדיע אין 2 אַקטען

פערשטאַרקטער אָרקעסטער. אַכטונג: ענדליך ווערט פון 23 מאַי 1928 דעמאָנסטרירט דער לאַנג ערוואַרטעטער שלאַגער א. נאָמען: „PARADA ŚMIERCI" מיט JOHN GILBERT אין דער הויפּטראָלע.

8=קל. רעליגיעזע גימנאַזיום

(מיט רעכט פון רעגירונגס-שולען)

פון די געזעלשאַפט „תּורה ודרך ארץ" אין לאָדז

„בית אלפנא" צעגעלניאַנאַ 60

נייע שילער ווערען אָנגענומען טעגליך פון 9 ביז 1.

די דירעקציע.

193

Hallo! Hallo! Dzwoń telefon 63-30
„Pogotowie Krawieckie
KIERSZA", 91 Żeromskiego 91.

Odświeżamy

garnitur za zł. 3. (z odebraniem i odesłaniem) Pranie chemiczne, farbowanie	Suknie za zł. 2.80 (z odebraniem i odesłaniem) nicowanie, przeróbki, reperacje i sztuczne cerowanie

Zakład czynny od 5 rano do 1 w nocy. 747

CHORZY CZYTAJCIE!

נישט לאַנג איז אַרויס פון דרוק

אַ בעלעהרענד ווערק!

אין דעם ראָמאַן ווערען אויפ'ן גרונד פון צאָהלרייכע יאָהרען-לאַנגע ערפאַהרונגען אויסגעפירט די סבות, ענטשטעהונג און אויך די היילונג פון נערווען-קראַנקהייטען. דעם ראָמאַן געבאַט פון געזונדהייט שיק איך איבער איינגאַנצען אומזיסט יעדען אַנגעם, ווער עס וועט זיך צו מיר ווענדען לויט'ן אונטען-אָנגעוויזענעם אדרעס.

טויזענטער דאַנק-בריף בעשטעטיגען די אַגעוועהנליכע ווירקזאַמקייט פון די מיטלען, וועלכע ווערען אָנגעגעבען אין דעם ראָמאַן אייגענטליך און זיין אַרט אונערמידליכען, נערווענשוואַכען און פאַכטעכנישע ווערק צום גאַנצען פון דער לייענדער מענשהייט ווער ס'געהערט צו די צאָהלרייכע רייהען פון די נערווען-קראַנקע, ווער עס ליידעט אויף צערשטרייאונג, שרעק פאַר'ן שטח, זכרון אָפּשוואַכונג, בערוועזע קאָפּ ווערטאָגען, שלאָפלאָזיגקייט, מאָגען-שטערונגען, ווערטאָגען אין די גלידער, אַלגעמיינע אָדער טיילווייזע אָבשוואַכונג פון קערפּער, אָדער אויך אַנדערע קרענקליכע ערשיינונגען, דער דאַרף

זיך פּרואווען מיט מיין ביכעל, וואָס ברענגט הילף!

ווער עס וועט איבערלעזען אויפמערקזאַם, דער וועט בעקומען מוט און זיכערקייט, אַז עס עקזיסטירט אַ זיכערער וועג צו געזונד און לעבענס-לוסט. צעגערט נישט און שרייבט נאָך היינט צו:

ERNST PASTERNACK, Berlin S.O. Michaelkirchplatz Nr. 13. Abt. 343

בעקאַנטמאַכונג.

דער בעוואוסטער צווייט=קלאַסיגער **רעסטאָראַן** פון **מ. פּאַגעלמאַן** 42 צעגעלניאַנאַ 42

מאַכט בעקאַנט דאָס ג' פּובליקום דאָס נאָך אַ גענצל כען רעמאָנט איז ביי מיר צובעקומען

שמאַקהאַפטע מיטאַגען פון 1.50 אַן, אווענד-ברויט

מילכיגע און פליישיגע צו מעסיגע פרייזען. שטרענג כשר!

דער בופעט איז פערזעהן מיט אין און אויסלענדישע געטרענקע.

מיט אַכטונג **מ. פּאַגעלמאַן, צעגעלניאַנאַ 42.**

גאַנץ לאָדז האָט זיך שוין איבערצייגט

אַז נאָר פאַר 250 ווערט איבערגעמאַכט און איבער געפּאַסאָנירט דאַמען און מענער=היטען ווי אויך קינדער=היטען פון גאָר אַלט ווערט געמאַכט גאַנצליך ניי, לויט די נייע מאָדעלען און פּאַסאָנען פינקטליכע אויספיהרונג און רעעלע בעהאַנדלונג. גלייכצייטיג קאָנט איהר בעקומען אין אַ גרויסען אויסוואַהל אַלע אַרט דאַמען און מענער-היטען צו ביליגע פּרייזען. געדענקט די אַדרעס לוטאָמירסקא 2 (האָטעל-גאַס) אָדער זגערסקא 20.

לעטשניצע „זדראָוויע"

פון דאָקטוירים-ספּעציאַליסטען

אויף נאָוואָמיעסקאַ 3 (וואָסבאָרניאַ 13) טעלעפאָן 37-76.

אינערן קראַנקהייטען	ד"ר קראַוש	3—4, זונטאָג 10.30—11 30
נערווען קראַנקהייטען	ד"ר בראָניסל פרענקעל / " קלאַזענבערג	12.30 1.30, חוץ פרייטאָג / מיטוואָך, פרייטאָג, זונטאָג 11—12
מאָגען און קישקע קראַנק	ד"ר אַלהסנר, מאַרגאַליס	2 3 אחוץ זונטאָג, דינסט.
אינערליכע קראַנקהייטען	ד"ר גיביאַנסקי / " פאַק / " לעווי / " קאַ העניריך	9½—11½ זונטאָג 9½—11 / 12—2 זונטאָג 1—12 / 3—4½ זונט. 1—2 / 11 — 12 זונטאָג 11—12
קינדער קראַנקהייטען	ד"ר סאַלאָוויטשיק-אַרק / " מאַשלאַנקאַ / " פּרעסבורגער	11—12.30, 3—5, ז. 12—2 / 1.30—2.30, זונט.10.30—12 / 5—6.30, זונטאָג 9—10.30
גינעקאָלאָגישע קראַנקהייטען	ד"ר נאַלדמאַן / " פּערלין	טעגליך 2—3 / 12-1.30, 6-7.30, זונט 11-1
פרויען קראַנקהייטען	ד"ר אַראָנסאָן / " איינגעראָווא	12-1, זונטאָג 12—1 / 10.30-11.30, דינסט.1.30-2.30
נאָז, האַלז און אויערן קראַנקהייטען	ד"ר ראַבינאָוויטש	12—2, זונטאָג 12—1.30
הויט און וענערישע קראַנקהייטען	ד"ר פאַלס / " זאָנענבערג	3.30—4.30, זונטאָג 9—10 / 11—12, זונטאָג 11—12
רענטגענאָלאָג	ד"ר ווילמאַן	3—7
ערצטליכע אַנאַליזען	ד"ר מ. קאַצען	

וויזיטען אין שטאָט. :–: פּאָקען-שטעלען. :–: רענטגענאָגראַפיע. :–: זעמטליכע דורכשטראַהלונגען (קוואַרץ-לאָמפען). :–: אַלערליי אַנאַליזען און אונטערזוכונגען

די לעטשניצע איז טעטיג טעגליך פון 8.30 פריה ביז 7.30 אָווענד.

זונטאָג פון 8.30 ביז 2 אַ זייגער נאָכמיטאָג.

Dr. med.
Wolf Eychner

פרויען-קראַנקהייטען און אַקושעריע

זגערזשער 11 טעל. 34-72

נעהמט אָן אין דער לעטשניצע אויף פּיאָטרקאָווער 294 פון 12 - 2 נאָכמ. און דערהיים פון 6-8 אָוו.

Dr. med.
BRAUN

23 פּאָלודניאָווא 23

טעלעפאָן 40-26.

ספּעציאַל-אַרצט פאַר הויט און וענערישע קראַנקהייטען און מענער-שוואַכקייט.

בעהאַנדלונג מיט קוואַרץ-ליכט (האַר-אויספאַל)

נעהמט אָן פון 9 ביז 11 פריה און פון 5—8 אָוונט.

Dr. ADAM
GROSGLIK

Al Kościuszki 27
tel. 51-78,

הויט און וענערישע קראַנקהייטען; און ליכט-הייל אינסט. נעהמט אָן פון 4—7 אין אָוונט.

Dr. med.
J. PIK

Wólczańska 57,
elefon 23-77, parter

נערווען און אינערליכע קראַנקהייטען.

פּסיכישע היילונג פון גייסט און נערווען ליידען.

נעמט אָן פון 12—1 מיטאָג און פון 5—7 אָוונט. פאַר אונבעמיטעלטע לעטשניצע-פּרייזען

Lekarz-Dent.
ZOFJA
Bielakowska

Kilińskiego 113
(Nawrot 41, tel. 48-27)

פון 10—1½ און פון 4—7 אָוו. רעסעקציעס, רעפּלאַנטאַציעס, היילונג פון דיזענטעריעס, ציין א. א. וו.

די ווינדע איז מעסיג

Dr. med.
STUPEL

Szkolna 12

ספּעציאַליסט פאַר הויט-, האַר- און וענערישע קראַנקהייטען, מענער-שוואַכע, לישיי און רויטקייט, רענטגענשטראַהלען און קוואַרץ-ליכט, עלעקטריזאַציע. נעמט אָן פון 12 ביז 3 נאָכמ. און פון 6 אָווענד ביז 9 אין

Dr. med.
NIEWIAŻSKI

Sienkiewicza 34
tel. 59-40.

ספּעציאַליסט פאַר סיפיליס, טריפּער און הויט-קראַנקהייטען. מענער-שוואַכע. נעמט אָן פון 5—8 אָווענד

וואָרנונג!

צוליב דעם, וואָס עס האָבען זיך בעוויזען אין דער שטאָט פאַלשע וועקסלען עהנליך צו מיינע אונטערשריפטען, וואָרען איך אַלע סוחרים, אַז ביי יעדען פאַל זאָלען זיי זיך אומבעדינגט זיך ביי מיר אינפאָרמירען, אין געגענפאַל בין איך פאַר די פאַלשע וועקסלען נישט פעראַנטוואָרטליך. מיט אַכטונג

ש. פּריילִיך, וואָלבאָרסקאַ 33.

Męskie Gimnazjum Humanistyczne

Tow. Sz. O. i W. T. wśród Żydów

w Łodzi, Pomorska 46, tel. 6-64

איינטריטס=עקזאַמענס לויט לעקציע=סיסטעם אין אַלע קלאַסען הויבען זיך אָן דעם 20-טען מאַי ד. י.

אָנמעלדונגען נעהמט אָן די קאַנצעלאַריע פון גימנאַזיום פון 10 ביז 1 נאָכמ.

בעמערקונג: כדי צו בעעהרען דעם אָנדענק פון פערשטאָרבענעם דירעקטאָר א. שווייצער ווערט צום קומענדען שול-יאָהר בעשטימט ווערען צוויי אומזיסטע פּלעצער פאַר יתומים, אַבסאָלווענטען פון אַ פאָלקס-שולע. 231

CASINO

היינט סענסאַציאָנעלע פּרעמיערע!

פון רוסישע פילם-מייסטערווערק פון 1928 י. פון דער פּראָדוקציע **„SOWKINO"** וואָס האָט זיך ערוואָרבען אַ רעקאָרד פון ערפאָלגען אויף די וועלט-עקראַנען א. ג.

„די פּערשטויסענע" (Wykolejeni)

אדער „די ליבע ביי די ברעגעס פון דער נעווא"

זימען-דראַמע פון איצטיגען רוסלאַנד, וואָס שפּילט זיך אָפּ צווישען די, וועלכע עס שפּיינט די גאַס. אין די הויפּטראָלען די בעוואוסטע אַרטיסטען פון סטאַניסלאַווסקי'ס טעאַטער:

Buzinska-Czernowa, Sołowcow - Nikitin

דאס איצטיגע לעבען פון לענינגראַד. איבערלעבענישען פון'ם אינטעליגענט צווישען די רעדעלפיהרער און סאוועטישע שפּעקולאַנטען. קאַמף צווישען 2 געשלעכטער אין טומעל פון היינטיגען רוסלאַנד. אונפערגעסליכע גאַסן-סצענעס. גאַלעריע פון אונגעוועהנליכע טיפּען

אויף'ן ערשטען סעאַנס שבת 1.30, זונטאג 12.30 זענען אלע פּלעצער צו 50 גר. און 1 זל.

קינא „IMPERIAL"

היינט גרויסע פּרעמיערע!

— — דער ליבלינג פון פּובליקום — —

HARRY LIEDTKE i EDDA CROY

די געליבטע

אין דער נייעסטער קרעאַציע, דראַמע אין 10 אַקטען א. ג.:

אויסערן פּראָגראַם: **אמעריקאנער קאמעדיע** — אין 2 אַקטען.

סימפאָנישער אָרקעסטער אונטער דער ליטונג פון ה' ס. עסטרייך.

אנאנס! דער נעכסטער פּראָגראַם: „די אומשולדיגע זינדיגערינס" אנאנס!

— מיט Vivian Gibson i Werner Krauss אין די הויפּטראָלען. —

SPLENDID

היינט פּראַכטפולע פּרעמיערע!

I.

דאס געהיימניש פון רעסטאראַן-קאַבינעט

10 אַקטען פון הינטער-קוליסען-לעבען פון'ם גרויסען פּאַריזער מוזיק-זאַל

אין די הויפּטראָלען:

Ellen Richter i Bruno Kastner

טאַנץ! געלד! ליבע!

נאך געוועהנליך אין פּוילען נישט געזעהענע פּראַכטיגע פּאַריזער רעוויע.

אנהויב 4.30 נאָכמיטאָג

מוזיק-אילוסטראַציעס אונטער דער ליטונג פון ה' א. טשודנאָווסקי.

פּראַכטפולער דאָפּעלטער פּראָגראַם!

II.

גראָטעסקע דאַנסינגען! ענגלישע געלס! אמעריקאַנער דזאַז-באַנדען!

אַ גן-עדן אויף דער ערד

שפּריצענדער מיט הומאָר פּרעהליכער פאַרס, אויפ'ן גרונד פון אַ דאַנגא'דיגער חופה נאַכט פון אַ געוויסען סיים-דעפּוטאַט, וואָס איז גלייכצייטיג געווען אַנ'אינהאַבער פון אַ נאַכט-דאַנסינג. אראָפּגעריסענער שלייער פון די געמיינע צבועקעס. וואָס פּרעדיגען בייטאָג מאָראַל און ביינאַכט פיהרען זיי זייערע נידריגע אַרגיעס.

אין די הויפּט-ראָלען:

Reinhold Szyncel i Charlotte Ander

אנהויב 4.30 נאָכמיטאָג.

שבת און זונטאג ביז 3 אזייגער נאכמיטאג זענען די פּרייזען פון אלע פּלעצער 50 גר. און 1 זל.

ליטעראַר.-קינסטל. טעאַטער „GONG"

אין גאַרטען צעגעלניאַנא 16

אונטער דער ליטונג פון **WALERY JASTRZĘBIEC.**

טעגליך 2 פאָרשטעלונגען; 8 און 10 אין אָוונט.

זונטאג און יום-טוב – צו 3 פאָרשט.: 6, 8 און 10 אָוונט.

ערעפענונג פון זומער-סעזאָן אין גאַרטען, צעגעלניאַנא 16.

מאָרגען, שבת, דעם 19-טען מאַי ד. י., 8 אַ זייגער אין אָוונט – אויפטריטען פון'ם ליבלינג פון לאָדזשער פּובליקום

CZESŁAW SKONIECZNY

פּראָגראַם № 16 א.נ. „מיר הויבען אָן"

גרויסע פריהלינגס-קאַלאבראַקעס אין 14 טיילען פון ל' סטאַרסקי, טאַם, נעל, וולאַסט, ציבולסקי און יאַסטזשעמביעץ. מוזיק פון ט. טיגיעטינסקי, קאַטאשעק, קאַראשינסקי, פּעטערסבורסקי א. אַ.

ס'נעהמען אַנטייל: **Wł. Jaśkówna, Cz. Popielewska, Lill Rostańska, H. Runowiecka, St. Belski G. Cybulski, W. Jastrzębiec, B. Kamiński, S. Laskowska, A. Nowosielski, St. Sielański, M. Bargielska, J. Brauman, Z. Duranowska** אין בעשטאַנד פון: **Cz. Skonieczny** און דער גאַנצער באַלעט, **Z. Liszewska, K. Pałczyńska, A. Sozonowiczówna, R. Zmijewska i Helena Zukowska** מיט דער פּרימאַבאַלערינע **I. Sobołtówna** און באַלעט-מייסטער **Eug. Wojnar** אָן דער שפּיץ.

1) מיר הויבען אָן; 2) ליקסוס ציגנ; 3) די גרויסע לאָדזשער-לייט אין דער שולע; 4) דער קראַקאָוויאַק; 5) פּרעזענט פאַר פאַנשע; 6) די בלומען-פּערקויפערין; 7) אַ מאַזיבקע אין רודא פּאַביאַניץ; 8) דאָס צובראָכענע טינט-פאַס; 9) אידיליע; 10) קעהר זיך אום, וואַלטשיק; 11) גאַבעלין; 12) אַמאָנטען מוז איך האָבען דריי; 13) מיליטער איבונגען; 14) מיר זענען שוין אין גאַרטען.

קאָנפערענסיער: W. Jastrzębiec, Bolcio Kamiński i inni רעזשי: W. Jastrzębiec i Cz. Skonieczny מוזיק-לייטער: T. Sygietyński

די זומער-ביהנע הינטער'ן דאַך איז געזיכערט פון רעגען און איז דעקאָרירט דורכ'ן קונסט מאָלער סט. פּראַשעק.

ביים טעאַטער אַנ'ערשטקלאַסיגער בופעט און צוקערניע. 379 די קאַסע איז טעטיג פון 4 אַ זייגער נאָכמיטאָג.

LUNA

ערעפענונג פון קינא-טעאַטער!

ס'ווערט דעמאָנסטרירט דער נייעסטער פילם פון אייראָפּעאישער פּראָדוקציע א. ג.:

„די מיידלעך פון באַרעט"

פילם-מייסטערווערק פון'ם לעבען פון פּאַרישע באַלעטניצעס אין ווין. געשאַפען אויפ'ן גרונד פון ראָמאַנס „די שענסטע ווינער פיסעלעך".

די ראָלע פון דער פּאַרישער פּרימאַ-באַלערינע קרעאירט אונזער בירגערין **DINA GRALLA**, ווי אויך **CARMEN CERTLERI, ALBERT PAULING i W. PITSCHAU**

סימפאָנישער אָרקעסטער אונטער דער ליטונג פון ה' מ. לידוויער. ∴ פּאָפּולערע פּרייזען: אויפ'ן ערשטען סעאַנס זענען אלע פּלעצער צו 1 זל. און 50 גר.

אנהויב פון די סעאַנסען 4 אַ זייגער נאָכמיטאָג. שבת, זונטאָג און יום-טוב 3 אַ זייגער נאָכמיטאָג. לעצטער סעאַנס 10 אַ זייגער אין אָוונט.

Za Wydawnictwo „Najer Folksblat", spółka z odpowiedz. udziałami: J. Brzustowski i D. Silberberg. Czcionkami i druk. „Najer Folksblat", Piotrkowska 21. Redaktor odpowiedzialny Ch. Kaczor.